

B 6 375

1) Fichtzger

2) Hornstein, C.

3) Repräsentation

Bernhard Zieritz
✓

REPRAESENTATIO
PACIS GENE-
 RALIS,

inter
 Orbis Christiani
REGES, PRINCIPES ET
STATUS:

Pontificum & Sedis Romanæ sol-
 licitudine procuratæ.

*In qua ejusdem Scopus cuius velut in tabella
 conspiciendus exhibetur, cujus cognitio
 quæ ad felicitatem obtinendam cuiq; se-
 quendum fugiendumve erit ostendit.*

ANNO

M DCV III.

Jeremias cap. 6. vers. 14. & 15. item
cap. 8. vers. 11. & 12.

*Sanabant contritiones filia populi mei ad
ignominiam, dicentes, PAX, PAX:
QUUM NON ESSET PAX. Con-
fisi sunt, quia abominationem fece-
runt: quinimo confusione non sunt con-
fisi, & erubescere nescierunt; idcirco
CADENT inter CORRUENTES,
IN TEMPORE VISITATIO-
NIS SUÆ CORRUENT, dicit
Dominus.*

REPRESENTATIO
PACIS GENERALIS

inter

orbis Christiani

*Reges, Principes & Status, Pontifi-
cum & Sedis Romana sollicitudi-
ne procurata.*

*De huius Representationis fine, modo
& utilitate.*

CAPUT I.

Mnes qui magnarum rerum
consilia suscipiunt, æstimare
debent, an, quod inchoatur,
Deo gloriosum, Reipub. uti-
le & salutare, aut promptum effectu,
aut certè non arduum sit; simul ipse
qui suadet, considerandus est, adjiciat-
ne consilio periculum suum; & si suc-
cessus cœptis adfuerit, cui commodum
& summum decus acquirantur.

Quis enim ita erit vel impudens, ut
quid amico consulat manifestò, quò

A 2

in salutis æternæ & temporariæ periculum veniat? vel ita infatuatus, ut ab aliquo quid vel accipiat, vel sibi obtrudi patiatur, quo sibi ac toti laudatissimæ posteritati, non præsentis tantum, sed & immortalis beatitudinis jucunditatem certò auferri provideat.

De pacis igitur generalis, quâ de nunc agitur, acceptione vel rejectione deliberaturi, prius quid eâ contineatur, & quibus illa salutaris, utilis vel damno-
sa & mortifera futura sit, fideliter expendendum est.

Sæpe enim honestas rerum causas, nō iudicium adhibeas, perniciosi exitus consequuntur. nam si pax illa, omnibus ad amissim expensis, carere insidiis comperriretur: Si, quod omnes à Deo immortalī precamur, quòdque ut assequamur, omnia sustinemus, & quod omnium confessione indubitatum est apud homines, bonam pacem atq; concordiam, si hoc, inquam, servato officio, atq; iustitiā consequi ab adversariis in perpetuum possemus, & vel contemneremus, ac pro nihilo haberemus, vel aliquid pluris aestimaremus; nōne stultissimi essemus, & omni ratione carentes? inquit Polybius.

Quòd si verò pacem non tantum
infi-

PACIS GENERALIS 5

infidiis obnoxiam, sed in id certissimo
destinatâ esse videamus, ut altera pars
stirpitus excindatur, deleaturq;. Si, ut
verbis Esaia Prophetæ utar, *pedibus
suis ad malum adversarii concurrunt, &
festinant ad fundendum sanguinem innoxium;*
si cogitationes illorum, sunt cogita-
iones iniqua; si viam pacis ignorant, &
nullum jus est in orbitis illorum, semitasque
suas depravant, an non quisquis per ali-
quam earum incedit, expers erit pacis?
ipsiusque libertatis & felicitatis huma-
næ? Quas ut omnes assequamur, totis
viribus adnitimur?

Quicumque igitur Regnum, Prin-
cipatum aut Remp. suam salvam vo-
lunt, eos non minori studio & vigilan-
tiâ oculos suos in ipsam rem & eo-
rum propositum, qui ipsam offerunt,
quam in suummetipsius statum inten-
dere oportet, atque hoc loco verissimû
est, quod vigilantibus & curiosis velut
sapientioribus, jura subvenire solent.
Nam ea, quæ Regnum & Principatum
lædere, atterere, suppeditare atq; ever-
tere solent, non minùs, imò multò fre-
quentius foris obveniunt, quàm domi
nascuntur.

Oculos itaque nostros in vicinos

6 REPRESENTATIO

intentos habeamus, ut consiliorum & conatum illorum veritatē deprehendamus, quibus illi nobis nocere studēt, ut illis cognitis atque detectis, media, quæ ad illa efficienda sequuntur, pro virili nostra vel declinare vel rescindere possimus.

Media autem consistunt vel in consiliis, seu astu, vel in vi aperta seu publica, vel in utroque simul: quæ vi aperta geruntur, in oculos incurrunt omnium, & velut manu contingi possunt; quare etiam facilius repelluntur, cum fortiter & tempestivè illis obviam itur; at quæ consilio & astu fiunt, rebus aliis, dum insidiantur, ostentatis, multò difficilius deteguntur; quia cum illa sola, quasi prudentiâ & intellectu mētis (in qua multè solent esse latebræ) ultro citroq; perficiantur; consequitur eadem neq; detegi, neque repelli, nisi summâ ingenii solertiâ, sagacitate & promptitudine posse; unde sapienter à maioribus observatum est, *nullum capitaliorem fraudem esse eâ, quæ sub simulatione officii alicui impingitur.*

Appositè itaq; Polybius monet: eos qui in rerum publicarum administratione versantur, ut diligenter & exactissimè

mo

mo studio intueantur, ne eos lateat animus illorum, cum quibus vel junguntur foedere, vel pace conciliantur, ut sciunt, quando id cedentes tempore, faciant, quando animo non ulterius serviendi, quo ab iis quidem, qui opportunitatem male faciendi prestolantur, cavere assidue possint.

Hic autem hominum animus, ut Mæcenas ad Augustum Imperatorem scribit, non ex verbis cuiusq., sed ex rebus, quibus verisimile est, aliquem ita sentire, considerandus est; & velut divina docet sapientia, ex fructibus eorum cognoscetis eos: rectè & prudentissimè addit Mæcenas, quibus verisimile est; multa enim ab hominib. geruntur in speciem & ostentui magis, quàm mansura, ut Tacitus notat; hæc qui à veris discernere nequit; non potest, quin turpissimè & cum irreparabili suo damno decipiat & evertatur tandem.

In primis itaque maximè necessarium & salutare est, ne incognita pro cognitis amplectamur, ut quàm diligentissimè exploremus, atque inquiramus, quis finis & scopus in hoc pacis apud omnes orbis Christiani Reges, Principes & Status, pro

curandæ labore, in quo promovendo tantopere defudatur, propositus sit; Quibus mediis ad eundem contendatur, simulata à veris exactissime discernendo, & si, omnibus ritè expensis, ita affecta esse comperiatur, ut nulli non salutifera esse possit; dubium non est, quin ab omnibus alacri animo & proutissima manu arripienda sit: si verò unis salutaris, aliis mortifera esse inveniat, quis eam, qui aliqua prudentia & fortitudine valet, ultro in suum suorumque interitum amplectatur? Nam cum lege Dei & naturæ, in hac vita nostrimetipsum intuitu, ad duo præcipue obstringamur, (si cum temporanea, etiam æterna felicitate frui velimus) nimirum, ut Deum super omnia, toto corde, totoque intellectu colamus, proximum verò diligamus, ut nos ipsos; nisi hæc pro virili nostra præstemus, sed dextrorsum aut sinistrorsum, in cuiusvis gratiam declinemus; cōsequetur, ut cū hominibus cōplacendo, Deū offendamus, non hujus tantū æstuantis iræ vindictā tandem experiamur, sed nec eā (quam vanā spe, in mente, secūdam prudentiam carnis conceperimus) felicitate, multò minùs æternā fruamur.

Cūm

PACIS GENERALIS. 9

Cùm enim nemo mortalium ita sit potens, ita dives, ita bonus & liberalis, qui nobis vel æternam vel temporaneã vitam vel felicitatem largiri Deo invito & nolente possit: consequitur, si felicitate, & in hac vita, & in futura lætari velimus, ut Æternũ eum, sua potentia, plenitudine, bonitate & misericordia, solum secundũ ejus voluntatẽ colamus; mortẽ autẽ potius oppetamus, quàm ut ab illius amore & honore, vel latum unguẽ in gratiã cujusvis hominis discedamus; proximum enim mandato Dei & naturã amare debemus, ut nosmetipsos. Si enim ipsis complaceremus contra Dei mandatũ, eos magis amaremus, quã nosmetipsos, id enim faciẽdo nosmetipsos destrueremus, & in illorũ quidem gratiam, qui nos nec beare, nec salvare possunt: ex quo nec illis, nec nobis ulla durabilis salus proveniret; cũ utrumq; à Deo prohibitũ, & cõsequenter æternæ & tẽporariæ felicitati contrarium, imò punitionibus humanis & divinis obnoxium sit.

Sed ut pacis hujus generalis natura seu Scopus efficacius ob oculos ponatur, & an opus Dei sit, hominibusq; salutare, scopum, leges, mores & artes

Imperii Rom. veteres in pace præmit-
tam; deinde Pontificiū, & Sedis propo-
situm, leges, mores, artes consimiles &
novas subjiciā; ut omnib. inter se com-
paratis, variisq; pacis tractatib. propo-
siti Rom. veritate illustratā, *utriusq;* i.
veteris imperii Rom. & illius imaginis
similitudo appareat; Pontificumque &
Sedis Rom. fraudes & doli bonis omni-
bus innotescant; deniq; ex earum &
vere pacis comparatione, quid sibi salu-
tarius; utilius, & eligibilis sit, quisque
agnoscat & sequatur.

*De antiqui Imperii Rom. in omnes univer-
si orbis Reges, Principes, & Status pro-
posito; ejusq; tam pacis quàm belli arti-
bus promovendi, moribus & technis.*

CAP. II.

Scopum Imperii Rom. cujus imago
in fronte bestia impressa conspicit-
tur, olim Gagalculus quidam, inter plu-
res Britannia duces, virtute & genere
præstans (cū Romani, uti nunc, & pace
& bello Britannie dominatum appete-
re) toratione sua graphicè expressit, his
verbis: *Romanorum superbiam frustra, ino-
quit, per obsequium & modestiam effuge-
ris; raptores orbis, postquā cuncta vastanti-
bus deſuere terra, & mare scrutantur; si lo-*
cuples

PACIS GENERALIS. II

cuples hostis est, avari; si pauper, ambitiosi: quos non Oriens, non Occidens satiaverit; soli omnium opes, atq; inopiā pari effectū cōcupiscunt, auferre, trucidare, rapere, falsis nominibus Imperiū, atq; ubi sollicitudinem faciunt, pacē appellant; liberos enīq; atq; propinquos suos naturā carissimos esse voluit; hi per delectus alibi servituri, auferuntur, conjugēs sororesq; & si hostilem libidinem effugiant, nomine amicorū, aut hospitū polluntur bona, fortunāq; in tributū egerunt, in annonā frumentū; corpora ipsa, ac manus, sylvis & paludibus emuniendis, verbera inter & contumelias, cōterunt. Nata servituti mancipia, semel veniunt, atq; ultra à dominis aliuntur. Britannia servitutē suam cotidie emit, cotidie pascit: ac sicut in familiarecentissimus quisq; servorū & conservis ludibrio est; sic in hoc orbis terrarum vetere famulatu, novi nos & viles in excidium petimur. & hæc est populi Rom. antiqua destinatio in universum orbem, testibus ipsis Anglis, & Tacito inter Rom. scriptores & verissimo & excellentiss.

Media autem Rom. populi, ut Taciti verbis utar, sunt, quod quieti & otio reges per voluptates assuescit, hortatur privaticū & adjuvat publicē, ut templā, fora, domos exstruant, laudando promotos, & castigando segnes, ita honoris a-

Artes & media quib. antiqua tyrannis Rom. in reliquum bēni prop gata.

12 REPRESENTATIO

milatio pro necessitate est. Jam Principum
filios liberalibus artibus erudiunt, & inge-
nia Britannorum studiis Gallorum antefe-
runt, ut qui modo linguam Romanam ab-
nuebant, eloquentiam concupiscant; inde et-
jam habitus Romani honor & frequens to-
ga, paulatimq; discessum ad delinimenta
vitiorum, porticus & balnea, & convivio-
rum elegantiam: idq; apud imperitos huma-
nitas vocatur, cum pars sit servitutis. Hinc
manifestissimè apparet, antiquū Roma-
norū morē fuisse, non tam armorum
vi, quam pacis artibus ad aucupanda a-
liena regna, casses suos tēdere. Quod &
versus illi Virgiliani apertissimè docēt:

*Tu regere Imperio populos Romane memento,
Hæ tibi erunt artes, paciq; imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Quam sententiam de Imperio pacis
artibus magis quàm armis promoven-
do, idem Tacitus, Augusti & Tyberii
Imperatorum prudentiam laudans, his
uitur verbis; *Tyberius*, inquit, *se novies*
ab Augusto in Germaniam missum, plura
*consilio, quàm vi profecisse fatetur: sic Sica-
mbros in deditionem acceptos; sic Suevos re-
gemq; Marobodum pace obstrictum. &*
*in vita Julii Agricola: Cogiduno Britan-
niae regi à Romanis quedam civitates dona-*

te,

ra, vetere & jam pridem receptâ populi Ro-
mani consuetudine, ut habeat instrumenta
servitutis & reges. Et eodem scripto idē
tradit: olim Britannos validissimas gentes
longâ pace à Romanis emolitos, quâ
alterutrum obrinuerunt, ut aut segnitia, ut
idem ait, mox cum otio intraverit, amissâ
virtute pariter & libertate, aut bella civi-
lia paulo post suborta, vel in Rempub. versâ
principum arma, ac longa oblivio Britan-
niæ (id est, fortitudinis Britanniae) in
longa pace, quod consilium D. Augusti-
nus vocabat, & Tyberio præcipue.
Hunc Romanis olim sibi in pace quam
offerebant scopum perpetuum fuisse,
ex iis aliisq; locis quâ plurimis, si opus
esset, demonstrari posset. Pace enim
plus semper profecit Roma, quâ bello.

De scopo, legibus, moribus, consiliis, & arti-
bus Pontificum & Sedis Romanae, ad u-
surpandam ac renovandam Catholicam
in universum orbem tyrannidem.

CAPUT III.

QUOD si arcana Pontificum & Se-
dis Romanae jura & ex historiis &
ex illorum decretis, moribus & artibus
in medium adferentur, hæc quæ se-

14 REPRESENTATIO

quantur, & multo acriora imperii sui
restabilendi cōsilia habere: idēq; velut
Christi vicarios universum terrarū or-
bem proprietatis jure sibi subiectum
esse asserere, ideoq; & Regna & Prin-
cipatus suo arbitrio quibuscunq; libet,
auferre & deferre posse comperiemus.
Huc referri possunt, quæ sequuntur.

Utilitatem & Mat^{tem} Ecclesiæ Ro-
manæ supremam esse legem.

Nullum Imperatorem, Regem aut
Principē in hac Ecclesia esse ferendū,
qui nō à Pontifice & Sede creatus, aut
tantū confirmatus fuerit, sibiq; ante
absolutam obedientiam juratō & cum
execratione promiserit.

Nunquā ferendū esse, quatenus fie-
ri possit, ut ullus Regum aut Principū
ad eam potentiā ascendat, ut nō possit
idē, si & cū videbitur deijci, ac si fortē
quis ad eā magnitudinē pervenisset, cū
vel belli vel pacis ac superstitionis arti-
b' ita esse extenuandū, ut poti⁹ Ecclesię
ope indigeat, q̃ ut illi⁹ potētia metuat.

Jura belli & pacis nō in singulorum
Regū & Principū, sed in unius Pontificis,
velut summi & universarum rerum
arbitri & judicis voluntate posita esse,
qui eadē consilio suo generali ad utili-
tatem

PACIS GENERALIS. 15

tatem & Majestatem Ecclesiæ primario sit directurus.

Pontifici ac Sedi R. tã in prophanis q̃ in sacris supradictã obedientiã tam à Regib. & Principib⁹ q̃ ab ipsoꝝ subditis esse præstandã; eum, qui secus *faxit*, sive Rex, sive populus, sive Catholico-Romanus, sive Evangelic⁹, vel alterius gentis mentisve fuerit, p̃ rebelle Sedis habendũ, & arte vel Marte ob obedientiam ope, cõsilio Vassallorũ utriusq; togæ vivum aut mortuum cogendũ esse.

Quidquid à ministris seu vassallis Ecclesię Rom. actũ, p̃missum, juratũve fuerit, nō aliter ratũ firmũve fore, quã quatenus ejus utilitati & glorię augẽdę subserviat, cetera vel ipso jure nulla, vel dispelatione Põtificia annullanda esse.

Quò Regũ, Principũ & Magistratũ omniũ Majestas nō enervetur tantum; sed funditus paulatim evertatur Pontifex & Sedes, suã ecõtra muniant & amplificẽt; nullũ illis prophanis in Ecclesiasticos, Catholico-Rom. vel infimæ fortis sive in tẽporalib. sive in spiritua-lib. ne quidem ad delictorũ p̃enam jus esse. His verò, i. Pontifici & Jesuitis, in ipsos Reges & Principes inobedientes jus vitæ competat necisque, ut ea facul-

16 REPRESENTATIO

tate (cum pro concione & in confecti-
onibus auricularibus populi universi
animos dictis regant) subditorum a-
morem à Regibus, Principibus & Ma-
gistratibus legitimis, in Pontificē Ro-
manum & ejus ministros convertant.

*Iesuitæ Pon-
tificis Janiti-
arii.*

In eum finem Gymnasia, Collegia,
& Monasteria, velut colonias Sedis
Romanæ autoritate esse instituendas;
in quibus delecti, & rapti, seu abducti
à parentibus juvenes, liberaliter in suis
absolutæ obedientiæ præceptis, ita im-
buantur, ut illorum, velut Janitiorū
instituti, & metu, Reges, Principes &
populi in obedientia Sedis vel cōtineā-
tur vel reducantur, iisdem in id etiam
veneficiorum & fīcarū abusu cōcesso.

Cū idolomania Romana velut ex
Judaica & paganica conflata, ad infa-
tuandas superstitione leves hominum
mentes aptissima sit, nullum alium re-
ligiosum cultum, in universa sua mo-
narchia ferendum esse; nisi fortè cum
pacis artibus verā pietatem facilius ex-
tirpari posse credant, quàm bello, reli-
gionē Christianam ad modicum tole-
rare Ecclesiæ utilius judicatum fuerit.

Ortas inter Catholico-Romanos
Reges & Principes lites, non nisi judi-
cio

cio sedis terminandas esse, nisi fortè bellum aliquod, simulato inter illos odio, utile futurum esse à Sede judicatum fuerit, ad hæreticos inquietos & discordes, ejus occasione irretiendos & funditus delendos, quasi etiam illud aptum remedium sit, ad Ecclesiam ab eo malo liberandam.

Cæteroquin vasis lentisque pacis artibus, tanquam facilioribus cum primis agendum, quod iis, non solum Sedis clientes, sed & qui diversarum sunt partium, beneficiis muneribusque & aliis technis corrupti & incauti, operam suam ad evertendos proprios veteris pietatis socios, promptè navabunt: dissidiis domesticis nimis multas occasiones ad id offerentibus.

Summa in primis cura, è Regnis & Principatibus tollenda esse omnia ea quæ timentur: facile deinceps tolli & deleri posse, quæ odio habentur.

In eum finem in primis concilia vel omnia, vel suprema ad minus, omnibus Regibus & Principibus etiam Catholico-Romanis, velut Imperiorum, Regnorum, principatuum mentē vel tollenda; vel ita eorum præsidēs & directores, seu præcipuos consiliarios be-

neficiis sedi devincendos esse, ut ejus-
dē, quā suorū Regum & principum
utilitatem & Majest. magis cordi habe-
ant; Similiter & fœdera & concilia hæ-
reticorum; ut fontes omnium malorū
tollenda, sed litibus deinde & diffidiis
privatis eos ita implicandos & atte-
nuandos esse, ut animi his occupati, à
cogitatione Reip. ultro deterreātur, &
in servitutem cum aliis facili negotio
abducantur.

Regis aut Principis Ecclesiæ devoti
animū absolutæ dominationis præce-
ptis assidue imbuendū; eundēq; Prin-
cipib. & primorib. Regni denudandū.
Illorū enim adjumento & sustentaculo
destitutū, in omnimodā S. R. cum uni-
verso populo servitutē facilimè abdu-
ci posse; alioquin, si Rex vel Princeps
hæreticus, vel patriæ aut Majest. suæ
quā dominationis Rom. studiosior sit,
eum popularibus seditionib. factionib.
& rebellionibus ad omnimodā obedi-
entiam reducendum, armatis etiam &
in subsidium advocatis Janitsariis & si-
cariis Jesuitis.

Regem vel Principē magnanimū &
opulentū à belli studio, ad otii dulcedi-
nē & cætera vitiorum delinimēta invi-
tan-

tandum; opesq; Regni in splendores,
palatia, hortos, templa consumendas,
ne potentiâ suâ fretus, ad crescentem
Sedis tyrannidem excutiendam, ani-
mum appellat.

Regni primores & Principes Sedi
inobedientes molestis, periculosis &
sumptuosis negotiis implicâdos esse, &
non solû præmia pro susceptis fideliter
laboribus nō reddenda; sed ne quidem
sumtus in munerib. obediendis factos, è
cōtra verò quæcunq; illis reliqua sunt;
quibuscunq; sed speciosis artib. vel au-
ferēda vel deterioranda, donec eos at-
tritros penitus delendi tandem offera-
tur occasio.

Hæc tamen ita moderatè & lentè a-
genda esse, & consilia in longum pō-
tius ducenda, quàm nimia præcipitan-
tia bellum in nondum attritos excitan-
dum; atq; dum hæc ita geruntur, falsis
rumoribus eorundem aures & animos
& distrahendos & occupandos esse.

Nullos in regnis vel principatibus
esse permittendos Ordinum conven-
tus liberos, vel generales vel speciales;
(quasi illis Regū absoluta potestas fre-
netur) nisi forte in speciē inter selectos
Catholico-Romanos, ad firmandam

sancti foederis unionem, pœnis illorum petitores vel promotores, aliâs afficiendos esse.

Regni Principibus, primoribus & ordinibus, ita, ut dictum est, extenuatis & subactis, populum, qui capite destituitur, facile cum Rege in Ecclesiâ obedientia conservatum iri, maximè per assiduam Jesuitarum aliorumque Ecclesiasticorum, animos illorum variis superstitionibus imbuentium, sollicitudinem.

*Iohann. Ser-
ran. Inven-
tarii anno
1588. fol. 908.* Principes & primores Regni, qui vel foverunt vel secuti sunt in bello partes hereticorum: durante pace, quibuscunque artibus & occasionibus, vel ita Regum obedientium compedibus vinciendos, vel etiam è medio tollendos esse, ne sint qui subditis deinceps, crescente Sedi dominandi libidine, ad mutationes animum addant.

Post illa, munimentorum arciumque Regni intimarum demolitione haud difficilem futuram; nam & illa tollere, nequid Regni ordinibus ad libertatis defensionem incitamenti aut subsidii reliquum maneat, Sedi Romanæ utile esse.

His omnibus impedimentis subla-
tis,

tis, universalem Ecclesiæ Romanæ dominationem & superstitionem, religionis veritate, civilique libertate expulsis, per Regna aliena firmiter stabiliri posse, omni in æternam de religione disputandi aut loquendi libertate, sub vitæ periculo, interdictâ.

Hujus dominationis in æternum firmandæ causâ, nullum Principem, nobilem vel civem originariû ad munia & judicia publica admittendum esse, cujus animus antè supradictis Romanis præceptis non fuerit solidissimè imbutus, quive non Ecclesiæ Romanæ Matrem supra Regis aut Principis sui dignitatem, factis ipsis recognoscere testatus sit, quique pro illa, etiam contra patriam, Principem, parentes, liberos, quàm pro his, contra eam, sanguinem & vitâ ipsam profundere nō malit, & jurato promiserit; nisi forte qui, in speciem ad munia publica, necessitate ita exigente, vel ut in officio contineantur, ad tempus promovendi fuerint, ut leniore remedio vel viâ, & citra belli incommoda, ad liberam Sedis dominationem perveniri possit.

At eâ dominatione tandem in solidum, ope primorum aliorumque cu-

jusque nationis stabilità, versq; Regum
 & Principum statu, tunc demum sine fine
 dominationem esse exercendam, tunc in lo-
 cū unius Regis aut Principis, qui eate-
 nus servitutis Rom. per Regna sua promo-
 venda instrumentum fuerat legatos gravi
 Comitatu & superbo, cum imperio Romā
 mittendos esse: ē quibus legatus in sangui-
 nem, procurator in bona sciat, tradendosq;
 propria servitutis promotores & adjuutores
 præfectis centurionibusq;, eosque ubi spolia
 & sanguine expleti fuerint, mutandos, &
 Romam ad Matrem Sedis decorandam & il-
 lustrandam roborandos; exquirendos novos
 finis & varia prædandi vocabula, delectus,
 quō liberi à parentibus, fratres à fratribus
 segregentur, habendos, in conjuges & virgi-
 nes injurias, raptus, & cades pro libitu exer-
 cendas, flumina, terras & calum quodam-
 modo ipsum illis ita claudendum, ut collo-
 quia & congressus ipsi arceantur, virosq; ad
 arma natos, inermes & prope nudos sub cu-
 stode & precio venundandos, quasi cum
 ita spoliati exutique fuerint; amici futuri
 sint; cum antè, quia molle servitium, ho-
 stes essent.

Nulla judicia ex vera factorum in-
 formatione, vel cum causæ cognitione
 aut ex justis legum divinarū & huma-
 narum

narum principiis, sed per sola S. R. iusta decretaque exercenda & finienda esse.

Aeternorum hostium & rebellium numero comprehendi non solum eos, quos Pontifex jam hæreticos esse iudicavit, vel qui eisdem ope, consilio juvant; sed quicumq; hæreticorum extirpatione pro virili sua non promoverit vel promoveat, vel Pontifici in omnib. nõ obediat, aut aliqua fortuna præ aliis valere, aut libertatis spe, aut desiderio vivere agnoscetur.

Tales esse Pontificum & S. Rom. leges & mores, si ipsorum non arcana tantum Imperii, sed publica in Regna & Principatus facta vetustiora & recentiora, qui inquirent, facile fatebuntur.

Leges autem ad talem tyrannidem efficaciter promovendam, varias ab illis jam pridem editas fuisse constat; sed inter præcipuas conciliū Tridentinum est, quod quia alibi exstat, & hinc repositum fastidium legenti parere posset, sciens volensque prætereo: ut & alias infinitas Sedis & Pontificum, contra Matrem, dignitatē, & libertatē Imperatorū, Regū & Principū machinationes, quorū alios sacrilegi velut Basiliscos & aspides, super bis suis pedib. cōculcave-

runt, aliis foetidos illos intolerandâ Regib. superbiâ exosculandos jamdudum prabuerunt, & indies præbêt; Reges & Principes, eorūq; sacratissimos legatos ad suâ, i. e. bestia imaginē cōformantes, cum eos ad pedum suorū deosculatiōnē, nō aliter superbiâ plusquā Turcicâ admittant, quā si in quadrupedes commutati, pedibus manibusq; humi serpentes, ad se reptando reptent. alios ira blasphema sua superstitione demen- tant, ut falsorum prophetarum instar, seuticis propriū corpus dilacerent. Hoccine est Regibus & Principibus Imperium & absolutam, ut gloriantur, stabilire & augere potestatem? an non potius sit bacchantis instar, eosdem ad absolutam & perfectissimam adigere insaniam; aut eos idolis, quæ aures habent, & non audiunt, oculosq; habent & non vident, similes reddant?

Tyrannidis in Imperatores, Reges, & totum Christianorum gregem per Pontifices usurpata, paucula, sed recentia quedam exempla.

CAPUT IV.

Hujus usurpationis & superbiæ exempla quamplurima etiam apud Roma-

Romanos Scriptores prostant : sed ne actum agamus, ad hujus cōparationis probationem, altius rem hanc non repetemus, quàm ab Imperatoris Caroli Quinti temporibus ; qui de eodem Sedis Romanæ ad Catholicam Tyrannidē instituto, in epistola sua, quā Clementi Septimo Pontifici Romano respōdet (ubi prius prolixè de fraudibus ejusdem conquestus fuerat, quòd magis in Imperatoris Electione, Francisco primo Galliarū Regi, quàm sibi fuisse visus esset) his verbis cōqueritur : *Quod scilicet Pontifex illa non verè tenuisset, ad ipsius Gallorum Regis promotionem ; sed ut per hujusmodi Galli concurrentiam, utroque nostrū excluso, nostroque soluto fœdere, tertius intraret, minore potentiâ præditus, cui potius imperaretur, quàm imperare posset : in eundem finem, inter primarias Electionis Imperialis condiciones, eundem Carolū Sedes Romana adegit, ut juraret se Pontificem & Sedem Romanam velut advocatum defensurum esse : cum ex vi aureæ Bullæ Caroli quarti, Imperatores Germanici jurare teneantur, se Imperium adversus artes Pontificias tuituros, quam Caroli Quinti pusillanimitatem*

imprudentiam & animi abjectionem, Deus qui Regibus & Principibus Majestatem suam communicat, ut illam pietate & justitiâ tueantur, non autem ad pedes Antidei abjiciant, ita punivit, ut ex Throno Imperatoriæ & Regiæ Majestatis, in monasterium eum abegerit, inibique superstitione Judæo-paganicâ imbutus, scuticâ subinde corpus proprium laceraverit, populis, Regnisque suis in Pontificum & Sedis Romanæ servitutem abjectis & permissis.

De eodem Sedis Romanæ scopo Maximilianus secundus optimus & religiosissimus Imperator, cum illi impudentissimâ calumniâ, pessimi de laniena Parisiensi consilii (quod consulente & imperante Pontifice Galliarum Rex, gener suus, susceperat) conscientia affingeretur, conquestus est; his verbis: *Quod attinet ad præclarum illud facinus, quod Galli in Admiralio ejusque sociis tyrannicè perpetrarunt, equidem id minimè probare possum, magnoque cum animi dolore intellexi: Generum meum, sibi persuaderi passum esse, tam fœdam lanienam: Quamquam SCIO MAGIS INIBI ALIOS*
IMPE-

IMPERARE QUAM IPSUM; *Quod tamen ad excusationem facti non sufficit, neque satis est palliando sceleri, &c.* ex quo liquidissimè constat, Sedem Romanam etiam nunc Regibus imperium pacis suæ technis rapere, neque pati, ut ipsi imperent; de quo si quis dubitare vellet, Henricum tertium Galliarum Regem intueatur. Et si enim hic supradictæ lanienæ patrandæ Princeps adjutorque (quod ipse Philippo II. Hispaniarum Regi per legatum suum Dom. Fresneum Forgetiū, ut infra videre licebit, testatus est) fuit, eaque odium, quod animo in hæreticos tegebat, amplius Pontifici & Sedi probare voluit; non tamen tam egregio illo facinore, improbo Sedis Romanæ desiderio satisfecit. non enim ideo magis regnum suum, secundum antiquas regni, imò Pontificis leges regere & administrare liberè & pro arbitrio potuit; verum cum hic, post fidei suæ erga Sedem tam horrendum testimonium, manus justissimas, Guisii Sedis in Galliæ regno procōsulibus, propter detectam in se machinationem, iniecisset, ac jure eos cedi man-

dasset, regnique sui gubernacula consilio & nutu proprio, deinceps tenere decrevisset; à Monacho sicario, vita & Imperio simul dejectus est; etiamsi & ipse Rex, ut gratiam Sedis sibi salvam retineret, bellum ad hæreticorum extirpationem suscipere, ex Ordinum Regni Blæsis voluntate decrevisset, & solemniter jurasset; quod & acta Comitiorum Blænsium testantur, non itaque Sedes religionis mutationem, sed imperia ipsa & regna, imò Regum & Principum vitas, pace belloque petiit: Jesuitis & Monachis Janitsariis, sicariis & parricidis suis, si forte mandata sua exsequentes in vitæ periculum incidunt, in numerum Deorum suorum relatis, & velut Diis populo ad adorandum consecratis.

Quod autem hæc ita se habeant, aspiciantur Regum & Principum, qui Romanæ servitutis vinculis detinentur, imperia & mores; an non otio, omnique illecebrarum, superstitionum & astutiarum Romanarum genere animi illorum occupentur; viribusque & nervis rerum gerendarum superstitionis Romanæ dolo, aliisque artibus exhauriantur; Templorum, domuum, monaste-

nafteriorum, Collegiorum, quibus in-
 stat coloniarum, imperium suum pa-
 cis admodum Sedes Rom. in Reges &
 Principes pmovent, exstructione? Quid
 enim inter Colonias veteranorum &
 Collegia veteratorum Jesuitarū aliud
 interest; quā q̄ illi chlamydati vete-
 rum Romanorū fines & jura tueban-
 tur & ampliabant; hi verò palliati Se-
 dis Tyrannidem firment & augeant:
 quamquam & hos ipsos ad tuendam
 Pontificū & Sedis contra legitimos Re-
 ges & Principes tyrannidem & servi-
 tutem, in iisdem Collegiis velut Colo-
 niis & armamētariis, ut necessitatē im-
 pendentem etiam armis excutiant, se-
 positos esse, eorundem ad arma adver-
 sus Henricum III. conclamatio & con-
 cursus evidenter ostendant. Confide-
 retur præterea, penes quos in illis re-
 gnis & Principatib. jus regni & Princi-
 patus sit, an penes Reges & Principes,
 eorūve fidos & domesticos amicos;
 an verò penes Sedis Rom. procōsules,
 Legatos & nuncios, aliosq; qui Jesuita-
 rū dolis & technis confuti, ad Principa-
 tum Rom. artibus Cardinalitiis cōten-
 dentes, auro patriam vendunt: inveni-
 etur profectò, quod Regia & Principa-

lis potestas illis aliud, quàm regia & principalia consilio lurconum illorum & lenonum agentibus, rapiatur & subducatur, nihilque, præter imperii umbram, relinquatur.

Ex hisce tribus duorum Imperatorum & unius Regis exemplis recentioribus, apertissimè constat, Pontificum Romanorum in pace sua generali scopum supremum eum esse, què eorum decreta supra relata ostendunt, id est, pacis artibus imperium Regibus & Principibus rapere vel subducere, neque illis aliter aut diutius vitæ usuram permittere, quàm illi infidelibus hostibus & Sedi Rom. rebellibus extirpandis, utiles futuri sint; quo illis omnibus igne ferroque deletis, ipse tanquam solus monarcha & unicus & supremus Dei vicarius, aliorum Regum & Principum velut vasallorum suorum ministeriis & fortunis ad potestatem, Majestatem & gloriam suam amplificandam abuti possit.

Quod & ex legatorum Regis Gallie oratione, quam pro impetranda ejusdem cum Sede Romana reconciliatione & reunionem, Romæ Principis sui dignitatem & Matrem turpiter Pontifici pro-

prostituentium verbis notissimum fit,
quæ talia sunt: Unde statim (inquiunt)
consequentur *Authoritatis vestra beatitudi-*
nis in illo regno restitutio, Ecclesiarum dis-
tributiones, Presbyterorum & Parochorum
ordinatio, bonorum Ecclesiasticorum recupe-
ratio, in religione divini servitii restauratio,
ordo & disciplina Ecclesiastica; deinde in-
crementum magnitudinis, potentia & glo-
ria hujus Sanctissimæ Sedis; item facultas
& media uniendi Principes Christianos in-
ter se, ad exequendas altissimas illas & san-
ctissimas Pontificis destinationes.

Hinc ita evidenter apparet, ut alia
probarione minimè indigeat; ad solum
Pontificem & S. Rom. maximam utili-
tatē, gloriam & voluptatē, quæ in pace
generali proponitur, non autē ad ipsos
Reges & Principes Catholico-Roma-
nos pervenire: eamq; præterea in aliud
destinatā esse; nimirū, ut ejus potestate
& conciliis Principes Catholico-Ro-
mani, velut illius ministri & servitutis
Rom. instrumēta, inter se uniantur. sed
ad quid? ad exequendas altissimas illas &
sanctiss. Pontificis destinationes, interim
dum ille cū suis Cardinalib. indulgeat
genio, & cuticulam bellè curet; *Sedeo*
Regina, vidua nō sum, & luctum nō videbo.

Ecquænam sunt illæ altissimæ & sanctissimæ Pontificis destinationes? Eadē quæ antiqui Imperii Romani, ut supra ostensum est, & infra clarius ostendetur: nimirum, ut dum Reges & Principes per voluptates, fabulas & nugas moratur, universum imperium illis rapiat, omnia suo nutu atque arbitrio regat, & rebellium gentes, sive Catholico-Romanas, sive hæreticas & infideles, quibuscunq; viis & mediis ad absolutam suam Sedisq; obedientiā, & quævis illorum jussa servilia & cruentissima ferenda, adigat. harum altissimarum & sanctissimarum Sedis destinationum veritatem, imò feritatem plusquam Turcicā experti sunt toto orbe semoti Indiarum populi; eandem testantur & vindictam clamitant, martyres Hispani, Galli, Britanni, Helvetiæ item & utriusque Germaniæ fideles; Orthodoxi Poloni, Hungari, Bohemi, Austriaci, Itali: testantur idem Ianiensæ in Galliis, Britannia, Belgio, India, in fideles juxta, quos hæreticos vocant, & infideles exercitæ.

In spe

*In specie, de Hispania Galliaque Regum
inter se, eorundemq, cum aliis pacificatio-
nibus & confederationibus, Ponti-
ficis & Sedis cura pro-
curatis.*

CAPUT V.

Sedis Romanæ propositum tale, ut
dictum est, & quidem immutabile
esse, testantur pacis suæ generalis seu
Catholicæ inter Reges Hispaniæ &
Galliæ, aliosque Principes Catholico-
Romanos, Pontificis & Sedis Romanæ
solicitudine factæ, fractæ, & renovatæ
acta solennia, in quibus inter prima pa-
ctitionum capita, non solum semper he-
reticorum extirpationem, sed & mu-
tuum ad id efficiendum in multis tra-
ctatibus auxilium, Reges Galliæ & Hi-
spaniæ sibi invicem promississe, cõstat;
uti etiam ex illis ipsis, quæ tractatus il-
los consecuta sunt, & ex Historicis fide
dignissimis comprobantur. Cui rei fir-
mandæ, plurimum facit, quod Ponti-
fex & Sedes Rom. summum in orbe
Christiano conciliũ, velut Imperii mē-
tem sibi iterum rapuerunt. quodque
huic concilio (velut supremo orbis ter-

C

rarum dicasterio, & ex cautissimis va-
 ferrimisque omnium Catholico-Ro-
 manorum Regnorum & Principatu-
 um ecclesiasticis collecto & confiato,
 & in quo Pontifex tanquam summus
 pacis & belli arbiter praesidet) omnes
 Reges & Principes Pontificii, con-
 troversiarum suarum diremptionem,
 & pacis generalis conservandæ & pro-
 pagandæ arbitrium commiserunt; se-
 que eidem scedere inter se ad exequen-
 das altissimas & sanctissimas ejusdem
 destinationes, inito, juratò submise-
 runt.

Annon igitur mente penitus captos
 esse oporteat eos, qui negare volent, il-
 lo iudice & pacis & belli arbitro (qui
 ut Antichristus fidelium Christi ater-
 nus & implacabilis hostis est) illisque
 assessoribus & consiliariis (quos in id
 Pontifex tot beneficiis cumulat, &
 Cardinalitiæ dignitatis honore, po-
 testate & privilegiis decorat; ut et-
 jam cum propriorum Regum damno,
 imò & interitu, utilitatem, majestatem,
 & gloriam suam & Sedis promoveant)
 alia omnibus Regibus, Principibus &
 populis, nominatim autem Evangeli-

cis

PACIS GENERALIS. 38

cis destinata esse; quam omnia ea, quæ ab illis hostilia in eisdem excogitari possunt.

Nunc ergo in specie, quæ tractatibus illis inter dictos dominos Reges aliosque sancti fœderis socios ab ann. 1525: ad propositum illud promovendum comprehensa sunt, ex probatissimis atque etiam Pontificiis scriptoribus proferamus:

Johannes Sleidanus VI. Commentariorum suorum de Pace Madricii auctore Pontifice, inter Carolum V. & Franciscum primum Galliarum Regem, mense Januario ann. 1525. inita, testatur, primum ejus caput fuisse:

Ut Turcarum impetus & pestifera secta Lutherana profligaretur, utpote à qua non minus periculi sit, quam à Turcis, his verbis:

De rebus omnibus Madricii transcriptum fuit; in eoque ipso scripto, quod pacificationis formulam continet, hoc tractatum inter alia commemoratur: Casarem atque Regem eò potissimum spectare, ut & Christiana religionis hostes & secta Lutherana extirpentur hereses; item, ut pace inter ipsos facta Remp. constituent, etiam sit.

Anno 1525:

Historia ecclesiastica Gallica. Ioh. Serran. invent. sui anno 1525. Finis idem tractatum omnium sequentium, etiam cautiustectiusque quandoque etiam sit.

Antiquum
Pontificum
& immuta-
bile siue pa-
ce, siue bello
propositum,
hæreticorum
extirpatio.
Concilium
generale ad
extirpandos
hæreticos.

& in Turcas bellum suscipiant, & hære-
ticos ab Ecclesia unione alienos; nam & hoc
esse cumprimis necessarium, & Pontificem
maximum sæpe monuisse, multumque sol-
licitasse; ut in hanc curam incumberent. ejus
itaque desiderio ut satis faciant, decrevisse,
ipsum orare, ut ad certum diem loco idoneo
Regum omnium atque Principum Legatos
convenire jubeat; qui plenam habeant a-
gendi potestatem, qua videbuntur esse com-
moda, tum suscipiendo bello Turcico, tum
profligandis hæredicis, hostibus Ecclesie. ha-
ctenus Sleidanus.

Verum, cum hæc pax tanquam vi à
captivo Francisco I. Galliarum rege ex-
torta, à Gallis ob id nullius momenti
esse diceretur, atque deinceps cum Ca-
rolo iterum infelicitèr pugnatu esset,
Pacem, Pontifice per Cardinalem Sal-
viatum intercedente, Cameraci in Bel-
gio inter Imperatorem & Galliarum
Regem redintegratam esse, Historici
testantur. cujus quoque primum caput,
ad hæreticos communi ope consilioque;
stirpitibus excindendos tendere, idem
Sleidanus refert, his verbis: Itaque Came-
raci, oppido Belgie, conveniunt Margare-
ta Cesaris amita & regis mater Aloisia, mul-
tiq; alii proceres, ac in his Cardinalis Episco-
pus

PACIS GENERALIS. 37

pus Leodienſis Erardus Marchianus, & pa-
cem Auguſto menſe faciunt, & illud ante
triennium in Hiſpania factū de Lutheraniſ
decretum, repetitum, denno confirmant.

Ad hoc conſilium promovendum
ſpectaſſe conventum illum Clementis
VII. Maſſiliæ anno 1533. cum eodem
Franciſco I. cū neptem ſuam Catha-
rinam Mediceam Hérico filio ſuo dari
curabat, teſtantur tot Evangelicorum
per Galliam lanienæ, quæ illud conſe-
cutæ ſunt. huius perſecutionis exempla
crudeliſſima vide apud Sleidanum.

Sleidan. fol.
236. 246.
250.

De Caroli V. Imperatoris, contra Electo-
res, Principes & Status Evangelicos per Ger-
maniam, & Henrici II. in eoſdem Evan-
gelicos per Galliam, Pontifice procu-
rante ſœderibus.

CAP. VI.

HÆc eadem de extirpandis hæreti-
cis deliberatio Nicæ, ubi Ponti-
fex, Imperator & Galliarum Rex con-
venerant, anno 1538, renovata fuit: ut
teſtantur acta illius conventus, Italicè
in tertia parte *Theſauri Politici*, Turno-
nii anno 1605. edita.

Vide Sleid.
fol. 331.

Nec dubium eſt, in Conventu Cz-
ſaris cum Henrico II. Galliarum Rege,

Vide Sleid.

fol. 348.

Vide Sleid.

fol. 363.

Fol. 366.

Fol. 403.

Parisiis habito, intercedentibus nomine Pontificis, Legato Alexandro Farnesio, & Bellajo Cardinalibus, hanc de hæreticis extirpandis conjurationem renovatam fuisse anno 1540. Quod aperte probatur verbis orationis ab eodem Farnesio coram Cæsare habitæ; quâ etiam proponit commodissimam hæreseos debilitandæ & extirpandæ rationem esse, *pacem & contributionem Protestantium ad bellum Turcicum*; Et Evangelicos Turcis nocentiores, ac Galliæ regem in fœdus sanctum adversus hæreticos invitandum esse. Quæ de re etiam Lutherus in libello, quem de Magistratu edidit, plura verba facit.

Ad hanc hæreticorum extirpationem mutuum à Cæsare & Gallo consilium & auxilium, supradict. Legatis & Cardinalibus intercedentibus, Pontifici promissum fuisse, patet ex iis, quæ tractatu pacis inter eos anno 1544. in iâ continentur. De quo Sleid. libr. 15. Commentariorum ita tradit; *Actum inter illos fuit, ut vetus religio restitueretur, & Ecclesia concordia; mutuaque operam & auxilium alter alteri præstarent, eoque totis viribus incumbere.* Quod Principes

cipes Evangelici per Germaniam no-
lebant credere, quasi contra rationem
politicam status esset, quod Austriaci
& Galli sepositis privatis odiis & æmu-
lationibus bellum commune, ut con-
tra Turcam, sic etiam contra hæreti-
cos susciperent. unde Bodinus libro 5.
cap. 6. suę rei publ. Evangelicorum im-
prudenciam ostendens, ita scribit; *Insi-
gni calamitate Principes Germania confi-
ctari cœperunt, cum, quid adversus se fœ-
dere Sueffionensi anno 1544. Pontifex Ro-
manus cum Rege Francorum & Carolo V.
Imperatore factio moliretur, scire neglexis-
sent: nam primo capite, utrumque Prin-
cipem ad arma pro religione Romana ad-
versus Germanos capienda jurejurando ob-
ligaverat. Quod illis non ante credibile vi-
sum est; quam exercitus Hispanorum,
Belgarum & Itolorum in Germaniam e-
rumperent. Quare etiam Galli impulsu,
Pontifex ad Cæsarem dat literas, qui-
bus ipsum incitat adversus Principes
Evangelicos; quod eos nimis clemen-
ter tractaret, & Gallus arte Pontificia
fœdere supradict. dissimulato, ad Prin-
cipes Evangelicos Germaniæ per suos
nunciari curat, sibi pro sua in Germa-*

*Sleid. lib. 16.
Commenta-
riorum. fol.
451.*

*Artes Galli
ad delendam
sub specie an-
tiqui fœderis
verā in Ger-
mania reli-
gionē, & re-
staurandam
Pontificiam.*

*Galli & Ca-
saris cōsensus
ut secundum
concilii Tri-
dentini leges
sua decreta,
hæreses ex-
stirpentur.*

*Sleidan. 16.
Comment.
an. 1545 fol.
470.*

niam charitate & antiquo fœdere, per-
gratum fore, siquidem ipsis etiam de
religione conveniat: nam ex ea dissen-
sione multum calamitatis in orbem
Christianum inundasse, & indies ma-
gis ac magis augescere: cum autem hæc
omnia sanandi nulla sit ratio melior,
quam per concilium, & illud sit indi-
ctum ac inchoatum Tridenti, Cæsarem
atque Regem decrevisse, operam dare,
ut legitimè atq; ordine peragantur o-
mnia, & sublatis offensionibus, cōcor-
dia recuperetur, & optatū ocium Ger-
maniæ restituatur: itaque regem Gal-
liarum orare, ut & ipsi Concilium ap-
probent, cæterorum Regum & Princi-
pum exemplo; hoc etiam ad eorum o-
mnium utilitatem pertinere. Ex quib.
verbis Imperatoris & Galliæ regis, di-
rectore Pontifice, ad delendam fundi-
tus ubique religionem collusio & con-
junctio apparêt; sēpositis tantisper sta-
tus singulorum considerationibus &
prætensionibus. Verū nec tum tem-
poris Pontifici satis fuit, pacem inter
Cæsarem & Gallum constituisse, sed
artibus consuetis eandem tanquā bel-
lo ad extirpandam per Britanniam re-
ligionem & aptiorem & faciliore, per
Gal-

Gallum propagare decrevit: quiescente enim & fœdere juncto Britanno, Cæsari per Germaniam, & Gallo per Galliam multò sibi faciliorem fore hereticorum extirpationem prævidebat. In eum itaq; finem Anglo & Gallo, ut Legationem Brugas mitterent, persuasum est, Cæsare etiam Protestantium Principum opera ad Anglos decipiendo, & in pacem illam insidiosam pertrahendos abutente. Verùm Henricus VIII, Angliæ Rex tunc acutissimus in artes Pontificias observator & explorator, legatos Principum Protestantium per occasionem colloquii monebat, imminere ipsis longè gravissimum bellum, idque sibi certò constare, & ut ad suos perscriberent hortabatur. Quà vera autè hæc præmonitio fuerit, constat ex supradicta pacis tractatione, illa que omnibus, quæ eam deinde secuta sunt: licet Cæsar, tale fœdus ad extirpandam religionem contractum fuisse constanter Lantgravio id asserenti, negaret. Hujus autem clanculariæ machinationis veritatem tandem apertius cognoscebant Evangelici omnes, eum intelligerent Cardinalem Tridē-

eos conatibus semper prætexnerunt, unde mirum, etiamnum hodie inter Evangelicos reperiri, qui istiusmodi calumniis fidem habeant,

Eandem nūc agi tragiœdiâ res ipsa testatur.

I. Sleid. fol.

478.

Perfida Pontificiorū artes ad decipiendo Reges & Principes Evangelicos.

Fides & Beneficentia

Hērici VIII.

Angliæ Regis

erga Electores & Principes

Evangelicos notanda sunt.

Sleid. lib. 17.

fol. 495.

Rebellionia

& Majestatis crimen

sancti fœderis socii sanguinariis suis in Evangelicos

conatibus semper prætexnerunt, unde mirum, etiamnum hodie inter Evangelicos reperiri, qui istiusmodi calumniis fidem habeant,

dentinum Romam missum esse, ad cōquirenda auxilia promissa, viderentque undiq; belli apparatus. Quas suspiciones, ut ex quorundam animis auferrent Casariani, spargebant, illos non in omnes neque Religionis extirpandæ, sed aliquorum tantum rebellium ulciscendorum causâ destinatos

Omniū pessima dissensio est, cum foederati ita abjurant inter se sunt affecti, ut pro iis, à quibus nihil expectant boni, contendant atque decerent: quibus animi equitate uteres frui secure possent, eos nihili faciant.

** Inquisitio Romano-Hispanica: ut bonæ ecclesiasticæ re: fluantur.*

Quia cum his convenit clausula Pacis Perviniana, in qua tantum Principes & status Imperii obedientes comprehensi sunt, verendum est, ne & eadem tragœdia agatur.

esse; hoc prætextu atrocitatem sancti foederis velantes, qua fascinatione quidam Principum protestantium ita decipiebantur ut Casari ad delendos fratres ejusdemque fidei socios, operam suam addicerent. hanc machinationem Philippus Landgravius, qui tum diligentissimè omnia scrutabatur, pervestigaverat. Verùm cum Principes ad Casarem hujus belli deprecandi causâ mitterent, responsum tulerunt; nullum sibi aliud propositum esse, quàm ut concilientur ordines, & pax atq; * jus per Imperium valeant: in eo qui sibi paruerint, eos omnem ab se benevolentiam expectare jubet; qui secus facient, in hos pro jure & autoritate sua agendum esse. Similia etiam Grævellanus & Navius ad Legatos Civitatum Ratisbonæ, in hac verba

verba referunt, bellum hoc non adversum Civitates, verum in quosdam parari rebeldes, qui lesa Matris crimen admiserint, Cæsaris auctoritatem violaverint, & qui Principum aliquorum & Episcoporum facultates occupaverint.

Hic tandem Principes Evangelici cognoverunt, se falsis eatenus Pontificis & Cæsaris artibus & rumoribus lufos, iisdemque ad præcipitium abductos fuisse, atque se jugulumque suum & suorum, velut rebellium manifestè peti: qua de causa VVirtembergicus primus se ad bellum parat.

Tandem illi duo Evangelii hostes Pontifex & Cæsar, Deo rebelles, publicum & singulare foedus faciunt ad extirpandos hæreticos: quod Sleidanus his verbis testatur. Quoniam per multos nunc annos in magnis perseveravit erroribus Germania; sic ut ingens ex eo sit metuentum periculum, cuius quidem avertendi causa Tridenti sit indictum concilium, mense Decembri anni superioris; & verò Smalcaldici repudient illud, nec ad se pertinere dicant: ideo Pontificem atq; Cæsarem pro gloria Dei & pro reip. maxime verò Germania salute, certis leg. inter se transigisse; & primò quidem, ut Cæsar exercitum & quidquid est ad bellum necessarium

VVirtembergici Ducis ad veram Religionem & libertatem defendendam Vigilantia, Prudentia & Fortitudo.

1545.

Belli in Evangelicos à Cæsare suscipiendi causa, quod Electores & Principes Imperii Tyrannidem & inquisitionem Romano-Hispanicam reiecerunt.

proximo mense Junio comparet, & sit re-
 bus omnibus instructus, & eos qui Conci-
 lium recusant, & errores illos defendunt, vi-
 ribus & armis ad priscam religionem &
 sanctæ Sedis obedientiam reducat; sed in-
 terim omnem operam det, & experiatur,
 an sine* bello possit hoc perficere: pacem ta-
 men aut transactionem nullam cum
 iis faciat, quæ sit Ecclesiæ vel religioni
 noxia. Pontifex præter illa centum au-
 reorum millia, quæ jam deposuit, tantum-
 dem Venetiis quoque deponat, quæ post i-
 psius Legati nullum in alium, quàm in bel-
 lum est, Dei usus expendant, & si nullum erit bel-
 lum, eam pecuniam ad se recipiat; ad hæc
 subministret in hoc bellum & alar pedi-
 tum Italarum millia duodecim, & levis
 armatura equites quingentos, per semestre
 dato Dei de-
 bent, frau-
 deamittere,
 cum etiam
 salis desidia
 hostium ser-
 vitute & sa-
 vitia com-
 pensetur.
 Pontifices &
 Sedē Roma-
 nam Regibus & Principibus Evangelicis neque salutare pa-
 cem neque vitam beatam procurare, sed durissimum servitutis
 jugum vel hinc notissimum est.

aure
 hac
 rena
 suis
 rare
 biru
 quis
 conj
 alter
 amb
 tere
 cuig
 tem
 elion
 dima
 I
 sim
 am
 mul
 vale
 aut
 F
 perp
 dem
 inqu
 ullu
 rum
 dict
 nen
 rim
 quo

PACIS GENERALIS. 45

aurorum millia quingenta confecerit, & hac quidem omnia belli tantum huius gerendi gratia. Verum ea lege tamen, ut de suis bonis tantundem illis invicem oppigneraret: & quia res novi sit exempli, ex arbitrio Pontificis hoc nomine recte caveat, si quis hoc ipsorum institutum impedire velit, conjunctis viribus ei resistan, & auxilium alter alteri ferant: idque facere teneantur ambo, quamdiu bellum durabit, & sex praeterea mensibus, à finito bello integrum sit cuique, sese adungere huic foederi, & partem subire tum oneris tum emolumenti. petitionem hanc confirmet etiam Senatus Cardinalium.

Dum ex hoc foedere bellum atrocissimum in Evangelicos per Germaniam paratur, Henricus II. Galliae Rex

simulatione officii aut in aliquo necessitudinis nomine: non etiam valenti Principi aut Populo resistitur, si aut nihil imperitas juris aut parum. Cic. 4. de Rep.

Pontificis per Galliam in Angliam tentamenta notentur, & perpendatur ea quae nunc oculis cernuntur: & videbitur eandem inibi per pontificios agi fabulam, mutatis personis, nunquam inquit Philipp. Cominaus 3. Comment. inter Gallos & Anglos ullus celebratur tractatus, in quo ingenium & industria Gallorum non se extulit supra Anglorum prudentiam: & habent Angli dictum vulgare, quod alias mihi dixerunt tractanti cum illis, nempe quod in praeliis contra Gallos commissa semper illi ut plurimum victoriam obtinuerunt; verum ex omnibus tractatibus, quos cum illis inierunt, damnum & incommodum senserunt.

Auxilia Pontificis species quidem Regibus utilia, sed re ipsa maxime onerosa, eis nihil de suo largiatur.

Noster autem populus sociis defendendis, terrarum jam omnium potius est, inquit Cic. de Pop. Rom. Nulla etiam occultiores sunt insidiae, quam quae latent in si-

pace Anglum aggreditur, eamque obtinet, atq; amicitia confirmanda causa ad fidejussionem pro filia sua Isabela in Sacro baptismo invitatur, interim dum ipse Hereticos ex præcedente fœdere, igne, ferro, peste, aqua quam crudelissimè domi persequitur. quæ fidejussio in id ab Anglo petebatur, ut interea rex Angliæ hereticis Gallis auxilia nulla præstaret; atque ita pax hæc Ecclesiæ Romanæ, juxta fœdus superscriptum utilis erat, & hæreticis atque etiam ipsi Anglis quiescentibus, pernosa. Tēpestatem supra patefactam Elector Palatinus à Principibus Evangelicis amovere conatur, legato Affensteno ad Cæsarem misso: cui tamen respondetur, quod sibi non obtemperent, quod non in Germania tantum, sed apud externos etiam multa sint adversum se quidam machinati, specie religionis; quod nullis legibus velint adstringi, quod alienas possessiones invaserint, sacras imprimis, easq; pro sua dispensent tyrannide, non alio certè consilio, quàm ut in suos liberos atq; nepotes hereditario quodam jure transferat Episcopatus, & id genus alias præfecturas, an credibile sit, eos, qui talia committunt, ferre posse legitimam ullam

Evangelici per Germaniam iisdem criminibus à Pontificiis gravantur: quibus catervi in aliis Regnis & Principatibus, Antichristus enim ejusq; ministri ubique locorum Evangelicos simili odio persequuntur.

cogni-

cognitionem ; ac non potius eo spectare, quemadmodum excitatis turbis atq; diffidis, iudicium & censuram defugiant; emendationis quidem nullam esse spem ; & scire ipsum, quam leniter egerit, quam multas offensiones illis condonarit, qua tamen re nihil sit consecutus aliud, quam quod insolentiores facti, reliquos etiam ordines pertinent, & ad rebelliones sollicitent. Quibus artibus id fiat, non sibi constare ; quam autem sit indignum & merito sibi dolendum, facile quemvis intelligere : cum etiam ipsi iure omni sublato, tyrannice & violenter agant, & Imperii decreta projiciant, non esse quod alia via, quam ea que sit ipsis usitata & familiaris, hoc est, armata manu, res tentetur. itaque sui esse propositi, ut hoc bello non religionem modo, sed & reliquas offensiones componat, & Germanie pacem atque libertatem restituat, ut eos qui facient officium patrocínio suo defendat, in perturbatores autem otii communis, & oppressores libertatis, pro eo, ac meriti sunt graviter atq; severe vindicet.

Hoc Casaris responsum Saxoni & Landgravió inopinatum ; ut pote qui

attritus notetur animositas : & nihil profici patientia, quam in graviora ex facili tolerantibus per Pontificios imperentur

Sleid. lib. 17. fol. 317.

Speciem iustitiae ostentant Pontificii illi orbis raptores, qui ex tota Christiana Rep. omnia bona Ecclesiastica Romam pertraxerunt, pauperibus & Re p. usibus necessariis illa subducentes & in libidines suas convertentes. & hi Regibus & Principibus, qui bona ecclesiastica in verum usum revindicant, furia, rapinas, violentiam exprobrare audent?

Casaris in Evangelicos

artibus fictæ benevolentia, paulo ante ab ipso Cæsare in Comitibus Spirensibus foci, placati & compositi fuerant. Durum enim illis erat Rebellionis & Seditionis crimen sibi objici, & indictâ causâ condemnari, qui contra Tridentinum impium Cōcilium & Sedis Romanæ atque Antichristi, cujus se Cæsar mancipium fecerat, crudelissimum propositum, Evangelii veritatem & Germaniæ libertatem tuerentur. Quare iidem Principes, cum prius ad Cæsarem privatim scripserant, publicum etiam scriptum edunt, quo demonstrant religionis causa bellum hoc suscipi, & hoc Cæsaris esse consilium, ut obducta specie quadam rebellionis, & tanquam in paucos aliquos vindicare velit, socios fœderis à se invicem divelleret, & tanto facilius singulos paulatim, ut post omnes everteret; ejus rei probationes multas addunt.

*Sleid. d. lib.
fol. 519.*

*Tacitus dein
quibus aras
& iusta stipendia, dimissum
honoris alii ob culpam: sed car-
pum ac singuli: quo tu-
rissimo remedio consen-
sus multitudinis extenuatur. Hist.
4. lib.*

*Sleid. d. lib.
fol. 520.*

Tandem in memoriam revocant, inter cætera Cæsarem anno 1530. Augusti instinctu Pontificis decretum fecisse, non se posse ferre sectam hanc atque doctrinam Lutheri, sed, ut eam funditus extirpet, Pontificis & Pontificiorum institutum. omne suum robur vitam etiam atque

atque sanguinem velle cum suis impendere. Casari vero non licere, per Leges fundamentales Imperii Germanici vim ullā facere ulli ordini, nec indictā causā proscribere quenquam, neque militem externum intra Germaniæ fines adducere, vel jus aliquod hereditarium atque successionem Imperii sibi vindicare; nimirum hisce Legibus cum esse devinctum, & eas per iurandum approbasse. Nam si fas sit secus agere, non posse diuturnum esse reipubl. Statum. Quam autem habeat offensionis causam, non se videre. nam ad me quod attinet, aiebat Saxonia Dux, quidquid inter illum, Ferdinandum fratrem atque me fuit dissidii, totum est abolitum. (Probitas enim illius temporis per Germaniam non attenderat, abolitionem patrocinari Hæreticis adversus fidem Romanam, sed reconciliationes Pontificiorum cum Eyo angelicis nullam illis tutam servitutem adferre.)

Ante biennium & Spira, ætioris necessitudinis causā, Ferdinandi filia Eleonora filio meo natu maximo desponsa fuit ultero; si modo de religione conveniret. * Id Casar tum probavit, & cum domum illinc essem è Comitibus rediturus,

* Si Saxo-
ram religio-
nem amore
filia in Rom.
superstitionē
mutaret; &
ita ex Prin-
cipe libero
Rom. servi-
tutis manci-
pium.

D

in diversorium meum misit Granuellanum atq; Navium, & amplissimis verbis omnem benevolentiam mihi meisq; liberis ac toti Provincia deferebat. (si nimirum de religione conveniret, & se Pontificis Romani jugo subderet; sed hujusmodi promissiones tendiculæ sunt, quibus Principum Evangelicorum animos delinire solent, ut securiores factos ex improvise eos obruant. hærescos enim solum crimen satis capitale; etiamsi nullum aliud esset. nam ex eo solo Principes Regii sanguinis ad mortem in Galliis damnati; ut infra videre licet.)

Ab eo tempore quodnam tantum scelus commisi, quamobrem in me tam dira molitur? sed revera sic res habet, ut ante diximus: quia concilium Pontificum recusamus, in odium incurrimus. æquum autem erat, illum non sic agere, nec adversus familiam Saxonicam ista cogitare: novit enim quomodo patruus meus Fridericus post Maximiliani mortem hanc Imperii dignitatem sibi delatam, ad ipsum voce atq; suffragio suo detulerit, ut interim omittam alia multa, Saxonica domus in Austriacam familiam

Officia & Beneficia ab Evangelicis in Pontifices collata eosdē à poena hærescos neque à persecutio-

nibus non solum non liberant, sed promotos potentia, & auctoritate muniunt ad hæresin extirpandam.

PACIS GENERALIS. §1

miliam collata beneficia. Quod si forte propter submotum ab Episcopatu Neuburgico Julium Pflugium offensus est: equidem & jus meum editis libellis explicavi, & si Caesar arbitros non suspectos daret, eorum cognitioni rem permisi. Jam quod ad me pertinet, inquit Landgravius, ante annum quintum plane fui reconciliatus ei Ratisbonae, & quod annis aliquot superioribus, bellum in Episcopos movere constitui. Quod deinde propinquo meo Duci VVirtembergico suppetias tuli, quo suam recuperaret, totum hoc, & si quid etiam contra jus scriptum & Imperatorum leges, palam aut occultè fecissem, condonatum mihi fuit, conditur.

Scriptis eâ de re literis atq; signatis: quæ sit igitur alienationis causa, plane non possum recordari. deinde quum nuper ipsum Spira convenirem; adeo fuit erga me benignus & vultu & sermone, ut vestigium nullum offensionis deprehenderem.

Recôciliatio Principum cum Imperatore, parum profuit aut nihil, si non etiam cum pontifice in gratiam redit.

Romano Hispanicorum gratia Evangelicis ostensa nihil aliud quam tendicula, quibus creduli capiuntur. Vti

D 2

stantur exempla Admiralli Tilignii, Regis Navarra, Condæ & aliorum in Gallia:

Philippi Landgravii, & aliorum per Germaniam: Egmondani & Hornani Comitum aliorumq; per Belgium.

In Hæresi perseverantia.

Sic Philippus II. Hispaniarum Rex Principi Auraiso Guilielmo meditas literas scripsit, cum illi ut aliis insidias strueret.

convenerat, ante annum quintum, si quid
adversus Clivensem ipse tentaret aliquan-
do, ne me prorsus immiscerem. movit ille
postea bellum, & quod promiseram serva-
vi: cumque deinde Clivensem in gratiam
reciperet, quod fuit ante Venloun, omni-
bus qui militassent ei, vel opem tulissent, i-
gnovit. * Atqui si forte nostram absen-
tiam, & quod Ratisbonam ipsi non veni-
mus, agrè fert, excusavimus uterque: Saxo
quidem per Legatos, ego verò coram in
Colloquio Spira. Sed quamam sit ista Ger-
mania libertas, aut reipublica forma si pro-
pterea bellum suscipi debeat, cum & in su-
perioribus aliquot & in his ipsis Ratisbona
Comitiis alii* multi Principes absint? Bel-
lum verò Brunsvicense non potest nobis da-
ri crimini; nam ut vim ab se depellat, cui-
que permissum est. Rogavimus frequen-
ter in Comitiis & obtestati sumus, ut illius
comprimeretur audacia; præter literas au-
tem atque verba nihil consecuti sumus: &
tamen iis literis, quas Ferdinandus rex ad
Henricum ea de re publicè dedit, nostro
rogatu, privatim erant alia adjuncta litera,
è quibus faciliè videbat Henricus, non sibi
obtem.

Libertatis
magnitudo
cognoscitur
ex servitutii
speciebus.
Caesar qui li-
bertatē Prin-
cipum oppri-
mere & dele-
re studebat,
eosdem in cō-
pedibus aula
apud se con-
tinere vole-
bat.

* Absolutam
qui in omnes
potestatem
quarunt, non
quod aliqui-
bus indulget,
in exemplum
grabi voluit.
Idem princi-
pum pro fœ-
deratorum
defensione
militat.

Quid enim daturus est, qui præter ea nihil habeat, caterū
Suis Romana concessis?

obtemperandum esse. Haec litera VVolf- Evangelii
buteli reperta sunt, subscripta manu re- professio sola
gis & in medium adferri possunt, si sit opus. cum summa
quod si ea severitate fuisset actum in Brun- hostilitatis
sicensensem, ut jam Caesar in nos, licet im- Romano-
merentes, agit, nullum erat futurum bel- Hispanica
lum: Sed quia nos, qui propter Evangelii causa sit, non
professionem odia maxima sustinemus, op- est, quod Ev-
pugnabat, connivebatur ad ipsius omnia angelici ea
facinora, novit autem Caesar, quomodo & durante, ullā
captam Provinciam sequestro permisimus, sibi intā se-
& propter susceptam in illum defensionem, curitate pro-
coram arbitris ab ipso datis, juri nos sistere mittant:
voluimus: hanc rationem si secutus ille, quidquid pō-
fuisse, neque repudiata sequestratione, & tificii pro-
posthabitis Caesaris edictis, novum excitaf- mittant ju-
set motum; sed jure nobiscum & legibus ventre,
contendisset: facilis erat via. nam si judi- a Causa Ev-
cio a victi non paruissemus; jam exequen- angelicorum
di juris causam Caesar habiturus erat gra- per Germa-
vem atq; legitimam: nunc vero, cur ita niam, ut ali-
rem gerat, nullam habet. Adde quod a bi circa cau-
quo tempore captus est Henricus cum filio, sa cognitio-
Caesar nihil unquam a nobis eo nomine po- nem tracta-
stulavit. Non est igitur quod officii negle- ta. Pontificii
cti possimus inculpari. Si forte nobis impin- ubiq; terra-
gitur, quasi jurisdictionem impediamus, rum semper
injuria nobis sit longe maxima. nam sui similes.
D 3 b Calumnia-
rum in Evā-
gelicos spar-
sarum dilu-
tio & ad ver-
sariorum ac-
cusatio.

e Pontifici
iudices non
possunt Ev-
angelicis a-
qui esse: ergo
jure ab iisdē
cum possunt,
recusari de-
bent.

d Nisi iusti-
ria admini-
stratur à ju-
dicibus, ad
ministrat tā-
dem semeti-
psam.

e Promissis
inutilibus &
inefficacibus
Evangelicos
frustrari, diu
atterantur,
Romana pa-
cis ars nō in-
fima est. Pro-
missa quoque
utilitati Se-
dis cōtraria,
nullius sunt
datur. nam ex rerum Imperii commenta-
momenti.

quod multis nunc annis in Camera tribu-
nal atque confessum ii solum reciperentur,
qui nostram religionem, e oderant acerbis-
sime; quod hi ipsi posthabitis transactio-
nibus, contra nos atque socios in causis reli-
gionis pronunciarent; quod in causis etiam
civilibus nullum jus nobis communicarent:
fecimus, quod jure d nobis facere licebat,
eosque legitime & necessario recusavimus
uti suspectos & adversarios, professi recusa-
tionis causas amplius nos velle demonstra-
re coram delectis arbitris. Nihil igitur
hic nobis objici potest. Deinde Spira decre-
tum fuit, ante annos duos, ut aquabili-
ter e Camera constitueretur: quo minus
autem id factum sit, nobis atque sociis tri-
bui non potest. & novit Caesar, ante an-

num in Conventu VVormatiensi neminem
huic ipsius decreto fortius reclamasse, quam
illos ipsos, qui volunt obsequentes & officio-
si videri Principes; eo nimirum, ut quum
sint adversarii, iudices etiam esse possint.
Audimus insuper, hoc quoque veluti cri-
men nobis intentari. Quod ex nobilitate
quosdam ad nos conemur traducere: f sed
mirum est; cur hoc in nobis reprehē-
datur. nam ex rerum Imperii commenta-
momenti.

f Crimini Principibus omnia vertuntur, & qua licita
sunt, hoc solo, quod Evangelici sunt.

rius doceri potest. hunc morem etiam patrura memoria semper exstitisse, ut sua ditionis non nobiles tantum, sed Episcopos etiam sibi conjungerent; ut aliquid sit in eo culpe, num ideo bellum indicta causa nobis movere licet? Jam etsi in illo foedere hereditario, quod est inter Saxoniam, Brandenburgicam & Hassiacam domum, Caesar exceptus est, tamen hoc sic accipi debet, modo potestate sua non abutatur. Albertus igitur & Johannes Brandenburgici cognati, qui suam operam Caesari contra nos addixerunt, diligenter secum expendant, quid agant, & sint memores jurisjurandi, quo tenentur. hoc ipsis denunciatum volumus, & iis etiam, qui cum sint beneficiarii nostri, stipendia sub ipsis merent, hoc in bello. neque verò excusantur, si forte dicant; Caesarem habere in animo multare quosdam Principes ob non praeitam^a obedientiam. sciunt enim ipsi, nihil ejusmodi jure nobis objici posse. Quod si de crimine Caesar nos accusasset, ut equum erat, neque nos illud refellere potuissemus, nihil opus fuisset his artibus uti, & ad defectionem

D 4

tale à Pontificiis crimen vocatur, ut jure bello peti possint. Frustra itaque pax cum illis contrahitur, si post eam hostilitas manet.

^b Crimen est, & capitale, haeticum esse.

Qui Imperatorem à foedere excipiunt eum, ut talē, nō ut Pontificiorum aut peregrinorū mādatorum executorem excipiunt, alioquin foedus illorum nullius esset momenti. a Rebelles appellati sunt Principes Imperii, hoc solo, quod Evangelici. Evangelici esse,

& sollicitare sollicitare socios, nam & demonstrato crimi-
 socios ad de- ne, sponte sua plerique nos deseruissent, &
 fectionē, in in causa non bona, pauci nobiscum erant,
 ter praprios commune subituri periculum. Ad hec,
 pacis Roma- ne, finis est: ante annum secundum, quando contra Gal-
 na, finis est: hoc enim ca- lia regem auxilia Cesari decreuimus, eo
 lumniarum cum aliis d promittebat; & finito bello se
 arte fieri po- test, cum iu- profecturum esse ipsum in Ungariam ad-
 dicta ex rerū versus Turcam, nunc autem in Ungariam
 causis tractā & loca finitima, Turca maximis cum co-
 da. quamob- piis irruunt; ut quidem à multis nuncia-
 rem etiam tur, & sunt alioquin iis locis Buda atque
 Pontificii po- Pestā, magna Turcarum & presidia: Sed
 tius calūni- Postponitur miserorum hominum salus ejus
 ti, quam iu- dicio cū Ev- regionis, qui nunc hosti crudelissimo veluti
 angelicis a- in predam obgeruntur; & hoc agitur inte-
 gunt. rim, ut in Germania cades fiant, & eorum
 d Vt calūni- qui Christum profitentur cruore omnia re-
 is Evange- lici ex una dundent. Quod cum ita sit, fore speramus,
 parte onerā ut hanc nostram vicem pleriq, omnes dole-
 tur falsissi- ant & misereantur, & adversariis, qui so-
 mis: ita ex a- lum eò tendunt, ut apud nos extincta Evan-
 lia luduntur gelii doctrina (sicut aliis in locis ipsius ditro-
 vanis pmiss- nis fieri videmus) & extrema servitus nobis
 sionibus. & Pontifici im-

Evangelico- rum omnium extirpatio magis cura & cordi est; quam Turci-
 ca crudelitatis repulsio.

f Pontificia pacis & belli finis est Evangelicorum servitus
 & extirpatio.

imponatur, minimè sese ei conjungant, sed tolerabili stipendio nostra potius, quam illa castra & sequantur, in quibus versatur Antichristus Romanus, & ipsius clientes: quorum hoc est præcipuum studium, ut vel cum interneccione^h Germania, doctrinam suam & impiam & impuram denuo stablishant atque confirment. Et quia post multam belli deprecationem nullius adhuc criminis convicti, cogimur vim injustam à nobis depellere, confidimus adfuturumⁱ esse Deum veritati contra mendacium, & in hac sua causa & in bello summum Imperatorem atque signiferum esse futurum adversus nefaria consilia Pontificis^k. Ei videlicet rem omnem commendamus, & ut sanguinariorum consilia retundat, ac nominis sui Matrem magis illustrem faciat, precamur. Eodem die scribunt ad Johannem Marchionem Brandenburgicum; & quia sit fœderis protestantium, ut quidem ipsius literis doceri possit, deinde, quia privatim sit jam olim ipsorum confœderatus, monent ne ferat arma contra se, verum ut ex pactis & pro ratione fœderis agat. nam alioqui fore, ut rem omnem defendat. Non enim contra eum ut talem; sed ut peregrina tyrannidis executorem se opponunt.

g Evangelicis turpe & damnosum est, castra regum & Principum sequi, in quibus Antichristus Romanus dominatur.

h Pontificum & Sedis Rō. scopus sanguinarius in Evangelicos.

i Principum Evangelicorum constantia, magnanimitas &

fiducia in Deum, contra supradictum.

k Evangelicis qui se contra Pontificiū nefaria consilia tuentur, jure faciunt, licet Imperator ea

vulgent, & quàm non suum faciat officium, publicè demonstrent. Adhuc ille, se militare Casari neque negare: quandoquidem

1 Cum calu- sibi caverit non peti¹ religionem: se quidem
mmiarum ef- esse foederis Smalcaldici, verùm e Augustana
ficacia tanta sit, ut boni & na tantum confessionis ratione, quod ad pri-
simplicioris vatum foedus attinet, in eo Casarem excipi,
animi Prin- claris verbis: id cum ita sit, non esse, cur hanc
cipes credãt, suam militiam agre ferant, aut aliquid ab
quandoque se contra fidem datam factum esse dicant.
crimen esse, Ea dato responso, illi publicum scriptum e-
quod sit me- ra & vera dunt, & inter alia quod de e Augustana con-
ra & vera pietas, cavendum est ante
omnia, ne in eum casum deveniat; etiam si quis aliam
ad cautiones contra se belli causam obducatur, atq; sinulet,
adversario- uti nunc Casar facit: Itaq; diligenter mo-
rum incogni- nent omnes, praesertim tribunos, centuriones
ta pro cogni- atq; milites, ne suam operam, illi, qui fidem
tis habendo, in similes ca- violarit, addicant.
alii quoque
in similes ca-
lamitates la-
bantur.

2 Sic in nu-
pera inter
Gallum &
Hispanum
pace Clemens

VIII. pluribus sollicitudinem paternam erga Remp Christianam commendat. Eodem tamen proposito scopo, quem Clemens VII. hic osentat.

Idibus Julii, Pontifex evulgato scripto multa locutus de sua sollicitudine in & affectu erga rempublicam, hominumque salutem; de concilio jam inchoato, de pertinacia hereticorum, qui condemnent illud, atque recusent, & piis omnibus nesciam

rium bellum indixerint, hortatur in un-
versum omnes, ut jeuniis atque precibus
Deum sollicitent, delicta sua confiteantur,
& sacerdotem sibi quisque deligat, quem
velit; deinde Coenam Domini percipiant,
quo videlicet Deus exoratus bene vertat hoc
bellum, quod Caesar & ipse necessario susce-
perint, ad extirpandum ⁿ haereses & resti-
tuendam Ecclesiae pacem. Hæc studio-
se prolixius hîc transcripsi, ut hæc cum
illis, quæ subjicientur, conferantur, &
ex utroque Pontificis & Sedis in suo
proposito ad Evangelicos pacis belliq;
artibus delendos pervicacia magis e-
lucescat.

Quidquid tandem Principes Evan-
gelici agerent, quibuscunque rationi-
bus illi se defendere contra Tyranni-
dem Pontificiam conarentur, ubi
multis variisque pacis artibus ad Sedis
obedientiam ille cti fuerant, repere-
runt tandem, Pontificum, Imperato-
rum, Regum & Principum sanctum
foedus, ad extirpandos vel pace vel bel-
lo hæreticos tendere, nec pacis benefi-
cio, vel à Pontificis vel ab ipsius Impe-
ratoris erga se machinationib. liberos
esse. Imò ubi pacis artibus attriti es-
sent, tum demum se ad belli necessita-

n Scopus Pon-
tificis & Se-
du Rom. cum
Caesare.

tem vocari, si religionem & Imperii libertatem salvam esse vellent.

*Calumnia
quibus Prin-
cipes Evan-
gelici à Pon-
tificiis pete-
bantur.*

*I. Sleid. li. 17.
fol. 328. 329.*

*o Qui se Pon-
tificum erro-
rib. eorumq.
executoribus
opponunt,
summo ma-
gistratui se
nō opponunt:
Nam Ponti-
fex non est
magistratus;
nec ejus mi-
nistri in eo
pro talibus
habendi.*

Quam ob causam Cæsar eos, veluti Imperii decreta contemnentes, pacta violantes, effreni quadam dominandi libidine facultates aliorum diripientes, perfidos, rebelles, seditiosos, latæ Martis reos, & communis otii perturbatores proscibit, Anno 1546. edicto suo addens, quod omnia illa specioso illo & dulci nomine religionis, pacis, atque libertatis valent, tanquam illis uterentur palliis atque vestibis, ut suas illis tegant actiones; dicens, nullo Scriptura loco eos docere posse, ipsis licere, ut summo magistratui sese o quocunq. modo pertinaciter opponant: diversum vero doceri posse, tum Sacris literis, tum prophanis Historiis, nempe priscos illos doctrina Christiana Professores, qui suam fidem non verbis tantum, sed factis quoque atq. morte comprobarunt, prophanis quoque rebus obtemperasse*. Hoc modo Principibus legitimè se defendentibus factiones, seditiones & rebelliones imputans, Quâ arte tantum Cæsariani effecerunt.

* Recte: quia sua, non aliena mandata exequabantur; nec alium supra se agnoscebant, ut faciunt mancipia Antichristi.

fecerūt, ut & Principes aliquos^o & Hel-
vetios Evangelicos min^o cautos, in suas
partes, & ad sua auxilia pertraxerint,
quo debellatis atque extinctis mutuā
collisione sociis, reliquos debiliores fa-
ctos deinceps eo facilius & potentius
igne ferroque persequi & delere pos-
sent. Farnesius ille suprascriptus pocu-
lo meretricis Romanæ inebriatus, ex
Italia discedens, dixisse fertur, se tantam
esse daturum stragem per Germaniam, ut
in Lutheranorum cruore vel nature possit
ipsius equus. Sicuti etiam variæ pugnæ
postea secutæ sunt: * Quò etiam per-
tinet, quod Cæsar ad Legatum quen-
dam Gallie respondit (qui circa id tem-
pus ad eum missus erat) ut suaderet pa-
cis partibus potius, quasi minus peri-
culosis, quàm aperto bello hæresin ex-
tirpandam: nihil opus esse compositione, vel
se domare Germaniam, aut de fortunis
omnibus periclitari: nam illius vires non
posse jam esse tantas, ut sibi magnopere sint
extimescenda: jam enim amplius 5 annos vi-
ginti fundamenta se jecisse huius rei, sape illos

occupatoribus destinationes ita in longinquum concipiuntur, li-
bertatis defensores vigilantissime sibi cavere debent. Nec fa-
cile ob accepta levia & temporanea quadam beneficia datori
fidere.

o Persida Se-
dis Romana
ars, quā Ev-
angelicis ab-
utitur, ad Ev-
angelicorum
interitum sic
ex utriusque
collisione vo-
luptatem &
utilitatem
captans: Deo
interim ju-
stum judiciū
in venales il-
las & incau-
tas animas
exercente.

* Pontifici-
orum in Ev-
angelicos san-
guinaria &
immanis cru-
delitas.
i Geneva &
major Bri-
tannia nuper
prope illis ar-
tibus inter-
versa.

s Quum à
Tyrannidis

† Reip. ener-
vanda & e-
vertenda ar-
tes pacifica.

auxilia tulisse, multis bellis, nuper etiam
contra regem suum, fecisse illos maximos
sumptus in crebris Comitibus, militum etiam
manus atque robur amisisse diversis praeliis;
& hac quidem eo se fecisse, ut viribus Ger-
mania destitueretur. hoc igitur peridoneum
esse rei gerenda tempus. cujus acerbissi-
ma suæ ad Principes delendos destina-
tionis testandæ causa, nummos cum
hac inscriptione cudendos curavit, ad
sumendam vindictam, & in Nationibus, &
alligandos reges illorum in compedibus:
Comparisonem sumptâ à liberatione
Israëlis; quasi & ipse Carolus V. Eccle-
siam Romanam pari zelo ab hæreticis
esset liberaturus.

× Pacis Rom.
& Pontifici
in Evangelici-
tos artes.

Sed, × ut pauciores superessent, fer-
ro & armis filius perditionis veneno
perdere Evangelicos aggrediebatur: in
Germaniam ex Italia multos venefi-
cos emittebat, qui puteos & aquas sta-
gnantes toxico corrumpere. Unde
apparet Pontificios, Regibus, Principi-
bus & Statibus Evangelicis pacem non
concedere, tamquam si voluntatem
eos delendi & supprimendi mutassent,
quam non magis, quàm vulpes animum
licet pilum, mutant: Sed ut pacis, ami-
citiae & auxilii specie suos adversarios,
qui-

quibusvis insidiis aggrediantur, eosq;
attenuent atque debilitent; & in eos
ita attritos & faciliores occupantibus
factos, antiqua & immutabilia decreta
tandem exequantur: sicuti etiam Cæ-
sar decretum VVormatiæ 1525. anno
de extirpandis funditus hæreticis fa-
ctum, post viginti annorum dissimula-
tionem, tandem rei opportunitatem
nactus, executioni crudelissimè man-
dare cœpit. quod ut facilius efficeret,
eos omnibus y Regibus exosos reddi-
dit, gravissimisq; calumniis velut
rebellionis & Ma^{tis} divinæ & humanæ
reos, per emissarios suos traduci fe-
cit, artibus à Sede Romana ejusque a-
maliis jampridem receptis: cùm inte-
rim manifestissimum esset, Cæsarem
nullam aliam ob causam in Principes
Evangelicos moliri, quam ut religio-
nem Evangelicam tanquam omnium
seditionum & tumultuum causam ex
Imperio funditus extirparet. Quod &
ipsi etiam publicis aliquot scriptis re-
stati sunt. Interim Cæsar in illos movet,
& gravissimo eos bello persequitur;
frustra auxiliis à Galliæ rege per eos-
trudere, quam ut ad alios occupationibus faciliores progredi-
antur, dum hos otii dulcedine iterum deliniant, atq; aliis artib.
vivrent atq; atterant.

y Has vices
nunc sustinet
fœderati Bel-
gæ, ex quibus
ceteri, Reges,
Principes &
Status Evā-
gelici tempe-
stive discant
Pontificis &
Sedis Rom.
propositum,
quidquid in
contrarium
speciose agāt,
minimè mu-
tatum esse;
nec fœderatis
pacem nunc
alio sine ob-

dem petitis, qui ob pacem cum Cæsare factam se excusabat, & suos hæreticos extirpare tum oportunius existimabat, quàm alienos satis attritos auxiliis factis aut dolosis ulterius deterere.

Tantum quoque interea Pontificii inscrutabilibus dolis & technis suis apud optimos Germaniæ Principes effecerant, quod magis erat dolendum, ut Elector Brandenburgicus & Mauritius Saxonix dux fraudum illarum imperiti crederent; bellum hoc magis ad Electoris & Landgravii rebellionem domandam, quàm propter veram religionem extirpandam cōtra utrumque a Cæsare susceptum esse, quidquid sagacissimus & prudentissimus Landgravius a literis scriptisque evidentissimè econtrà probaret. hujus etiam conjurationis veritas, non solum ex fœdere Cæsaris & Henrici II. Galliarum Regis manifestè probari poterat, sed & factis ipsis, & persecutionibus utriusq; tam in Hispania & Belgio, quàm etiam Gallia paulo post adversus Lutheranos consecutis, probata fuit. nominatim autem circa id tempus Rex Galliæ, consilium seu judicium extraordinarium^b Mercurii die, unde Mer-

^a Philippi
Landgravii
religiosissimi
Principis sū-
ma prudentia
& perspicua-
citas.

^b Mercuria-
lis in Gallia
Inquisitio in
Evangelicos
instituta.

curia-

PACIS GENERALIS. 65

curiale dictum, instituit, adversus Lutheranos (sic enim tunc Evangelici communi nomine appellabantur) in quos ita crudeliter sæviebatur, ut vivi, supposito lento igne comburentur, & in cineres redigerentur: ex quorum factorum similitudine sola, si acta inter ipsos anteriora defuissent, satis superque consiliorum* unitas, & inter Pontificem, Imperatorem & Gallum fœdus sacrum ad extirpandam hæresin firmiter consistere, probari poterat; rebellionem autem tanquã causam *hujus* servitiæ solummodo pretendi.

Sed videte quomodo Deus in omnibus operetur. Dum enim Principum Evangelicorum studia artibus Pontificiis, ita magno religionis & reipub. detrimento in diversas partes scinduntur, superatis & captis Electore Saxonix & Landgravio Philippo, Cæsar immemor auxilii ab Electore Brandenburgico & Mauricio Duce Saxonix contra consanguineos, & ejusdem fidei & libertatis consortes accepti, manus ulterius extendit, & de Imperio, quod liberâ illorum electione sibi oblatum fuerat, suasu Pontificis (qui per unum

* Vbi rerum
adsunt testi-
monia, non
opus est mul-
tis verbis.

Iohann. Sev.
ranus in suo
incentario
Anno 1552.

E

e Officii auxilium partiū suarum hosti, tanquam amico rebus non bene exploratis præstiti, præmiū Deus in pacem convertit.

d Pacis Romæ artes ad extinguendam religionem.

e Historia Ecclesiastica Gallia Edit. Vignonis fol. 484. & seq.

f Hac aut simili arte Antiochus Epiphanes, Syria tyrannus, maximam Iudææ partem ab Ecclesia Dei ad idololatriam pertraxit.

cap. 2.

quàm per plures, mavult omnibus imperare, in successione convertendo, & electorum juribus & legibus supprimendis, cōsilia paulò post init, Deo iusto omnes Principes movente, ut nō nisi rebus omnibus exactissimè exploratis, alienæ factionis consilia consequantur. nam aliter, qui aliena consilia sequentes, veritatis & libertatis oppugnantoribus contra ejusdem causæ confortes auxilia ferunt, pœnas divinas & humanas cominus in semetipsos provocant. Illā victoriā Evangelicis metu incusso, Cæsar ilico ad pacis^d consilia animum cōvertit, ut quod puritatis Evangelicæ & libertatis publicæ reliquum superesset, sacri Imperii Electorib. Principibus & ordinib. per artes pacis Romanæ & discordias serendas tolleret, & religione expulsâ pristinam Romanorum superstitionem servitute conditam restitueret. *e* In id *Interim*,^f libellum ita nuncupatum, quibusdam veritatis proditoribus à scriba Granvelli adjutis, Cæsar consilio ejusdem Granvelli componendum

tra-

Vide Macchab. 1.

trad
via a
maj
per a
unic
rium
auct
vaf
fiar
rum
tur,
vert
peri
rēt
rici,
turb
Ger
ante
ctur
fun
plac
Sed
tiar
tem
ille
bus
ner
lun
in i

tradidit, quo sternebatur paratissima
via ad diffensiones & papismum; & ut
majore in precio haberetur, *liber Im-*
peratoris nuncupabatur, quasi eodem
unio animorum per universum impe-
rium, & summa majestatis imperialis
auctoritas restituerentur; cū e contra
vafra hac Sedis Romanæ arte Eccle-
siarum Evangelicarum & reformatarum
sanctissimum institutum sistere-
tur, unio illarum perturbaretur & e-
verteretur, & Pontificis & Sedis in Im-
perium Tyrannis & servitus restaura-
rētur. unde etiam ejus temporis histo-
rici, eo libello plus detrimenti & per-
turbationis Reipubl. Christianæ per
Germaniā allatum esse referunt, quā
ante omnibus aliis persecutionibus fa-
ctum fuerat. hinc & aliæ artes additæ
sunt, quò facilius Germania irritata
placaretur, & profundius sub jugum
Sedis reduceretur, nimirum Indulgen-
tiarum fraudes: quas Pontifex circa id
tempus per Imperiū, velut animarum
illecebris pœnitentibus ostētabat: qui-
busdam in Cœna Domini communio-
nem sub utraque specie & carniū u-
lum omni tempore permittebat: verū
in id tantum, ut hisce paululum delini-

* Nihil apud
hostes Dei
proficitur
patientia
quam quod
graviora ex
facili tolerā-
tibus impe-
rentur.

Suprad. Hi-
stor. Eccles.
fol. 488.

tos,* multo acerbioribus ictibus paulò
post filius ille perditionis opprimeret;
quod & Cæsaris per Germaniam & Bel-
gium, & Henrici II. per Galliam fœde-
ris sancti sociorum, ut Pontifici com-
placerent, crudelissima edicta in Luthe-
ranos, quos vocant, edita & executioni
mandata testantur. Ea; initio à Mag-
deburgicis factò, qui ob eandem cau-
sam à Cæsare in prædam dantur, ne
quid diligentia; aut zeli in illis Princi-
pibus per inquisitores requireretur,
frequenter iterari curant.

De quibusdam aliis in Evangelicos per Ger-
maniam, Angliam, Hispaniam, Galliam,
Britanniam & Belgium persecutioni-
bus; & Belli inter Cæsarem &
Henricum II. & pacis
conciliatione.

CAPUT VII.

Evangelicis ita à Cæsare bello pa-
ceque subjugatis, iisdemq; in quo
calamitatis summa erat, inter se fraude
Romana, per dissensiones iterum com-
missis; novum suboritur bellum inter
Cæsarem & Henricum secundum, quo
non

nō solum Evangelicorum status non melioratur, sed plurimum deterioratur. Gallus Principum & Statuum Evangelicorum auxiliis, contra Cæsarem abutitur: Meti, Tullo, & Viroduno liberis Imperii civitatibus Imperio ereptis; Electorum, Principum, & liberarum Civitatum ærariis per fraudulentam auxilia exhaustis; in quem etiam finem bellum hoc in aliquod tempus ducebatur.

Cujus rei inter cætera etiam certissimum argumentum est; quod illo bel-
lodurante, sanguinaræ & crudelissi-
mæque illæ persecutiones neque per
Galliam, neque per Hispaniam & Bel-
gium cessarēt, imò & in Angliam; pro-
tenderentur, nulla à sede sui propositi
propagandi curâ omisâ: quâ in re etiâ
Cardinalis Poli operâ usa fuit, capta-
tâq; ab Anglorū indole inter Philippū
secundum Hispaniarum Regem & Ma-
riam Angliæ Reginam matrimonii conci-
liandi occasione, cum idololatria, Roma-
nam simul servitutem per crudelissi-
ma infinitorum omnis dignitatis, se-
xus, & ætatis, martyrum supplicia & hor-
rendam innocentissimi sanguinis effu-
sionem in illud regnum introduxit.

E 3

g Auxilia si-
ve activa si-
ve passiva
Evangelicia
plerunq; no-
xia sunt, quo-
ties illis cum
Sedis Roma-
na mancipiis
negotium est.
Horum enim
propositum
immutabile
est, illorum
extirpatio.
h Suprad. Hi-
stor. Ecclesi-
fol. 305. anno
1555.
i Angliâ quo-
modo Ponti-
fex & Sedes
pacis artibus
& in quem
finem ad-
gressa.

ulō
ret;
Bel-
de-
om-
the-
oni
lag-
cau-
ne
nci-
tur,

Ger-
iam,
ni-

pa-
quo
aude
com-
nter
quo
non

*Ioh. Sleid. lib.**26. fol. 841.**Anno 1555.*

Verum sanguinarius ille Polus, rebus in Anglia ita bellè peractis, cum per occasionem belli inter Cæsarem & Galliarum regem *malos Christianos* (sic enim barbarus ille, orthodoxos diffamabat) diversis locis crescere, magna cum depravatione & corruptela totius disciplinæ, tam Ecclesiasticæ, quàm Civilis, Sedem Romanam dolere ostentaret, ad utrumque contendit, nimirum, ut illorum animos ad pacem & foedus, quo rebelliones, hæreses & schismata tolli possent, componeret: alterum, ut ambos cum Vicario Christi in terris, quo nimirum illa tam perniciofa diffidia commodius tollerentur, & tam in ordine Civili, quàm sacro pax (qualem nimirum paulò antè in Anglia procuraverat) omnibus recuperaretur, cōjungeret, multis rationibus suadere studet. Etsi autem exacerbati utrinque animi, aures Poli suasionibus ilico dare nolle viderentur: mediante tamen Maria Angliæ Regina, res eò perducta fuit, ut Legati à Cæsare & Gallo ad locum inter Caletum, Ardeam & Gravelinum, Anglicæ, Gallicæ, & Burgundicæ ditionis oppida, mitterentur; à Cæsare, Atrebatensis Episcopus

pus Granvellanus, à Gallo Lotharingæ Cardinalis & Conestablius: ab Angliæ pacificatores aderant, Polus ille, Comes Arundellus & Pagetus. qualem autem tempestatem horum planetarum concursus fluctuanti Ecclesiæ Christi prælagiret, facile quivis, cui præterita non ignota erant, prævidere poterat. Deus tamen clementissimus, fœderis illius sacri renovationem videbatur aliquantisper impedire velle: etsi ne quidem bello illo externo durante, à Christianorum sanguine & martyriis, quibus summa æmulatione Reges poculo Draconis inebriati sanguinariis ejus consiliis complacere cõtendebant, nullo modo abstineretur, sicuti id testantur ^k edicta cruentissima à Rege Galliæ eodem anno renovata, exilia in Bohemia orthodoxis à Ferdinãdo Imperatore indicta, & Martyrũ Christi numerosæ per Angliam! Hispaniã, & Belgium exustiones: quibus Cæsar, Galliæ Rex, & Maria Angliæ Regina, certatim Antichristi filii perditionis beneficentiam captare videbantur.

Abbatis tamen Cercampensis, Artestiæ & Picardiæ confinis, Cardinalis

*kræcis Romæ
effecta sanguinaria.*

*1 Suprad. histor. Eccles.
fol 301. anno
1555. Sleid. d.
lib. fol 871.
Anno 1556.*

m Pontificiorum in fœdere sacro reparando indefessus labor notādus Evangelicis.

** Anno 1559.*

III. Non.

Aprilis.

Lotharingæ^m, Moruillerii, Episc. Aug. relianensis, Granvellani, Episcopi Atrebatensis operâ præcipua fiebat, ut fœdus illud sacrum antiquum, antè pluries inter Cæsarem & Gallum, Pontifice instigantē factum, & in Abbatia Cercāpenli*, multò quàm antè arctius conceptum, inter Hispaniæ & Galliæ Reges concluderetur, in eam rem tandem supradicti utriusq; Regis Legati Castellum Cambresianum conveniunt, & firmiter illud atque æternum & inviolabiliter duraturum fœdus concludunt; cujus primo articulo anteriores tractatus, quibus sanctum fœdus inter Reges & Principes Romanenses ad extirpandas funditus

** D. Iohannes Apostolus in Apocalyp. 6. 17. v. 13. & 14. inquit:*

Hi unum Concilium habent, &

vires ac potestatem Bestiæ tradent, hi cum Agno pugnant: hoc est, lenociniis Meretricis illecti, ac ejus philtiris inescati Reges, Populiq; huius mundi, in Sedis ipsius defensionem omnem suam potestatem conjunctis animis & operis conferent, ac sese Christo Sponsæq; ejus sancta violanda accingent, Poyellus De Antichristo, lib. I. cap. 11. v. 37,

*hæreses continebatur, confirmantur hisce verbis: * Inprimis dicti Reges rati- ficabunt & tenebunt pro firmis & validis dictos tractatus, & assistent consilio universali: Huic nimirum, quod Romæ ad extirpandas hæreses & amplificandam*

fidem

vires ac potestatem Bestiæ tradent, hi cum Agno pugnant: hoc est, lenociniis Meretricis illecti, ac ejus philtiris inescati Reges, Populiq; huius mundi, in Sedis ipsius defensionem omnem suam potestatem conjunctis animis & operis conferent, ac sese Christo Sponsæq; ejus sancta violanda accingent, Poyellus De Antichristo, lib. I. cap. 11. v. 37,

fidem ex omnium regnorum Cardina-
libus & Episcopis institutū est. de quo
foedere Augustus Thouanus Praefes Pa-
risiensis, Historicus excellentissimus,
ubi pacis generalis inter Gallia & Hi-
spania reges acta recensuit, his verbis
loquitur: *ut non inter Gallos & Hispanos
tantum, sed inter omnes orbis Christiani
Principes & Civitates concordia facta vide-
retur; verum ea mox perverso utriusque
regis judicio, ac ministrorum, in Gallia &
Belgii perniciem vertit; exortis intestinis
motibus (nimirum propter persecutiones ex
foedere communi institutas) bello externo
deterioribus. nam ab eo tempore, renovata
sunt Cardinalis Lotharingi & Granuellani
Atrebatensis Episcopi clandestina de requi-
rendis & ferro puniendis sectariis, consilia;
cujus rei occasione, foedera occulta utrinque
inita sunt, &c. quae tandem in apertum
bellum erumpunt. Additum tum pactis,
ea Delphinus & Carolus Philippi filius ⁿ ra-
ta haberent, ac jurejurando firmarent, tum
ut per omnes regnorum utriusque Princi-
pis curias promulgarentur, & in acta re-
ferrentur. haec acta in arce Cameracensi,
quam vocant, III. Non. April. 1559.
& quadriduo post Lutetia Parisiorum*

n Foederis hu-
jus sancti co-
firmatio tam
Principū suc-
cessorū quam
Parlamento-
rum Regni
ad eius vali-
ditatem pro-

bandam notanda est, ut & laetitia publica ac solemnia.

promulgata; supplicationesque publice habite, ac postea Roma à Pontif. latitia signa edita. Hactenus Thuan. & hic est ille tractatus, qui inter ceteros, nominatim verò 1. & 27. articulis Pacis Vervinianæ An. 1598. inter suprad. Stⁱ foederis, socios cum Henrico IV. Galliarum rege renovatus est. Sed ne quis tractatus illos in speciem, ita à Pontificiis veritatibus hostibus hæreticos terrendi potius, quam voluntate exequendi cōceptos esse, ac multa inter Principes simulatè & ad ostentationem magis, quam vere agi, dicere velit: huic obici resolvendo, in primis concedi potest, si respicere velimus privatarum æmulationem, injuriarum & damnorum memoriam & affectus, illa amnestiis illis & pactis publicis potius tegi, quam tolli:

Verum, si executiones, seu ea, quæ deinceps istiusmodi cōsilia ad extirpandos hæreticos, Sedis Romanæ hostes, consecuta sunt, cum astitatis conferantur, nisi videns in ipsa meridie cū propriæ salutis periculo cæcutire velit, & si nulli tractatus, nulla fœdera, nullæ Pontificiorum conjurationes tum factæ fuissent (quod equidem sanguinari illi pacificatores, ut carnifices

gla-

gladios & secures reis tegere, ita Christianis dissimulare solent) re tamen ipsa & ex factorum undique consecutorum comparatione, foedus illud de extirpandis quacunque via hæreticis, tum certissimum, indubitatum & immutabile inter Pontificiæ sectæ Reges & Principes longe firmitus, quàm unquam antè initum fuisse comperiet: sic ut cum Principibus & ordinibus Imperii Evangelicis, de Carolo Cæsare conquerentibus, verè loqui possim, quoties pacem nobis atque religioni dant, hoc astute agunt, & solum ad tempus, ut Evangelici vel attriti vel in discordiam perducti, opportunitatem adversariis ad eos facilius delendos, ipsi sua incuria præbeant.

Sleid. lib. 10.
fol. 539.

De Inquisitionis Romano-Hispanica per Hispaniam, Galliam & Belgium introductione.

CAPUT VIII.

Supradicta heu nimis vera esse, Philippus II. Hispaniarum Rex ante omnes alios ostendere voluit; inquisitione Romanâ per regna provinciasque suas longè crudeliùs, quàm unquam

1560.
a Tyrannorum
innocui hydropica sitis,
qua quidem
expleri, non
autem extingui potest.

*b Martyrolo-
gii author.*

*e Regum &
Principum i-
dololatrâ
inter se con-
sensus; nihil
aliud p̄cere
solet, quam
Christiano-
rum persecu-
tiones &
Martyria.*

ante in Judæos & Saracenos inventa
fuerat, in orthodoxos instauratâ, quæ
eodem anno in Principes, ^b Comites,
Nobiles, Ecclesiasticos, & plebejos cu-
juscûq; ordinis, sexus, & ætatis, ita cru-
deliter defæviit, ad invētis falsis accusa-
toribus, multisq; atq; inaudite torturæ
atq; supplicii generibus, ut omnes ^c ty-
rannos Ethnicos crudelitate longe su-
peraverit.

Lotharingæ Cardinalis, ipse ille,
qui illius fœderis, nomine Pontificis
inter Hispanum & Gallum conciliator
primarius fuit, conjurationis illius ve-
ritatem in Gallia quoque testatus est.
nam quo certius pedem figeret, concilii
illius venenum, non tam in ipsam
plebem, quam in summum regni Gal-
lici Parlamētum cum primis evomuit,
à capite orsus, inquisitione Romanâ
in Cōsiliarios primarios ad diem Mer-
curii institutâ; quorum etiam quidam
iterum lento igne in cinerem redacti,
eâdem crudelitate in cæteros per to-
tum regnum protensâ, tantâ inclemē-
tiâ atque immanitate; ut Decii & Dio-
cletiani atrocitatē longè lateq; supera-
ret. Quid? ipse Henricus II. ille Chri-
stianissimus Nerone ipso longe crude-
lior;

lior, *Annam Burgium* Consiliarium Christianum cruci affixum & flammandum, velut ludicrum, suis se oculis contueri velle juraverat: Sed frustra, ipse enim sibi antè, justâ & singulari Dei providentiâ, in hastiludio ita oculus & cerebrum in conspectu illius aliorumque incarcerationum mortaliter vulneravit (Deo sic suos velut aurum in mediis flammis probante, & nihilominus tyrannorum superbiam & crudelitatem in ludicris severissimè vindicante) ut paulo post in fata concesserit. Quem tamen ictum cœlestem Galli, superstitionis Romanæ errore obcæcati, non viderunt; sed velut insensati & eo majore furore perciti, Christianos longè acerbius ferro, reſte, aquâ, igne, omnique crudelitatis genere perſequi continuarunt. Hæc & talia fœdus illud per Galliam consecuta sunt.

Restabat fœderis sancti sociis, fidelibus per Hispaniam pæne exustulatis, Belgium ab hæresi expurgandum; cujus rei summa Cardinali Granvellano suprad. pacis Conciliatori vaferrimo & cruentissimo à Pontifice delegata erat.

qui pro ingenii sui calliditate & ma-
litiâ, inquisitionis Romano-Hispa-
nicæ horrendum institutum tanta a-
stutiâ tantoque immanitatis propo-
sito per Belgium introduxit, ac tot mil-
lium hominum omnis conditionis, se-
xus & ætatis, occisione exustioneque,
ministrante eidem Duce Albano, ter-
ram cœdavit; ut horreat frematque a-
nimus, ad solam crudelitatis & ferita-
tis illius recordationem, adeo ut nec
Baronum, nec Comitum, nec Principum
ullus haberetur respectus, inquisi-
toribus id læsæ Matris crimini adscri-
bentibus, quod pro religione & legi-
bus Reipubl. antiquis à proceribus &
Belgii ordinibus, contra abusus & u-
surpationes Romanas in medium ad-
ferebatur.

Consequebantur etiam illud cœdus
in Gallia, ductu Guisii, varix locorum
direptiones & Evangelicorum lanie-
næ, sed inter cæteras insignis illa Vassi-
niana in Campania. has bellū apertum
in Evangelicos, cujus magis magisque
incendendo Philippus II. Hispania-
rum Rex, Inquisitionis per Galliam
introducendæ consilium f. suggere-
bat, id approbantibus Conciliis & Par-
lamen-

f. Suprad. hi-
stor. Eccles.
Anno 1560.
G. I. Serran-
d. anno.

lamentis Regiis, atque in eam rem promittebat auxilia. Ea inquisitione inprimis ipsos Principes Regii sanguinis petunt, & quos Guisii variis delin-
mētis in castes suos allicere studebant; sed cum se prudenti illorum diffiden-
tia primum frustrari viderent, eos, ut fomites omnium rebellionum hære-
leosque reos, apud regem accusant, & capitis pœnâ dignos esse statuunt, quæ
crimina cum dicti Principes nō solam solidissimè diluissent, sed firmissimis
probationibus in Guisios eorumque conjuratos retorsissent, agendi forma
à sancti fœderis sociis quidem immu-
tatur,^h sed scopus propositus aliis cau-
tioribusq; consiliis promovetur. Rex
ab illis persuasus, Principibus scribit,
ut fide regiâ in aulam veniant, libero
illis eundi & redeundi comiteatu da-
to; additâque promissione, quod nulla
vis aut injuria vel in religione vel in di-
gnitate illis inferretur. Delegabatur
Cardinalis Bourbonius, Principum il-
lorum patruus, fraudium Guisiacarum
nō satis peritus: cujus suasu impruden-
ti, ut & anterioribus fraudibus inducti

*g Ne Principes quidem Regii sanguinis in Gallia à calumniis & persecuti-
onib. Romano-Hispanicorum im-
munes.*

*h Notetur omnib. Evangelicis hæc Romano-Hispanicorum im-
pudens perfidia. Hos enim nō pudet fide regiâ, patri-
uūq; Principum bonitate & simplicitate, ab-
uti ad Principes Evangelicos agna-
tos in castes*

*Romanos pertrahendos; & conferatur hoc exemplum cum PA-
LIPPI Landgravi incarceratione.*

80 REPRESENTATIO

parent, & ad regem contendunt; sed Evangelici, qui insidias, perfidiarū Romanarum non ignari, timebāt, oblati auxiliis Principes in aulam maturantes remorari conabantur; sed hi incautis, timidis & infidis consiliariis stipati, cōtra præmonitiones veras, rectā in casses se duci sinebāt; sed in aulā ubi venerant, deserti ab omnibus, errorem inemendabilem admisisse se sentiunt. Et licet à criminibus illis impositis ita se purgavissent, ut rex ipse illas calumnias alii nulli, quam inimicitiis Guisiorum, qui principibus avunculi erant, tribuere posset: eos nihilominus, contra datam fidem, cum multis aliis Evangelicis in carcerem duci jubebat. Iudices Principi Condō Ludovico constituntur, ut in eum de capitali, id est, læsæ Matris crimine inquirerent; & si in eo justæ condemnandi causæ deessent, super hæreseos * crimine eum examinerent & cōvincerent: sed ille justis causis eos recusabat, & à rejectā recusatione Regem appellat. concilium privatum, quod pupillari Regis ætate à Guisiacis regebatur, postero statim die, rejectā appellatione, imponit Principi, sub pœna criminis læsæ Matris, ut coram

* Hæreseos
crimē solum
sævis capitale
apud Pontifi-
cios, etiam si
alia omnia
deessent.

PACIS GENERALIS. 87

nam illis iudicibus respondeat; inquisitione institutâ, reatum Majestatis sibi obiectum optimè purgat, & religionis Evangelicæ professionem liberè fateatur: ex qua causa mortisⁱ supplicio adjudicatur. cui perfidæ & crudelissimæ sententiæ implicabatur condemnatio omnium aliorum Evangelicorum, ita ut & rex Navarræus pater Henrici IV. morti adjudicaretur; iisdemque immanissimis decretis exequendis, etiam venena & sicæ applicarentur. Guisii ut invidiâ tanti sceleris semet liberarent, & decreta à se publicè probarentur, convocari ordines regni curant: additâ tamen interminatione expressâ, ne quis vel verbo uno religionis mentionem injiceret. sed quid? Deus, cujus fidelitatem injustè oppressi in tempore semper experti sunt, Principes hos perfidè, calumniosè & citra causæ cognitionem, propter solam Evangelii professionem capitali supplicio addictos, Francisco II. dolore auriculari & feбри correpto, & tertio post die extincto, à morte liberat. Eoq; casu tanta incidit rerum mutatio, ut auxilia, quæ extirpandis hæreticis à Rege Hispaniæ sancti foederis loco ad extirpanda-

F

*i Hæreseos
crimen etiam
in Principib.
Regii sanguinis capitale
est. nec mirû,
ipse Philippus II. Hispaniarum Rex
multoties testatus est se
nec filio suo, si
in hæresin laberetur, par-
citurum, sed
lignæ ei com-
burendo semper
ipsum sum-
missurum.*

*k Horrèdum
est regib. au-
res injustè
oppressis claudere, & per-
verso iudicio
innocentium
oppressionem
ram potenti-
am in se prov-
bare.*

dos hæreticos compromissa fuerant, & jam Pyrenæos transierant, re infecta domum à Regina matre remitterentur; non quoddam conjurati illo ictu moniti, crudelissimum hoc in Evangelicos institutum relinquerent; sed ut motibus illis periculosis primùm compositis, res tota in opportunius tantùm tempus ampliaretur.

De concilio Tridentino, ejusdemque effectis, Lanienis Gallicis & fœdere Bajonensi.

CAPUT IX.

HOc tempore Pontifex, Principes Evangelicos per Germaniam ad Concilium Tridentinum, ut & alios Reges & Principes, quibuscunq; artibus & rationibus pertrahere conabatur, talem illis commeatum offerens, qualem ipsi optarent. sed Electores & Principes animosè, prudenter & piè respondebant, sibi alienum ab omni ratione videri, quod Pontifex ^a omnium perturbationum, quæ in Ecclesia exoritur, scaturigo & fomes, ingereret se convocandæ synodo, eò illos etiam citare præsumens, in quos ille nullum habe-

^a *Hist. Eccl. Gal. an. 1562.*

PACIS GENERALIS. 83

haberet imperandi jus, addétes: *quod ipsi nullo modo agnoscerent Sedem Romanam, neque deinceps agnoscere vellent; quodque certo scirent, non pertinere ad Pontificem Concilii convocandi jus; Eidem ostendentes insuper naves & sordes Ecclesiæ Romanæ, quod ipsimet dispicerent de mediis convocandi Concilii liberi & generalis. hoc modo legatos Pontificis remittentes. Denique, re tota bene deliberata, ubi uno consensu Evangelicam doctrinam approbassent, libellum de recusatione Concilii Tridentini edi curabant.

Subortæ iterum paulò post per Galliam religionis causa non leves controversiæ, quæ pace^b publicâ per *edictum Januarii*, hoc nomine celebre, in id fovebantur, ut Evangelici, (quorum potentia magnitudine suspecta erat) pacis artibus debilitari, facilius deinceps superari possent; cujus Consilii veritatem eventus deinceps comprobavit. primum enim Regina mater dictum regem Navarraum^c suis dolis & falsis promissis ita fascinavit, ut partes Guisiacorum contra Ecclesias Evangelicas equeretur; eorumque lanienam Vas-

* *Electorum
& Principum
Evangelicorum
de Pontificis
iudicio.*

*b I. Serran. in
suo inventa-
rio anno
1562.*

*c Antonii Re-
gis Navarra
Guisiacorum
arte à religi-
one reforma-
ta ad Ponti-
ficiam deso-
lit.*

fiaci factam, ipsis Evangelicis crudelissimè occisis tribuit; addens, ut quicumq; vel digito tangeret Guisios, eos ipse totis viribus aggredieretur; sed hujus tam abjecti animi præmium, Guisiacorum dolo ad Rotomagum obsidendum contra Evangelicos abreptus, recepit. ibi enim sclopeti ictu in dextro armò læsus, paulo post expiravit; Bello Civili per conjuratos illos, ubi Evangelici armis exuissent, longè graviore, quam unquam antea fuerat, fuscitato, quo durante cruentissimæ pertotam Galliam lanienæ in Evangelicos exercitæ, & celebris illa apud Druidas pugna commissa est. sed & hoc bellum exinde, ita ferociter à sociis gestum fuit, ut nulla pene in toto Galliæ regno civitas, Evangelicis addicta esset, quæ non innocuo eorum sanguine maduerit, atq; perfusa fuerit. Verum & hoc bellum paulo post falsissima Pontificiorum persuasione, à bonis plerisq; bello fessis, & ad quietem facilibus, in dubiam pacem satis leviter mutatum fuit; quæ etsi solemnè edicto regis comprobaretur; Pontificii nihilominus Evangelicorum sanguinis æque sitibundi, quasi pax illa suis conatibus moram in-

jice-

jicer
tus
beba
vant
re co
tate
rat, si
insti
ta, in
span
geba
Rege
que
ctior
neus
etiam
ritim
nunc
aula
Hispa
turar
Regn
ne de
futur
pand
auter
sabet
quo c
suspe

jiceret, eidem subvertendæ & penitus subruendæ omnem curam adhibebant; variis artibus edictum eneruantes, & ejus publicationem impedire conantes. Verùm, cum hoc auctoritate regis diutius quam speratum fuerat, sustineretur, Sedes illa sanguinaria instinctu inquisitorum suorum irritata, impatiensq; ulterioris moræ, per Hispaniæ regem primogenitum suum, urgebat, ut sacro ei fœderi cum Galliæ Rege arctius iterum firmando, novisque & cautiore consiliis, ut & arctioribus pactis augendo, locus idoneus, quanto ocyus destinaretur: cui etiam rei Bajona Aquitanie civitas maritima, Hispaniæ finitima, confestim nuncupata; quò dum Rex cum tota aula, sub specie visendi Elisabetham Hispaniæ Reginam sororem suam maturaret, munitarum urbium muros in Regno suo illius protectionis occasione demoliri, cæteraque impedimenta futuræ dominationis, ad facilius extirpandam hæresin, tolli curat. Bajonam autem ubi Rex appulisset, Regina Elisabetha solo Duce Albano comitata, quo conventus iste Evangelicis minus suspectus redderetur, eò quoque ilicò

*Iohan. Ser.
ran. in invē.
tar. Anno
1562. &
1563.*

*Munimen-
torum Awei-
umq; demo-
litiones quā
occasione a
Rege facta,
non obstante
pace religio-
nis.*

ſœdus ſacrū advenit, ubi firmiſſimè ſœdus illud
ad extirpan- ſanctum in perpetuum duraturum, ad
dam hæreſin antiquam religionem redintegran-
Bajona inter dam, & novam extirpandam, renova-
Hispanos & batur, & inter cætera pactio-
Gallos reno- vatum, tanta pecuniarum & militum auxilia
Simile ſœdus Regi Gallia ab Hispano promittebantur,
ante paucos quanta tam pio operi conficiendo neceſſaria
annos inter ducerentur, quod hoc Regnum magis quam
Pontificios Helveticos & Hispanicum eo malo affligeretur, qui mu-
Helveticos & regē Hispani-
arum contra tum à Regno Gallia viciffim ſecundum
Evangelicos Gallorum poſſibilitatem, (ita ſonant ver-
gnitum. ba) ſua neceſſitati ſubveniend. ſtipula-
I. Serranus bantur: vel quia prævidebant Belgi-
in ſuo inven- cas Provincias tale aliquod malum in
tario Anno ſuis viſceribus fovere, vel ut abſolutam
1565. fol. 698. illam ſibi à Sede Romana perſuaſam
Mutuum Hi- poteſtatem, quacumq; occasione com-
ſpani & Gal- munitis viribus primum per Galliam,
li ad hæreti- & deinde per Belgium, Regni & Im-
cos commu- perii Gallici & Belgici proceribus pri-
nibus virib. moribus & ordinibus funditus ſup-
& conſiliis preſſis vel deletis, Pontificiſq; ſuperbiâ
deſendos ſœ- ſuper omnes elatâ, ſtabilirent, quam
aus. rem ab ipsis capitibus, uti antè in Hi-
Notent hæc ſpania factum fuerat, aggrediendam
Evangelici E- eſſe ſtatuebant.
lectores &
Principes.

Etſi autem in hoc maximè labora-
 tum fuerat, ut coitionis & conſilii hu-
 jus

jus
 pub
 triu
 præ
 bell
 con
 cun
 aux
 con
 poſſ
 Prin
 lio p
 isqu
 ban
 ſua
 faci
 capt
 fallo
 lidi
 illis
 atq
 reg
 ſen
 cita
 pro
 men
 con
 pra
 mo

jus propositum Evangelicos lateret, publicatis in id mutuis & antiquis utriusq; gentis æmulationibus, odiis & prætensionibus: tanquam confestim bello invicem essent petituri, cum contra hoc fœdere arctissimo, quacunq; via, quibuscunq; consiliis, & auxiliis, hæreticorum extirpationem conjurassent: omnibus tamen paulò post Principis Rupis Surionis indicio, Principi Condæo & Galliæ Admiralio patefactis; initio quidem hi sibi suisque vigilantissimè adversus ea cavebant; sed Pontificii, qui pro consueta sua vafritia, eos quorum bonitatem & facilitatem, ne dicam imprudentiam, captioni obnoxiam sciebât, ad veteres fallendi artes, multò animosius & callidius revertebantur, hac spe freti, ut si illis rursus diffidentia causas adimere atque in aliquam securitatem & erga regem fiduciam perducere eos possent, futurum, ut cum maximè illi felicitati suæ fiderent, tum omnes ex improviso, uno velut ictu, facile opprimerentur. in hunc finem socii speciosis conventionibus, dum clam omnia ad supradictum fœderis propositum promovendum componunt, tanquam bo-

Artes Romano-Hispanice ad fœdera sua obtegenda.

*ad Noretur
arium va-
rietatis, quib.
Pontificii fi-
duciam sui
Evangelicis
parare conā-
tur; unde
certissimum
ducendum ar-
gumentum,
eos agēdiqui-
dem formas,
ut cautius
fallāt muta-
re, sed propo-
situm num-
quam.*

ni publici zelo accensi, iudiciorum & legum civilium (ad Ecclesiasticis, propter zeli fervorem & æstum, ut qui facile populum movere solent, tantisper sepositis) reformationem ad Regni unionem & servandam & inquirendam aggrediuntur; dissidia etiam privata inter Principes seculares & Ecclesiasticos componunt, idq; tantā ostentatione (quo maiorem Orthodoxis per ea fiducia causam Pontificii pararent), ut in æternum viderentur extincta: omnibus interea quæcunque religionis statum tangebant, in deterius semper relabentibus. Persecutiones quidem & hinc & inde aliquando exaudiebantur, ut & incensuræ in quibusdam urbibus, quæ reformatorum occupationi expositæ videbantur, demolitiones; item Castellorum in aliis locis, ubi conciones Evangelicorum habebantur, destructiones; variæ per Galliam laniens, & magnatum nobiliumque latrocinia; comminationes quoque in Evangelicos à Pontificiis passim spargebantur, scilicet nō tam elato supercilio eos in longum incessuros: sed omnia illa tā cautè & promptè comprimebantur, ut ad præcipuorum aures, ne hisce rebus in-
dis-

diffidentiam adducerentur, vix pervenirent. Evangelici interea variis technis, mirumq; in modum demulcebantur; inprimis autem odium (quod Gallis naturâ erga Hispanos est) summa simulatione ad majorem illis erga Regem suum fiduciam imprimendam, amplificatur, varii de insidiis & machinationibus Hispanorum in Regem Regnumque Galliarum rumores, magna ostentatione sparguntur, ut plures majoresque habeant prætextus veteri & sanguinariæ destinationi parandæ & promovendæ.

*Ioh. Serran.
in Inventario
suo Anno
1565. cum
seq.*

*De initio Belli Belgici, & continuatione
motuum Gallie: & in specie de laniena
Parisiensi abominatissima, narra-
tio verissima & lucidif-
sima.*

CAPUT X.

Circa idem tempus ex utriusq; Regis cōsilio, ad novam religionem extirpandam, Dux *Albanus* cum multis millibus Hispanorum & Italarum in Belgium delegatur; qui aliquot Provincias Regni Gallix penetrat: hinc à sociis cōclamatur adversus Hispanum ad arma. Gallus sex millia Helvetio-

rum conscribit, velut ad tutandos contra Hispanorum irruptionem Regni sui fines, verè tamen, cum aliis, ad supra dictum propositum per Gallias promovendum, & uti postea apparebit, suo tempore exequendum.

Sanguinarium hoc sancti fœderis renovati consilium interim Pontificii miris quidem fallaciis obtegebant: Sed Deus mendacii & perfidiæ Index & Vindex acerrimus, per literarum, quæ Româ & ex Hispania in Galliam ultro citroque deferiebantur, interceptionem, a idem cum multis aliis ad Ecclesiæ suæ bonum in tempore detegebat. hac conspiratione Regum inter se (Caroli nimirum I X. Galliarum Regis erga Evangelicos Gallos & Philippi I I. erga Belgas) detectâ, Pax Rom. iterum in crudelissimam persecutionem & apertum bellum per Galliam erumpebat: cuius tamen flammæ post pugnam Sandionisianam, in qua Galliæ Constabilis mortiferè vulneratus mox interiiit, pace Romanâ paulò post iterum obtectum fuit. in eam Evangelici probitate potius & reverentia erga suum Regem, quàm prudentiâ aliquâ consensiebant, & quæ ob id etiam diu nō stetit.

a Literarum
interceptio
ad hostium
cōiurationes
detegendas
perutilis.

b Ioh. Serran.
Inventar. sui
Anno 1567.

c Idem Inven-
tarii sui an-
no 1568.

d Historia
Eccles. Galli-
æ supra al-
legata eodem
anno.

tit, quia Evangelici paulo post non minus perversis cruentisq; judiciis quàm armorum violentia, per totam Galliam ut antè, petebantur; quæ etiam causa fuit, ut pax illa non pax, & variis Evangelicorum vexationibus & suppliciis aliisque perfidiis violata, iisdem occasione ad colligendos novos milites ilico daret; interim dum Dux Albanus devictis Belgarum copiis, ferro, reſte, aquâ, igne, Ecclesiarum reliquias, patriasque leges & Ordinum Belgicæ antiqua jura subvertere, & funditus delere conabatur. Sed bellum illud Gallicum multis præliis urbiumque oppugnationibus & expugnationibus clarum, in pacem Romanam, ut cetera subitò iterum conversum fuit. Verum tum demum cum Pontificii Evangelicos ad bellum multo se instructiores paratioresque viderent, arte jam pridem Pontificiorum ad hostes suos decipiendos & debilitandos recepta: quare etiam toties decepti, pacis conditiones non recipiebant, nisi acceptis prius ad majorem securitatem, urbibus quibusdam obsidionalibus^f: (quæ tamen non aliter concedebantur, quàm, ut a-

e Pacem Pontificii Evangelicis armatis non dant, nisi ut hac arte illorum apparatus ad nihilum redigant, & alias militantes ex ea prævideant.
fl. Serran. in Inventario suo anno 1570 f. 746.

*Quæ securi-
tatis causa
Evangelicis,
Pontificii in
pacis tracta-
tibus quan-
doq; speciose
vel offerunt
vel etiam re-
ipsa dant, nō
ea mēte, quā
accipiuntur,
dant, sed ut
his securiores
factos, & fa-
cilis deinde
& crudelius
incautos op-
primere pos-
sint.*

lias omnes, quas antea multo plures
occupaverant, Regi restituerent) hoc
tractatu Evangelici securiores facti,
minus de Regis & Pontificiorum frau-
de dubitabant; quem securitatis affe-
ctum, ut Pontificii in Evangelicis ani-
madvertissent, cum omnibus modis a-
pud eos augere studebant; inprimis
autem spe matrimonii inter Principē
Henricum Navarręum & Margaretam
Caroli IX. Galliarum Regis sororem:
ut quod fidei conjugalıs & intimæ sta-
biliendæ, sanguinis item & vitæ huma-
næ multiplicandæ causa à Deo institu-
tum est, inaudito perfidiæ genere, in-
credibilis humani sanguinis effunden-
di, & multorum millium hominum
omnis conditionis, sexus & ætatis, per
universum Regnum cedendorum my-
sterium & decipula foret; ita sacris
juxta ac profanis, antiquâ Sedis Roma-
næ & jam pridem receptâ consuetudi-
ne ad libidinem suam perfidissimè ab-
utentes.

Ad hæc quia ex Admiralli sermoni-
bus collegerant, pacem in Galliis diu-
turnam & stabilem esse non posse, nisi
bellum aliquod cum exteris à Regē sus-
ciperetur; Etsi quidem arctissima in-
ter Hispanos & Gallos ad extirpandam

ligionem confederatio^h esset; Rex tamen sparsis summi contra Hispanum odii speciosis rumoribus, simulataque Imperii æmulatione (quæ ut plurimum inter Reges esse solet) consilia sua, amicitiam illam dissimulando, inclinationi Admirallii, quo facilius deciperetur, accommodat, eique milites concedit, quibus in Principis Auriaci & Evangelicorum Belgarum fidei sociorum favorem in Belgium irruptiones facere posset; quod etiam tum factitatum fuit, consiliis tamen Admirallii Hispano per Regios; detectis.

Quibus illecebris ita inescaverunt Admirallium, aliosque Evangelicos, ut omni diffidentiâ penitus abjectâ, eos etiam ex regni sui extremis oris in castris suos pertraherent: Evangelicis quamplurimis, qui id exemplum sequerentur, in aulam confluentibus.

Sed cum forte in tota Græca, Romana, ulliusve alterius Imperii vel gentis historia perfidiam majore astu coloratam & oblectâ inveniri posse, non putemus; ex usu Reip. Christianæ futurum esse videtur; si ita cum omnibus suis circumstantiis ob oculos ponatur, ut Sedis Romanæ atque amaliorum e-

h Sancti fœderis sociis bellii adversus socios licitum; modo illa ejusdem hostes deterrantur Græci.

i Vide Bernardinum Mendozam Comment. rerum Belgicar. lib. 1.

jusdem fraudes, melius resectæ, ab Evangelicis eo facilius & diligentius tanquam tela prævisa in posterum declinari possint.

Decreverat Sedes Romania ejusdemque per Galliam ministri, cum bello & Martyriis Evāgelium magis propagari quam extingui viderent, scelere aliquo & perfidiā, quasi uno ictu Evangelicorum omnia colla præscindere: cui rei efficiendæ, Cardinalis Lotharingæ Sedis astu confertus, nullum commodius remedium esse credidit, quam fuscata pace & sub specie amicitie confectæ, unā occisione omnes suos per Galliam hostes occidere. Pace itaque inter Regem Carolum & Evangelicos recens initā, ut diffidentie causæ Evangelicis omnino adimerentur, in primis obsidionales urbes ad pacem firmitus (uti videbatur) stabiliendam, Carolus Admirallio, Noveo, Regi Navarræo, Principi Condæo, Thelingio, aliisque Regni Galliæ proceribus concessit. Fraudi huic promovendæ opportunissimum esse credebatur, ut nuptiæ inter Navarræum, tum Evangelicum, & Margaretam Caroli IX. sororem Pontificiam instituerentur, hoc enim com-

munis

*Chi piu me
careffe che ne
suole ingan-
to m' a, o in
ganarme
voulia,*

mune utriusque religionis Principum
fœdus non solum Evangelicis securi-
tatem allaturum ; sed & eosdem o-
mnes, quotquot alicujus nominis, di-
gnitatis & exultationis in toto regno
essent, ad regia illa nuptiarum solemnia,
beneficii magnitudine invitaturum
atque adducturum.

Securitati augendæ faciebant sparsi
undique rumores de regni æmulatione
inter Gallia & Hispania Reges, de-
que insidiis & machinationibus Hispano-
rum in Galliarum urbes: Quibus pri-
mò querelæ Evangelicorum, quæ in-
terim satis frequentes ad Regis aures
perferebantur, aliquo modo tegebantur,
& specie majorum rerum contra
Hispanum, in illorum gratiam tēran-
darum, differebantur: Quasi Evangeli-
cis, simul & toti Gallia multo futurum
esset fructuosius, si Carolus protectionem
Belgarum (quam sibi tunc oppor-
tunè ab illis offerri jactabant) adversus
Hispanum susciperet; quam si quere-
lis illorum medendis operam & tem-
pus attereret, regis illâ confectâ, facilius
injurias illas vindicaturus esset. In hoc
itaq; incumbebatur in primis, ut secu-
ritas Evangelicis augetur: quo plu-

*Nihil adeo
sacrum est,
quod à Pon-
tificis ad fa-
cilis hære-
ticos decipi-
endos & ex-
tirpandos, nō
violatur.*

*Stultum ita-
que est, illis,
qui sic affecti
sunt, fidere.*

rimum faciebant cottidianæ regis ad Admirallium de bello adversus Hispanum literæ, quibus se illis summam in tanto negotio habere fiduciam ostentabat.

Eidem securitati augendæ faciebant benignitas & munificentia Regis, Evangelicorum delegatis, sed inprimis Thelingio, qui gratiâ summâ præ cæteris apud Regem pollere videbatur, ostendat; ut illis inescati plurimos alios ad hæc solennia invitare, allicere atque pertrahere possent. nec Pontificios fefellerit opinio. Illi enim Rupellam reversi, decantabant undique Caroli singularem animum & benevolentiam in Reginam Navarræam, Principes sanguinis, Admiralliū & omnes alios Evangelicos, mandato regis pro certo asseverantes, quod non solum pacem datam vellet constanter tueri, sed certissimo nuptialique sororis suæ germanæ fœdere confirmare. Quod etiam ipsi Admirallio cogitationes suas de bello contra Hispanum in Belgio suscipiendo coram aperire volebat; utq; in eum finem quantocyus ad se maturaret, utque hæc opinio, omni dissidentiâ penitus abjectâ, solidius mentib. illorum impri-

imprimeretur, Mareſchallum Biromium in ſpeciem honoris ad eodem ablegat, dicta ſupraſcriptorum delegatorum confirmaturus, atq; inſuper additurus, quod rex apud reginam matrem ſuam, & Ducem Alenconium, hoſtem alioquin Evangelicorum acerrimum, efficeret, ut malevolentiam atque acerbitem ſuam erga Eccleſias temperarent, ſopiendisque potius inimicitiiſ, quam illis inflammandis inter Guiſium & Admirallium operam navarent.

Specioſa hæc omnia, ſecuritatem animis Evangelicorum magnam adſerebant, qui hoc matrimonium auguſtæ & feliciffimæ pacis certiffimū fundamentum fore credebant; atq; ita reginæ Navarræ animus in hanc rem propendebat; ut deſiderio atque impatientiâ muliebri percita, vereretur moram iſtam, quæ à Pontifice, non ultimas partes in hac tragœdia agente, & velut hanc felicitatem Evangelicis invidente, futuris nuptiis, tam propter ſanguinis proximitatem, quam religionis diverſitatem, injiciebatur, Regis Caroli animum ab hoc tam laudabili propoſito tãdem abalienare poſſe;

Difficultates quidē aliquæ se huic re-
ginæ, circa nuptiarū solēnia & lotū, of-
ferebant, quòd illa abhorreret à Cere-
moniis Pontificiis, & urbe Parisiorum,
tanquam Navarræis infensâ; verū Ca-
rolus, ut, quanti hoc fœdus faceret, os-
tentaret, solemnia hæc & regio more
& in Regia urbe magnificè, & Regia
pompa celebrari velle dicebat.

Verū ad securandos magis magis-
que Evangelicos, & quo magis bellum
illud à Carolo adversus Hispanos desti-
natum, tanquam certissimum & indu-
bitatum odii erga illā gentē indicium
æstimaretur, repetūtur memoria, disse-
minanturq; hæreditarii illius odii in-
ter Gallos & Hispanos varii sermones,
ut de bellis à Carolo & Philippo ejus
filio in Galliam susceptis; jactanturq;
itidem illæ Gallorum in Arthesiam,
Hannoniam, adjacentesque Provinci-
as, quasi jure ad Galliæ regnum perti-
nentes, prætentiones. Allegabantur
novæ Hispanorum in regnum machi-
nationes, quæ justissimam belli redin-
tegrandi occasionem videbantur ad-
ferre; sed in primis, quòd Rex certissi-
mo indicio resciverat, Hispaniæ regem
Elisabetham sororem suam, propter
sulpi-

suspiciones aliquas inanes, veneno è medio tolli curavisse: quod unicum facinus satis crudele, ad pacem in bellum commutandam, nemo non arbitrabatur.

Admirallius, ut quæ optantur, facile quoque, licet periculosè, à prudentissimis plerumque creduntur, omnia ex voto procedere ratus; nulla meliorem viam, belli civilis radices evelli posse regi ostendebat, quam Martiales illos viros ad externum hostem debellandum emittendo. Placebat regi sententia: quasi hac occasione multos egregios militesque viros, qui nuptiarum solemnibus neglectis, se domi continere, & lecere retento, bella civilia renovare possent, Hispano sancti fœderis socio, mandandos traderet, ne qui, si posset, bello domestico deinde suscitando, ex eo genere superessent.

Juvabat Caroli impissimum propositum belli occasio, quod Princeps Auriacus, cum fratribus suis, qui ab Hispano magnis ditionibus in Burgundia & Belgio exuti fuerat, adversus Hispanum moliebantur. quod Carolus se non solum laudare, sed ope, consilio juvare velle ostentabat. Sic ut Ludovis

*in Hostilitatis
acta licet spe-
ciosa & ma-
nifesta, non
tamen sem-
per vera,*

co Nassovio facultate *k* prædandi Hi-
spanicas naves datâ, portum Rupella-
num classi Auriacæ recipiendæ, præ-
disque dividendis patere velle decla-
raret.

Securitate hac Evangelicis satis su-
perque inebriatis, quam Rex frequen-
tibus amicissimisq; literis & inter-
nunciis Admirallio obfirmabat, Ma-
rescallum Cosseum antiquum ejus fa-
miliarem, ad eû Lutetiam deducendum
ablegat, ut tali honore magis accensus,
verbis regiis majorem fidem haberet.
Eundem adventantē summæ benevo-
lentia ostentatione Rex ipse Lutetiæ
excipit, Guisii, tanquam rege sibi male-
volo, ex composito aula ipse concedere
velle ostentabant, ut omnem male
suspicionis occasionem Evangelicis
adimerent.

*1 Non omnia
beneficia, li-
cet realia, ob
id vera esse,
huius tragœ-
diæ exitus o-
stendit. Ho-
stium benefi-
cia, venefi-
cia,*

Suspicionum atq; dissidentia cau-
sa, quæ undique suggerebantur, quò
magis Admirallio tegerentur, in com-
pensationem damnorum, quæ per civi-
lia bella perpeffus erat, ilico ab adven-
tu, centum millia librarum Gallicarum
Rex dono ¹ mittit, omniumque bene-
ficio, quæ morte Cardinalis Ca-
stillionei, fratris sui, in Anglica legatio-
ne

ne defuncti, vacabant, totius anni reditum addebat, ^m ad intimum consilium eum adlegebat, sapissimè Admirallium de suo in Belgium proposito consulebat, nihilque citra ejusdem consilium & deliberationem aggressurum esse simulabat, nomine patris adulatoriè illum compellendo: in summa, tantam erga eum familiaritatè ostentabat; ut Evangelici omnes eam velut Sigillum indubitatissimū synceri Regis erga eum animi esse judicarent. Pontificii verò publicè dicebāt, ^m Carolum nō solum favere Hugenotis, sed brevi ipsū Hugenotum fore. hæc tanto majore ostentatione agebantur, ut præmonitiones fraudis, quæ undique Admirallio suggerebantur, ab illius animo & judicio removerentur, ipseque & alii securiores facti, de nulla fraude cogitarent.

Belli autem contra Hispanum suscipiendi consilia, quo certiora Admirallio aliisque proceribus Evangelicis viderentur, multis aliis utilitatis publicæ considerationibus per rumores, ad id speciose sparsos, adjuta, & singulari liberalitate, favore & familiaritate Regis confirmata, ita animum Admirallii oc-

m Consilium intimum nō semper est, quod velut intimum ostentatur; id enim ex assensu cuiusque, & summariorum rerum participatione, nō ex ostentatione ad iudicandum est.

n Rumores hi Pontificiorum vasserim, ad decipiendos Evangelicos notati sunt.

102 REPRESENTATIO

cæcabant, ut nullas in contrarium opinionones, aut præmonitiones admittere vellet; neq; amplius recordaretur fœderis illius sancti, quod de extirpandis radicibus hæreticis, Bajonæ initum erat: quod tamen summum Hispaniæ & Galliæ Regum propositum esse, ipsi non solum prædictum; sed & multis factis & literis quoq; interceptis, comprobatum fuerat, magnum irati Dei & mox punituri indicium est, ubi prudentiam alicui tollit, & oculos mentis speciosis fallaciis fascinari sinit. Ad hæc, ne qua causa Regem Carolum à bello contra Hispanum in Belgio remoraretur, Admirallius Regi, pacem cum Angliæ regno, suadet: cui Rex, ut nulla Admirallii consilia non probare videretur, assentitur, & Mommoranciæ Duci, regni Marefchallo, legationem illius fœderis incundi gratiâ demandat, quò etiam confestim ablegatur.

**Rumoribus Pontificiorum de apparatu bellico adversus alios Pontificios Evangelici facile fidem adhibere non debent; cum summum illorum propositum sit, hæreticorum extirpatio.*

Speciem desiderii bellum in Belgium suscipiendi, augebat instructio classis maritimæ, quam ad auxilia* Belgis contra Hispanum destinatam esse jactabant; cum arcano Regis consilio ad obsidionem urbis Rupellensis destinata esset, cui rei expediendæ Strogus

sius Laderellus & Baro de Custodiis, præfecti erant; mandato Regis expressissimo, ut nullam omitteret opportunitatem, urbis Rupellanz vel aperta vi vel per insidias occupandæ.

Præteritis illis omnibus illecebris delinimentisq; Admirallius captus, & de Regis animo, ut sibi videbatur, abundè obfirmatus, reginâ Navarream religionissimâ & omni virtutû genere dotatâ Principem, suis persuasionibus miser lectu in castes Pontificios pertrahebat.

Videte, quæso, quanta vis opinionis seu fiducia recti, animo semel pertinaciter conceptæ. undique adferebantur rumores, quibus sedulo Admirallius, cæteri q; Evangelici monebantur, ut sibi caverent; latere anguem in herba: nihil hæc omnia Admiralli animû movere. P. vel in aliquam suspensionem ullius malevolentiæ Regis erga se, animû ejus inducere poterant: spretis etiâ Cardinalis Peluzi literis, ad Lotharingæ Cardinalem, circa id tēpus interceptis, in quibus quedâ de machinationis hujus successu aperiiebantur: neq; morte quidē inopinata reginæ Navarreg. (quæ veneni suspitione non omnino carebat, & tanquā majoris mali præfagium

*p. Successus
miserrimus,
pertinacissi-
ma hujus in
Admirallio
credulitatis,
aliis sit exē-
plo, quibus
cū conjuratis
Sedis Rom.
negotium sit.*

104. REPRESENTATIO

illi denunciabatur) quisq; permovebatur: rege, Regina matre, & tota familia regia, præmonitionum illarū vim, externi sui super hac morte luctus ostentatione, animo illius excutientibus in-scrutabili Dei altissi. iudicio, qui occęcat eorum animos, qui multoties decepti, nihilominus suæ prudentiæ ductu in perfidorū, atheorumq; consilia, iisdem aut similibus fraudibus & technis ille-cti, abripile in propriam perniciem patiuntur. Deus enim tētari nō vult, monet aliquoties extra ordinem; Sed qui monitis illis præteritis ad priora pericula redit, facile iisdē cū maximo suo & multorū aliorū malo inextricabiliter involvitur. Quare Polybius sensu naturali ductus, inter omnia animalia, nullum ipso homine, ubi labi incipit, stultius esse asserit, quod toties se ab iisdem, & quidē iisdē technis falli sinat.

Interim, ut ex hoc stratagemate, nullus eorum, qui postea autoritate, dignitate, prudentiā, aut fortitudine St. fœderis sociis nocere posset, elabere-tur; literis assiduis & benigniss. omnes Principes sanguinis alique dignitatis vel existimationis alicujus viri ad nup-tias has inuitātur, & in aulam pertra-hun-

huntur. Quæ in hoc, ob certas Romanensium difficultates, velut dispensationis de qua supra, nondum obtenta, aliasque ob causas, donec omnes, quos optabant, in castris adduxissent, ampliabantur.

Rebus ita pacis technis in Aula ad sanguinarias illas nuptias comptis & fucatis, ut nullus de sincero Regis erga Evangelicos animo vel dubitare, vel dubitationis ullam causam ostendere auderet: primum erat, ut consilium belli supra contra Hispanum ostentatum, sub prætextu æmulationis & odii erga Hispanum, executioni maderetur, ac viri militares, quos Evangelici per Galliam præcipuos habebant, fraudibus bellicis funditus delerentur. tales erant, Comes *Ludovicus Nassovius*, qui tum in Gallia Evangelicis chariss. Dominus *Novius*, *Saucoirtius*, *Janicus*. his, de consilio *Admiralli*, fiduciæ & securitatis illi augendæ & confirmandæ causa, Carolus præcipua^a hujus belli madata crediderat, utq; urbium limitanearum, quas se tanquam suas repetere velle falso jactabat, si quas possent, vi doloque occuparent, mandaverat, atq; ut à Monte Hannonie, tanquam loco fraudulentæ suæ destinationi idoneo & opportune

^a Belli munia
summa Evangelicis Proce-
ribus per re-
gem concre-
dita, securi-
tate illis qui-
dem augenda
sed fraudem
& periculum
non minuant.

*a Auxilia li-
cet realia à
fucato ami-
co data doli
non tollunt,
sed nocendi
occasionem
augent.*

*b Bernardi-
nus Mando-
za, Commē-
tariorū Rer.
Belg. l. 1.
c Ioh. Serran.
Inuēctariū sui
Anno 1572.*

se ostendente fieret; ejus per Ludovi-
cum & Noveum interceptio, omnes
Ducis Albani vires ex composito istuc
pertrahebat. Carolus ne rebus benè cœ-
ptis deesse videretur, non solum pecu-
niis, ^a sed & viris & armis Evangelicos
juvabat, hæcque omnia solis Evangeli-
cis concedebat, ut suis auxiliis non so-
lum monti Hannoniæ opem ferrent,
sed & alios impetus in hostem Hispan-
num, quem funditus deletum velle se
simulabat, molirètur. Hæc ubi animad-
vertit Admirallius, certissimè credidit
Regem Evangelicorum causam citra
dolum & fraudem ullam amplecti. Jan-
licius hoc mādato munitus, quingētis
equitibus, & quatuor peditū Gallorum
millibus, ad auxilia obsessis ferenda, fe-
stinat. Albanus nomine Regis (qui nō
Hispanum, sed hæreticos & rebelles su-
os funditus deletos volebat) de tota
re certior factus ^b, ex improvīso, & de
insidiis atq; opportuno auxilia hæc ad-
greditur, cæsisq; eorum pluribus, Jan-
licium cum multis aliis captivum ducit. ^c Rex autē hac clade, quæ horrēdæ
atque mox secuturæ tragiæ tantum
præludium erat, se plurimum dolere
ostentans, ne quid suspitionis oborire-
tur,

tur, Domino Munducetio Legato suo in Belgio (quem inibi Consilia Hispanica explorandi causâ habere dicebat, cum suas in Evangelicos machinationes, eorundemque contra sacrû scædus consilia aperiendi gratia inibi ageret) perscribit, ut captivorû liberationem omni diligentiâ procuraret; Et ne quid à regia beneficentia^d Admirall. ultrâ expetere posset, eidem permittit, ut quæcunq; auxilia per Galliâ colligere posset, præsto ea ad Auriaci Principis exercitum ablegaret: in quam etiam rem pecunias ex ærariis suis promptiss. numerari præcipiebat, ad stipendia quatuor peditû regimentis & triginta Cataphractorum equitû cohortibus solvenda; quibus apertis auxiliis hæreticis rebellib. missis, tû Hispaniæ legatus irritatû se simulans, aulâ cõcedit. Regi na mater, ut personâ suam rectè ageret, simulabat se filii cõsilia ignorare, ac re intellectâ quasi inimicitias regis Hispaniæ timeret, & tanquam horum consiliorum particeps esse nollet, tanta cõtentione ab aula discedere se velle simulabat, ut difficillime se retineri pateretur. Hæc cuncta nō in aliû finē, quâ ut Admirall. & Thelingio præcipuis Evangelicorû capitibus firmiter perlua-

*d Ubi fides
alicujus syn-
cera deficit,
eius benefa-
cta magis in-
dicula sunt,
quam ut pro-
sint. quare
rectè
Hostium Be-
neficia Vene-
ficia appella-
ri possunt.*

deretur, regem cum Admirallio ejusdem consilii & voluntatis esse, de bello Regi Hispaniæ, qui antea belli flammæ per omnes Galliæ Provincias incendebat, æternum inferendo; jactans se illud per Hispaniarum regna, in perpetuum ducere velle, secundum Admirallii consilium, qui nullo alio remedio Galliæ tranquillitati tutum consuli posse existimabat, propter Gallorum in militiam propensionem, quam externo atque æterno adversus Hispanum Gallici nominis, ut inquebat, implacabilem hostem suscepto.

Hisce politicis & tam splendidis rationibus Admirallii & Thelingii aures ita erant obturatæ, ita etiam judicii eorum vires ad simulatas in Hispanum expeditiones intentæ: ut omnem veterum perfidiarum memoriâ amitterent: imò ne quidem recentia Evangelicis illata mala, vel videre vel exaudire voluerint.

Rupellana civitas, velut ea, à qua Regi deinceps maximum, propter Angliæ vicinitatē, periculum extimescendum erat, in hoc ipso quasi momento, quo catastrophe huic tragædiæ imponenda erat, obsidione, terra marique cingitur; varii rumores de maxima prodi-

proditione, ad Admirallium indefinē-
ter deferebantur; sed frustra: nihil pe-
nitus de fiducia tua erga Regem dimi-
nuens: sed obstinatè & pertinaciter o-
mnibusq; illis, qui suasionibus vel li-
teris eum è cassibus regiis abducere co-
nabantur, resistens: *Quantum*, inquit,
ad domum Guisacam attinet, quam mihi
inprimis timendam esse ajunt, rex huic rei
providit; cum datis invicem coram se ma-
nibus, voluit nos mutuam amicitiam jura-
re. Ad Evangelicos hujus regni quod atti-
net, nuptia Domina Margarita, quam sua
Matas concedit, non Regi Navarrae solum-
modo, sed omnibus quistrarum partium
sunt, quo se illis unionis vinculo indissolubili
jungant, sunt ipsissimus cumulus tranquilli-
tatis & securitatis illorū. In summa, ita su-
pra modū falsissimis illis persuasione-
animus illius imbutus erat, ut declara-
ret, nō posse se ulterius ferre, ut vel mi-
nima aliqua suspicio de Regis, reginae
matris, Ducis Andegavensis, Guisio-
rum, vel alterius alicujus malevolen-
tia ad se adferretur.

Augebat mirum in modum hanc
Admiralliū securitatem & fiduciam,
quod videbat Carolum permittere &
cōsulere dicto Duci Andegavensi fra-

tri

150 REPRÆSENTATIO

tri suo, ad regnum Poloniae evocato, ut
ejus regni sceptrū sibi assumeret. quali
rex hoc consilio paci religionis, longe
ejus osoribus & perturbatoribus ab-
legatis, constanter consultum vellet.
quæ omnia Admirallius, præteritorum
oblitus, ad persuasionis consiliiq; sui u-
tilitatem, interpretabatur; justo quodā
Dei irati judicio in illos, qui ita suo sa-
piunt judicio, ut omnibus aliorū mo-
nitionib; spretis, sua tantum sequi vi-
lint: quo fit, ut cum populi salus ipsis
velut præcipuis reip. columnis susti-
neatur, ipsi deinde cum ea funditus &
calamitosissimè, posteritati ad lamen-
tabile exemplum, subruantur.

Cùm itaque Carolus omnia, ad pro-
positum illud suum exequendū paratā
videret, nuptiarum solemnibus incipi-
endis diem 20. Augusti dicere jubet.
Redierant Guisii in urbem magna la-
tronum stipati caterva, dies noctesq;
quatuor transiguntur, convivii, spe-
ctaculis, oblectationibus, saltationibus
& ludis larvatis; à quibus Rex Admi-
rallio pollicebatur, querelis Evangeli-
corum se aures præbiturum, ut ea spe
ex omnibus Provinciis Galliae Eccle-
siarum deputatos eo alliceret, per Ad-
miral-

PACIS GENERALIS. III

mirallium à Rege pecunias stipendiis
auxiliorum Germanicorum exsolven-
dis impetraturi, quorum solutionē rex
summā curā videbatur amplecti. De
his pecuniariis causis, coram dūce An-
degavensi (qui, absente Rege, consilio
privato præsidebat) Admirallius e-
gerat die Veneris 22. Augusti, & inde,
cum Regem ad Sphæristerium euntem
subsequutus domū reverteretur, pro-
cedendoq; libellum supplicem perle-
geret, sclopeti ictu Index dexteræ illi
truncatus, & in sinistro brachio gravi-
ter vulneratus fuit. hujus rei nuncio ad
regem ludentem perlato, velut sceleris
indignitate graviter commotus, *nun-
quam ergo, inquit, tranquillitatē sum ha-
biturus? semperne novis me tumultibus in-
volvis oportet?* & velut indignabundus,
ferulā in pavementum projectā summā
cū execratione regi Navarræo & Prin-
cipi Condæo, qui de hac perfidia apud
eum conquerebantur, jurabat, quòd
exemplū in criminis illius reum, con-
sciosq; & fautores, tam severū statue-
ret, ut Admirallius, ejusq; amici sibi ab
unde satisfactum esse, profiterentur.

Rex fugiētem reum persequi, con-
festimq; eidem condemnando judices

delegari; omnes urbis portæ, exceptis duabus, ilico, sub prætextu quidem rei cæterorumque consciolorum inquirendorum, sed revera, ne quis eorum, qui cassibus jam ita tenebantur irretiti, elaberetur, occludi jubet; custodiæ per omnes urbis regiones disponuntur: regina mater, plurimum super eo facinore se dolere ostentabat, altâque voce clamitans, Regi illo crimine magnam inuri injuriam; *Quis, inquit, tantum facinus impunitum relinqueret?* profectò, *cò audacia tandem ascenderetur, ut ne domum quidem propriam tutam haberet.* Hoc Italico furo, Rex Navarraus & Princeps Condèus, qui abitum moliebantur, decepti, fugæ curâ depositâ ad securitatem, omnium calamitatum matrem, revertuntur. Carolus & Catharina, specie visendi, ad Admirallium se conferunt. Is confestim miseras, quæ pacis infractiones consequi solent, ob oculos ponit, & regno pelli perturbatores & fidem promissam, sub cujus securitate in aulam venerat, custodiri petit. Rex testato iterum affirmat, scelus illud sibi maximè displicere, quasi & ipsius honorem tangeret, atq; ita id vel- le vindicare, ut memoria ejus in æternum

num non sit peritura. Hortatur Admirallium, ut se in Luparâ, Palatium Regium, majoris securitatis causa deferri patiatur: vereri se, ne vulnerum suorum authores, plebem, ad majorem tumultum concitent. Verum, cum hoc decumbenti incommodius foret, fraudulenter Evangelicis Nobilibus hinc inde per urbem dispersis suaderi curat, ut velut furoris popularis vitandi & Admirallii tutandi causa, eidem cum in id hoc consuleret, ut qui lanienae destinati erant, in unum coacti, uno velut ictu mactari possent, in vicinis domibus hospitarentur: ad omnem denique suspicionem Admirallio tollendam, jubet Cosensio vigilum praefecto, ut tot illi milites ex sua custodia, adibus ejus tuendis daret, sicut ille fingeat, quot ipse Admirallius ad domum suam custodiendam, ne catholicus ullus ingrederetur, expeteret.

Scribi quoque ad omnes Provinciarum praefectos, & ad praecipuarum urbium Magistratus jubet, ne quid intentatum relinquât, ut tam scelerati facinoris rei detegantur, punianturque; & Legatis ad exterarum nationes, ut omnibus indicent, violentiam illam regi

H

displicere. Idem regina mater agit, non in alium finem, quàm ne irretiti suspitione commoti ante scelus patratum evolarent.

Andegavēsis & Guisii interim quid insequēte nocte facturi essent, deliberrant: die autē Sabbati calumnia quādā imminentium calamitatum prænūcię, magnis rumoribus per urbē sparguntur, quasi Evangelici, Domui Guisiacę quid sinistri minarētur, his rumoribus Guisii & Aumalii Duces se attonitos simulantes, cum ipsi eosdem spargi curassent, ad regem confugiant, eiq; testatō dicunt, cū se suaque officia Mat̃ suę parum grata esse animadverterent, si Mat̃ suę placeret, se paratos esse, relicta aulā, domum concedere. *Abite, inquit Carolus, vultu ad iram composito, abite, quocunque voleatis, facile semper vos deprehendam, si vos rei estis vulnerrum Admiralli.* hęc omnia alta voce ostentans, ut à pluribus exaudirentur: illi consensu equis, cum suis velut extra urbem abituri, aliā viā, in Palatia sua revertuntur.

Rebus omnib. patrando sceleri opportunatē & maturitatē ostendentibus, Carolus, Regina mater, Dux Andega-

PACIS GENERALIS. II

degavensis, Nivernensis, Marechalli
Retius, Tavianus & Vileroyus, & alii
post prandium in Tegulariam (hortus
ad Luparam Regius est) conveniunt,
ubi & vita & mors Regis Navarræ &
Principis Condæ, lance Pontificiâ ex-
penduntur. Pro morte utriusq; adfe-
rebantur hæ causæ, quòd omnia bella
civilia hæcenus nomine & authorita-
te utriusq; gesta essent, si conservaren-
tur vivi, quòd sub illorum auspicio &
ductu Hugenoti, qui reliqui forent, ita
illi dicebant, resumptis animis, indies
novos tumultus & confusiones susci-
tarent. Pro illorum vita in contrari-
um adferebatur, quòd extincto Admi-
rallio, cæterisque factionum authori-
bus, a facili Principes juvenes in or-
dinem redigi possent, non tantum, ut
ne quid novi deinceps moliantur, sed
ut quibuscunq; officiis ad reliquias Ev-
angelicorum delendas benevolentiâ Re-
gis demererentur. Et ob hanc causam,
pro vita illorum concludebatur. Cæ-
teros, qui lanienæ destinati erant, quod
attinet, eos à Guisiacis præventos ef-
se famâ in publicum promulgaretur,
quasi ipsi ad ulciscendum vulnera Ad-
mirallii, Guisiacos delere statuissent.

a Joh. Serva-
nus in suo in-
ventario an-
no 1572.

H 2

reb. ita deliberatis, executio Guisiacis committitur; Guisius latrones suos convocatos, ad cædes & prædas exhortabatur, singulis suas regiones adscribens, tesseramq; designans, & quæ alia tanto sceleri commodè patrando necessaria essent, constituit.

** Vastities hæc sanguinarios execrabilis notanda est: quos non pudet scelera sua innoxius Evangelicis impetare, ut sanguinariū suū propositum aliquo iustitia prætextu velent. sed quem non pudet occidere, non quoque pudet calumniari.*

Vigesimâ quartâ Augusti die progreditur Guisius ex Lupara, Equite Angoulemenſi Henrici II. notho, Duce Aumalio, Cossenio, Sarlabusio, Goatio, Attinio Picardio, Hantfortio, Avergnate, Bemefio Germano, Iclopetariis quibusdam Regis, & omnibus custodiis Ducis Andegavensis stipatus; sic larvatis ludis finitis, detractis fucis, ad seriam venit, & ad arma, contra Huguenotos alto somno securos, quasi in regem, reginam matrem, & præcipuos regni proceres conjurassent, sonatur conclamaturque. Cossenius intra secundam & tertiam noctis horam, Admirallii portam pultat, custodem aperientem sicâ transfodit, januis domus perruptis, cum septem aut octo sicariis in cubile Admirallii penetrat; Bemefius, ille Guisii domesticus, ensen nudum illius pectori objicit. *Adoleſcens, inquebat Admirallius, è lecto sur-*
gens

gens & saga tectus, senectutem atque infirmitatem meam respicere deberes; sed dies meos non abbreviabis. hæc ubi audisset, pectus transfodit, & in caput repercutit; Attinius sclopeto corpus trajicit; nondum tamen dejicere heroem illum potuerant, Bemelius crura petit, & alii punctim, alii cæsum eum percutientes, tandem miserrime humi sternunt.

Dux Guisus ad armorum strepitum exclamans, num esset Admirallius cæsus, interrogat, utque desuper projiceretur, petit. Delapli vultum ubi sydone absterfisset, *agnosco inquit illū, is ipsus est.* ita pede illum trudens, in publicum prodit, ab hoc egregio facinore, sicarios suos ad reliquos delendos animans, Regemque id præcepisse testatò edicens. Italus quidam Ducis Nivernensis domesticus, amputatum Admirallii caput, ad Regem & Reginam defert, qui Balsamo conditum Pontifici & Lotharingæ Cardinali, pacis hujus Romanæ & ejusmodi sub ea scelerum authoribus, tanquam pignus capitalis inimici sui deleti indubitatum, trans mittebant. Quanta præterea strages hominum omnis dignitatis, sexus, & ætatis, non solum Lutetiæ Parisiorum, sed

per totam Galliam hanc innocentissimorum hominum occisionem consecuta sit, vel meminisse tantum animus perhorrescit. *una* (ut ipsi sicarii professi sunt) *dies terminavit litem, quam toto vicennio, neque calamus, neque charta, neque judicia publica, neque aperta bella poterant finire.* ô bellum bellissimum, præ tali pace? ô crudele & semper apud sapientes prophanissimum Pacis Romanæ nomen? *Curabunt, inquit, Jeremias contritionem filia populi mei cum ignominia, dicentes, pax, pax, & non erat pax; a falsi propheta, uti dictum est, concipiunt laborem & pariunt iniquitatem, pedes eorum ad malum currunt & fistulant, ut effundant sanguinem innoxium; cogitationes eorum, cogitationes iniquæ, vastitas & contritio in viis eorum, viam pacis nescierunt, & non est iudicium in gressibus eorum, semita eorum incurvata sunt.*

b Esai 59. *eis; quisquis incedit per aliquam earum, ex-*
pers est pacis, inquit Esaias b & di-
vidus Paulus c, atque ita duo axiomata S.

c Ad Rom. *Romanæ hoc exemplo, aliisque quam*
 cap. 3. vers. 15. *plurimis comprobata, re ipsa, prob do-*
 ibid. 17. *lor, nimis vera esse comperiuntur: ni-*
mirum, Romam semper plus proficisse
pacis, quam bello. Deinde paces Romanas

Evangel.

a Jerem. 6. &
 8. cap.

b Esai 59.
 vers. 7.

c Ad Rom.
 cap. 3. vers. 15.
 ibid. 17.

*Evangelicis plerunque ipso bello longè periculosiores & sanguinolentiores fuisse ; id-
eoque tanto minùs tempore pacis, re-
conciliatis hostibus, quæcunque no-
bis beneficia ostendent, imò reipsâ præ-
stent, credendum esse ; cum hostium
beneficia hamata, & tandem in venefi-
cia venenatissima & cruentissima com-
mutentur.*

Sed ne quis nefandum hoc scelus i-
psis authoribus & consultoribus mul-
tum diuq; profuisse, aut inultum præ-
teriisse putet, paulo pòst invenietur, i-
psos laniensium authores & executores
mutuis vulneribus, cadibusque miser-
rimè & proditoriè extinctos fuisse. Ve-
rax enim Deus est, qui per Prophetam
Ezechielem contra insidiosam pacem
& fraudulentos & sanguinarios ejus
promotores ita loquitur: *Destruam, di-
cit, parietem quem obduxeritis inepto te-
torio, prosternam in terram; adco, ut re-
tegatur fundamentum eius, eoque irru-
ente consumemini in medio eius; ut ex-
periamini me esse Iehonam. sic ubi con-
summa vero excandescencia meam in-
parietem istum, & in eos, qui obducunt
illum inepto tectorio; dicam de vobis: mi-*

nunc est paries ejus; & minime, qui obdu-
cebant illum.

Denique, etsi etiam hæc tam severa
judicia in lanienæ auctores exercita
fuerunt; cum tamen viro forti multo
turpius sit, dolo ab hoste, quàm vi supe-
rari; prudentium certè est, antè, summo
cum judicii acumine, semper explora-
re, quo quis erga nos sit affectus ani-
mo, quàm quæ tutelæ nostræ causâ in
manu habemus, ei relinquere, vel pro
amicis agnoscere, eos, qui multo ma-
joribus causis moti, nobis hostes esse
coguntur, vel esse ultro volunt: imò
quo tales nos pluribus beneficiis cu-
mulare student, eo minus illis esse fi-
dendum.

Colores &
prætextus sce-
leri velando,
hostib. Eccle-
sia nunquam
deceunt, quã-
diu Evange-
lici illis sua
injuria occa-
sionem se de-
legendi dant.

Disseminabantur contra Admiral-
lium variæ calumniæ, tanquam conspi-
rationis & rebellionis reum, nō solum
in Regem & Regni ordines, sed & ad-
versus ipsum Navarræm; ut hoc colo-
re odium Evangelicorum sancti fœ-
deris socii declinarent & Admirallium,
ut reum, jure, non autem ob religionis
causam, cæsum esse ostenderent. Sed
quàm falsæ illæ Pontificiorū calumniæ
essent, testatus est *Monlucius*, Valentini
in Delfinatu Episcopus, 7. memorialiū

suor

suorum, his verbis: *Regina mater*, inquit, *dignata est mihi de hac rescribere & significare, quod detecta erat magna conspiratio contra Regem & statum suum; & quod ea erat peracti supplicii causa. Scio equidem & quatenus id credebam: periculosum est offendere Dominum. Rex nunquam oblitus fuerat, quod Dom. Admirallius ipsum iter Meldis accelerare Luteriam coegerat; amittere, inquit, iudicium solemus, ubi res ex voto eunt, nec perpendimus, quod Reges majore sint animo, quam nos; quodque facilius obliviscantur servitia, quam offensas. Et paulo superius: Dominus Admirallius pessimè sibi consuluit, quod ieverit se inclusum intra moenia Luteriana, ut ostenderet omnia suo nutu Regi; attonitus sum, quod vir in rebus mundanis tam prudens & sapiens, tantum commiserit errorem: verum carè illi constitit; quia non suà tantum, sed multorum aliorum morte persolvit. Quid? idem testatus est ipse Henricus III, Galliarum & Poloniae Rex, per Dom. Fresneum Forgetium legatum suum ad Philippum II. Hispaniarum Regem, ut patet ex actis legationis infrà notatis.*

Crudelissimo hoc scelere, tanto suc-

H s

^a Calumniæ
ea omnium
impudentis-
sima est, si
parricidii, sa-
mulat ipsum,
qui injuriæ
casus, sed an
calumniari
pudebit eos.
quos non pu-
det injuriæ
occidere?

cessu à sancti fœderis sociis patrato, duci Albano regisq; Hispaniæ Legato, significari Rex mandat, illos jam reipsâ agnoscere posse, omnes illos rumores & apparatus bellicos in Belgium, omniaque alia consilia antecedentia, non in alium finem excogitata fuisse,

*Auxilia uni-
us sancti fœ-
deris sociis
Evangelicis
adversus a-
lium præsti-
ta, ad ipsorum
Evangelico-
rum interitum
destinata.*

*te, quàm ut his artibus heretici in casses
allicerentur, ad stirpitum delendos & era-
dicandos omnes, qui ex fœdere sancto com-
munibus consiliis & auxiliis extirpandie-
rant.*

Etsi autem unicum illud exemplum instar multorum, ad pacis Rom. turpitudinem detegendam, satis idoneum esse videatur, quia nullum perfidiæ genus, ad scelus illud, sub prætextu pacis perpetrandum omissum fuit, nec fraudulentius aut atrocius aliquid excogitari posset: Animus tamen est, uno filo, rem paulo ulterius & ad tempora Henrici IV. Galliarum & Navarrei regis deducere, paulò post cætera peracturus, ut Rom. Hispanicæ pacis fucus & fraus Regibus, Principibus & Ordinib. liberis & Evangelicis, eò magis innotescat, sed notatu dignioribus tantum adductis: ne prolixitas lectori fastidium pariat.

De

*De sancti foederis sociorum per Galliam in
Evangelicos bello, horumve necessaria de-
fensione, & auxiliis Germanicis, Duce Ca-
simiro; & quomodo illa, fraudulenta pa-
ce fuerunt elusa: & de sancti foederis reno-
vatione, receptione Concilii Tridentini, pre-
lege fundamentali, & Guisiorum alio-
rumque conjuratorum
poenis.*

CAPUT XI.

CUM itaq; pacis sanguinariae artib.
sancti foederis loci in Gallia, qd
animo conceperant, crudelissime per-
fecissent, ab illa horrenda carnificina
ad reliquias Ecclesiae Gallicanae fundi-
tus armis delendas, revertuntur; quā
re, ut multis aliis, Princeps Cōdex, qui
post multa vitæ pericula elapsus, tandē
fugā salutē quæriverat, aliq; reformati
exciti, ad Principum Evangelicorum
auxilia in Germaniā cōfugiūt; atq; rem
eō adducunt, ut illi Casimirum potenti
exercitu instructū, Evāgelicæ doctrinæ
sociis in Galliā auxiliatū mitterēt. his
Evangelicorū conatib. cū auxilia ad re-
gni penetralia pvenissēt, cōsuetis pacis

*a A laudabili
instituto de-
fistere, ob so-
las illius pro-
missiones, qui
non solum
eos prestan-
di non habet
voluntatem,
sed certissi-
mum, ei, qui
desisteret, no-
centis propo-
suum nec u-
tile nec lau-
dabile vido-
tur.*

artibus ita obviam eunt; ut summo il-
lorum detrimento irriti facti fuerint;
sumptibusq; exhausti & vacui domum
reverterentur; reginâ^a matre, multum
pluribus præcipuisque belli ducibus
pollicente; ut nihil tandem omnibus
daret, & deinceps sancti fœderis socii
eo metu liberati, decretum suum pro-
movere possent. Quamvis etiam tunc
Evangelicis in speciem à Rege, pacis
edictum longe liberius daretur, quo
eodem & laniena anterior improbaba-
tur, & crudeliter mactati, famæ resti-
tuebantur, & dicasteria Evangelicis
media, id est, ex utriusq; religionis cõ-
siliariis formata, concedebantur; his
tamen omnibus ita actu peractis, cum
primum Casimirus terga Franciæ re-
gno obvertisset, illicò comperiebatur,
pacem illam tantùm in id adinventam
fuisse, ut disjunctis fœderis Evangelici
Principibus, & authoribus, vires illæ,
quæ certè timendæ erant, promissis
potius, quod & multo facilius erat,
quàm armis repellerentur & extenua-
rentur.

1576.
b Fœderis
sancti reno-
vatio.

Fœderis^b sancti per Galliam socii,
præcipuè autem Guisiaci, summa qui-
dem innocentis sanguinis Evangelico-
rum

rum, sed longe majore Regiæ dignita-
tis Henrico III. rapiendâ, sitî æstuan-
tes, Regem quasi negligentiorē ad
hæreticos vî doloq; acrius persequen-
dos & extirpandos, novo atq; arctiore
fœdere cum Pontifice & Hispano ini-
to, compellendum esse, suæ destinatio-
ni expedire sentiunt, ansâ inde arreptâ;
quod hereticos, lentis illis martyriis in-
dies magis multiplicari, quàm diminui
viderent, ideoq; majore consilio & po-
tentiâ opus esse. De novo itaq; fœdere
inter veteres sancti fœderis socios Pon-
tificem, Hispanum & Gallum firman-
do, in Picardia consilia ineunt, in id
maxime directâ, ut cōciliî Tridentini
pro lege fundamentali receptio, per
universam Galliam citra ullius novi
Conciliî convocationem, sed cōmuni
consilio & ope promoveretur, & sine
ulla modificatione vel restrictione a-
pud omnes reciperetur; utque hujus
fœderis præcipua defensio domui Gui-
siacæ^b committeretur. Hoc consilium

^a Fœderis Sti
subjectū, con-
ciliî Triiden-
tini pro lege
fundamenta-
li receptio.

^b Notatu di-
gnissimū est,
quod nova
huius legis
velut ad Re-
gni unionem

stabilendam, inventio, & promotio, maximorū bellorum civi-
liū per Galliâ, mortis Guisforū ejusdem protectorū atq; ipsius re-
gis præcipua causa fuit; & nisi Deus prohibuisset, regnum in Hi-
spani potestatem transulisset: ut hoc exemplo discatur, pericu-
lofis & ad motus facilibus temporibus fundamenta Imperii a-
licujus, non facile movenda aut mutanda esse.

a Iohann. Ser-
ran. anno
1576. inven-
tarius fol. 827.

deinceps fons & scaturigo omnium ma-
lorum fuit: quibuscum hæcenus non
Ecclesia tantum; sed totum regnum Gal-
licum, ne dicam totus orbis Christia-
nus, luctatur, & tamdiu in posterum
luctaturum illi decreverunt, donec
malum id, quod hæresin vocant, radi-
tus extirpatum fuerit. cum nefandum
illud concilium Tridentinum, non ad
Evangelicæ doctrinæ veritatem tan-
tum, sed ad cuiusque legitimum Imperii
Majestatem & dignitatem funditus e-
vertendū, & veteris bestię imaginem,
id est, Catholicam omnium Regum,
Principum & Ordinum sub tyrannide
Romano-Hispanica servitutē, sub spe-
cie religionis restaurandam, ab Anti-
christo inventum sit.

b Cautioni-
bus omnibus
adhibitis, li-
cet mala con-
silia suscipi-
tur. tamen in
ipsos auctores
recidunt. nul-
lum enim co-
siliū ad ver-
sus Deum.

Hoc consilio à Sede Romana, quæ
sibi, & ante omnia, semper benedicere
& cōsulere solet, tanquam suæ utilitati
& magnitudini, Regum autem & Prin-
cipum servituti promovendæ maximè
idoneo, inprimis comprobato, deinde
etiam ab Hispano cæterisque conjuratis
tāquam suo cuiusque instituto apprimè
utili, cōfirmato; cōvocantur per Galliā
ordines, in speciem quidem liberi, sed,
ut olim, electi per fœderis illius au-
thores,

thores, & ad hanc rem peragendam i-
donei recogniti & cōquisiti; ne vel cō-
tradicens mora destinationi injice-
retur, vel ipsum consilium intempesti-
vè detegeretur. licet anterioribus suis
sanguinariis consiliis cō jam rem per-
duxisse existimarent, ut potius de rapi-
enda Regi Corona, quàm de reliquis
Evangelicorum delendis laborandum
esse existimarent.

Guisiaci itaque sub veteri hærescos
extirpandæ prætextu, cōcilii hujus exe-
cutionē aggrediuntur, usurpato in pri-
mis cum totius propè Regiæ authori-
tatis imminutione, universi regni vica-
riatu; remq; à capite, rerū suarū certi &
imperterriti, ordiuntur: Regi Navar-
ræ & Principi Condæ, ut isti Cōcilio
Tridētino Regioq; edicto ejusdē con-
firmatorio obediāt, sub pœna amissio-
nis universi juris, quod in Gallia regnū
prætenderet, publicè præcipitur. hinc
iterum & propter multas alias persecu-
tiones, ann. 1577. subortum bellum, cui
extinguendo, Henricus III. qui scædus
illud in fraudē suæ autoritatis factum
esse subolsfecerat, pacem, edicto aliquo
Bergeraci 6. Septēb. eodē anno attulit:
nō ad bellorū causam radicitus evellē-

1577.

*a Voyez le
petit discours
Franz. in
2mo impri-
mé Anno
1597.*

dam, vel Evangelicis pristinam Edicti
libertatem redintegrandam,
sed ad id, quod ejusdē edicti reliquum
esset, ita exenterandū, ut præter corticē
nihil reliquū haberet. Guisfis interim
& ipso rege Henrico, licet quādā inter
illos æmulationum causæ, & quidem
maximæ subortæ essent, certatim ni-
hilominus & impetu, ad delendā omni
persecutionum genere funditus Evan-
gelii prædicationem, contendentibus.
Hæc etsi Evangelicis intolerabilia es-
se, & ad desperata consilia capienda
eosdē adigere posse viderentur; omnia
tamen pacis amore patienter fere-
bant, nobili Regis Navarræi modera-
tionis exemplo, qui nō solum ab Hen-
rico Galliarum rege indignè habeba-
tur; sed à tota Regis aula contemneba-
tur: verū sancti fœderis per Galliā so-
cii, ut hinc Evangelicos ad intolerabi-
les angustias adigebāt; sic Hispanum

*b Tantum est
odium Ponti-
ficiorum in
Evangelicos,
ut sepe fecerit
Imperii æmu-
lationib. ho-
stes reip. sua
in eosdē con-
citant, nihilq.
intentatum relinquant; unde certò concludi po-
test, considerationibus Statu Sedis Rom. utilitatem præferri.*

ejusdē fœderis summum caput mone-
bāt, ut huic regi velut desperato manus
auxiliares ostenderet; ea spe freti, ut si
necessitate adactus auxilia illa admit-
teret, quod eā viâ simul in fœderatos
Hispa-

Hispani castes laberetur, & regni jure
velut Mat^{is} reus, omnino excideret, &
ab omnibus Evangelicis, defereretur:
quod si auxilia illa rejiceret, Hispani i-
ram eò vehementius erga se accende-
ret, ejusque vires non minus, quàm Re-
gis sui & Guisiacorum timendas habe-
ret. Hispaniæ rex Navarræum auxilii
oblatione adgreditur, eique & pecu-
nias & viros cōtrā regem suum offert,
addita etiam comminatione, nisi ille
oblata acciperet, auxilia sua aliò se con-
versurum esse, beneficium b invito qui
offert, idem facit occidēti. videte quæ-
so & notate hostium Dei in Ecclesiam
incredibiles artes, Navarræus interim
hinc arte, inde Marte petitus, rejectâ
Hispani oblatione, Regi Henrico Prin-
cipi suo rem totam detegit, hanc Na-
varræi moderationē Guisiaci indignè
ferebant, tanquam suis cōsiliis ac sum-
mæ sibi ad extirpandam hæresin con-
cessæ potestati, imò destinationi ad Re-
gnum regi suo rapiendum parum ido-
neam; maluissent enim Navarræū auxi-
lium illud acceptasse: nā tū velut Mat^{is}
reū, & rebellē apud Regem, & propter
hanc cum Hispanis cōjunctionem ap-
ud Evangelicos, in odium vocatum,

I

a Collusionis
Hispanorum
& Gallorum
in Evangelicorum perniciem exem-
plum notabile, quia astu-
tum & va-
ferimū cum
enim eundē
utrique sco-
pum habent.
sagacitate in
genii quod
cuique utilis
sciūt, presta-
re conantur,
ut factis ipsis
mentis unio-
nem testen-
tur; qua de-
destinationes o-
mnium diffi-
cilimè dere-
guntur, &
maximos in-
cautiores da-
mnis affici-
unt.
b Invito quē
beneficium
dat, idem fa-
cit occidēti.

130 REPRESENTATIO

edò justius & facilius Regiis totiusq; regni atq; Evangelicorū etiam armis delere, illoque impedimento hac arte prius semoto, promptius ad summum regni invadendi propositum pertingere potuissent. Navarrai autem consilium multò justius, prudentius & laudabilius: Eo enim facto, auxiliis illis dolosis rejectis, sibi & Regis, & totius regni amorem, hostibus autem invidiam maximam conciliabat, atq; illi etiam deinde in foveam, quam ei foderant, ipsi inciderunt.

Hæ Guisiacorum machinationes ita Galliarum Regi per Navarraum detectæ, haud dubiè, regii concilii auctoritate non repressæ solum, sed pro criminis magnitudine punitæ fuissent; si insciis aut invicis illis, vel contra fœderis sancti utilitatem tentatæ fuissent; sed uti officia & benemerita reformatorum, erga Regem & regnum, iisdem incredibili prævaricatione in crimen imputabantur, ita regni crimina Guisiacorum, à sociis studio partium velut beneficia summa æstimabantur: tantaque sancti fœderis lociorum temeritate & superbia, ut tandem fœderis illius propositum in totum erumperet;

*a Iudicia
quando ex ira
vel studio
proficiuntur,
virtutes
crimina, &
contra crimina
virtutes
esse statum.*

peret; Guisiacis manifestò suæ destinationi velandæ, status publici reformationem, & religionis reunionem præ-tendētib; unde anno 1585. publicatū edictum reunionis, quo religionis ex-
*a Voyez le po-
 tit discours
 fol. 28. 29.
 1585. mens
 Julio;*
 ercitium toto regno expellebatur, in-
 obedientes Sedi Romanæ aut Regi re-
 belles declarabantur, omnibus edictis
 anterioribus revocatis; Navarræus au-
 tem & Princeps Condæus, ut Hæretici,
 regniq; successionē indigni & inca-
 paces, pro regni hostibus proclama-
 bantur, ejusdem edicti executione Gui-
 siacis tanquam summis, æternis atque
 implacabilibus hæreseos hostibus, de-
 mandatâ; cui igni inflammando Sixtus
 V. pacis ille per orbē Christianum sol-
 licitus pater & promotor, oleum suf-
 fundebat; Bruto suo fulmine Navarræ-
 um & Cōdæū de regni jure deturbare,
 subditos illorū ab omni obedientię dea-
 bito absolvere, & omnib; diris in Evan-
 gelicos evocatis & conjuratis, in legiti-
 mos suos dōminos cōcitare adnitens.

Ex quo quid per modestiam & tole-
 rantiam Evangelicorum contra artes
 pacis Rom. apud socios fœderis pmo-
 tū sit, facile conspicitur. manifestissimē
 enim cernebatur, fœderis illius socios

*a Voyez le po-
sit discours
fol. 29.*

perfidia suâ cum Evangelicorum modestiâ & simplicitate certare, nec quidquam eos patientiâ & fide erga Principem proficere, Parlamentis antiquis fidei, justitiæ publicæ defensoribus, perfidia suâ conjuratorum perfidiam cumulantibus; a dum contra juramenta sua, abrogatis veteribus regni edictis legitimis, sanguinaria, nova & illegitima recipiunt. neque hoc quoque impune: nam & illos astuantis Dei iram & facto exacerbasse, bellû civile & arctissima urbis Parisiensis per Navarræum obsidio summis parlamentorum & dicasteriorum Præsidiis & Consiliariis aliisque omnibus cujuscunque dignitatis, ætatis, & sexus morte, luctu & fame vices rependit, ut deinceps ostendatur.

Illo enim scelere certissimus & severissimus ille perjuriorum ultor Deus, adversus perfidos illos irritatus, Evangelicos (qui ex improvviso & omni externâ ope destituti, in diversis Regni regionibus à sex separatis exercitibus petebâtur) admirabili suâ manu ita interiri tutabatur; ut superbi illi Pontificiorum conatus, non in nihilum solum, summo cum illorum dedecore, sed

sed in suummet ipsorum damnum, cum magno Evangelicorum solatio, converterentur.

Superioribus illis per Sedis Romanæ conjuratos ita constitutis, & rebus omnibus, ut existimabatur, maturis, Guisiaci velut ejusdem ministri fidissimi, tunc larvas detrahere, & quid mali sub speciosis illis pacis Romanæ tractatibus, adversus ipsam Regem Gallicæ Majestatem fraude suâ jamdudum machinati fuerant, detegere cœperant: nimirum, quod non tam religionis extirpationem quasivissent, quam, ut sub ejus prætextu ipsum Regem (quasi hæreticum, seu hæreticorum fautorem & adiutorem; cum tamen se tam crudellem hæreticorum persecutorem esse re ipsâ & toties ostenderit) de solio regio deturbarent; ipsaque Sedes Rom. per Vasallos & legatos suos, illud occupare posset. cujus destinationis veritat ex eo inter cætera manifestissima atq; indubitata facta fuit; quod Henricû III. ab urbe regia per Guisiacos expelli fecerit. ^a sed cum sancti fœderis cōjurati, aliquid capitalis illius injuriæ arcendæ causa inter Regem & Navarræum moviri, atque hunc, se suaque omnia Regi

*a Voyez le pte.
vii disc. fol.
32. An. 1588.*

adversum se, velut regni sui hostes, offerre intellexissent, multò illi tali conjunctioni divertenda utilius esse crediderunt, si cum eodem in gratiam redirent, & secundum reunionis edictum ad extirpandos penitus ferro & igne hæreticos, quos antè tantum regno expulerant, recuderent, quàm si Regem acrioribus suis consiliis ad periculosam illam hæreticorum conjunctionem impellerent, atque inde alterum reunionis edictum secutum, & bellum in Evangelicos renovatum est.

*a Concilii
Tridentini
pro lege fun-
damentali
per ordines
Regni rece-
pto, & ad
extirpandos
hæreticos
Reunio,*

*b Hæretici
ex Regno &
Principatu
indigni, ab*

*ordinibus Regni jure successionis privantur: omnibus Regibus
& Principibus Evangelicis notandum exemplum.*

Hujus autem edicti in legem fundamentalem a Regni convertendi causâ, Blæsum selecti ex Catholico-Romanis ordines, eodẽ quo supra, astu, convocari curant; ubi illud confestim confirmatur, & autoritate Regis, illorumque ordinum, pro lege fundamentali, ad stabiliendâ Sedis Romanæ tyrannidẽ, cum totius Regiæ dignitatis & Imperii Gallici subversione recipitur; eademq; lege Rex Navarrens & Princeps Condæus, legitimi & proximi Regni successores, Regni ejusdẽ jure penitus privantur, b consiliaq; inibi fabricantur ad

ad religionem Evangelicam funditus
evertendâ, & radicitus extirpandâ, quæ
etiam confestim paratis jâ in eam rem
variis militû copiis, executioni manda-
bantur. Quare Guisiorum animi ita
efferebantur, ut jam sibi Regis sui Re-
ges facti esse viderentur: verum ea su-
perbiâ Rex supra modum offensus, ut
suspectû semper invisumq; dominan-
tib; qui proximis destinantur, magno
animo, novos illos rerû dominos, præ-
cipites dare satagebat, quod etiâ eâ ani-
mi fortitudine, & tam fidis satellitibus
perfecit, ut qui Regiam dignitatem si-
bi rapuisse videbâtur, mox cæsi & in ci-
neres redacti, nullibi amplius cõspice-
rentur. adeo imperia cupientibus, ni-
hil mediû inter summa & præcipitia,
admirabili Dei altissimi judicio: qui, et-
si ad iram lentus, tamen severissimè in-
noxium sanguinem, ab impiorum vio-
lentorumque hominum manibus tan-
dem jure retributionis reposcere non
obliviscitur.

Eo quidem factò, licèt Regis ani-
mus in Evangelicos, quo magis illos
contra conjuratos in suas partes attra-
heret, leniri debere videretur: factum
tamen est, ut qui sanguinis quoq; ejus-

dem reus esset, iusto Dei iudicio adversus eisdem induraretur, nec à suprad. legis fundamentalis rigore vel latum quidem unguem discederet, nisi in speciem tantum, ac extremâ necessitate adactus; id est, tum, cum Rex se à Guisiacis seu sancti foederis locis, propter illam eadē, maximâ Regni parte exutum esse videret, tunc enim ad Regem Navarræum aliosque Evangelicos, sed præter intimorum suorum scientiam, ut videbatur, confugere cœpit: & id quoque admirabili Dei iustissimi iudicio, quòd & ipse prope toto Regno suo ab hostibus suis pulsus, antequam innocentis & à se effusi sanguinis rationem redderet, ad eorum auxilia confugere cogeretur, quos toties patriâ suâ & toto regno immeritos, & ob solam veritatis professionem expellere, sed frustra, conatus fuerat. qui etsi pro fide sua in legitimum principem paratissimi atq; opportune eidem, contra Sedis Romanæ, Hispani, & Guisiacorum invasiones atq; injurias, viris, armis & pecuniis adessent, ipsius tamen in illos atrox propositum, ob id non mutabatur; nam quòd illorum operâ tantum ad restaurandam collapsam suam auctoritatem

PACIS GENERALIS. 137
thoritatem abutianimus erat, ex sub-
jectis evidentissimè apparet.

*De iis quæ inter Henricum III. Gallia &
Philippum II. Hispaniarum Reges, à casis
Guissis pro reconciliatione tentata; ex
quibus totius conjurationis in Eu-
angelicos & Anglos propo-
suum patet.*

CAPUT XII.

HENRICUS III. cum Philippi animū
erga se ob cæsos Guissios exasper-
ratum esse suspicaretur, ut huic abalie-
nationi tempestivè obviam iret, & per-
petuum suum atque immutabile erga
hæreticos odium, & ad illos funditus
delendos, suum, regniq; ordinū cer-
tissimum propositum illi ostenderet;
Dominum Fresneum Forgetium inti-
mi sui consilii consiliarium & secreta-
rium, expresso suo mandato ad eum in
Hispaniam ablegabat, cujus quædam
verba solemnia ex Gallico in Latinam
translata hîc subjicienda esse duxi. Sa-
lutationum, inquit, aliarumq; solemnium
formulis peractis, testatò renunciabit Phi-
lippo II. Hispaniarum Regi, quod sua Ma-
jestati Christianissima, nihil quicquam ma-
gis

a Regū Pōtif. *gis cordi fuerit*, quam ut videret, Regnum suum expurgatum a ab hæresi, *recognoscens tenere hanc coronam ex gratia Dei, sub hac condicione, ut inibi defenderet sanctam Ecclesiam Catholicam Apostolicam Rom. ut, ubicunq, Dei honor* b *contemnitur, Principi nunquam debitus honor exhiberi solet. hoc addito, quod sciret in primis toto corde divina Majestati obstructa, ad illud munus, c velut primū & supremū, quod Regib. & Principibus imponit, in Regnis seu Imperiis quibus illos perficit.*

Quod sua Matas testato ostendit, sanctum hunc zelum & animi sui erga hæresin horrorem, in omnibus suis actionibus, tam in machinatione illa contra hæreticos antequam ad Regni moderamen d perveniret (loquitur de laniena in festo D. Bartholomæi ejus consilio & auxilio patrata) quam etiam in aliis ad extirpandam e Regno suo hæresin factis, item per exercitus ab eodem in eundem finem *verus & debitus honor inibi non redditur; sed à Pontificib. Reges & Principes pedib. tanquam assides & Basilisci calcantur.* *c Catholico Romana religionis promotio, Regibus Pontificiis primum & supremum munus est.*

d Laniena Bartholomeana facinus execrabile Henricus III. Galliarum Rex sibi laudi ducit, & vetui sanctæ suæ intentionis, indubitabile documentum. His bene ostendit,

nem deductis, per conflictus contra eosdem factos, etiam cum via sua periculo, etiam per victorias ab eodem obtentas; quasi hoc modo, omnem de se suam bona intentione diffidendi occasionem sustulerit.

Quod si autem aliquot annos viam armorum contra haereticos intermiserit, quod id tantum propterea factum est, ut subditis suis Catholicis & depauperatis, aliquam relaxationem daret, a tam diuturno & continuo bello; utque ipse sibi profficerere posset commodius de novis mediis, ad renovandum bellum maiore potentia & vigore.

Aliis nihilominus modis interim attenuans & deterens haereticos, nam nemo ex illorum numero admittebatur ad onera, munera & dignitates, tam domus Regia, quam alia, aut alios favores aut beneficia ab illo accipiebat.

Qua occasione nobiles, qui eas partes secuti erant, ad se indices redibant, aut filios suos in religionis Romanae praeceptis educari,isque imbui curabant, ne favore & beneficentia Regis sui in perpetuum privarentur; quo facilius inclinabant: quia se hoc modo extra necessi-

techna singulares, quibus Evangelici pacis tempora atteruntur & subvertuntur.

a Pacis Rom.
Hispanica
natura gra-
phice hic ex-
primitur ab
ipso rege co-
ram Deo ve-
ritatem rei
testificante;
qua est, non
ut Evangelici
certa ali-
qua quies co-
cedatur, q
illi palam a-
gere velle vi-
dentur; sed ut
dum pacis ar-
tibus illos de-
lere student,
etiam interim
se melius ad
arma parent
atq; instru-
ant.

b Notanda
sunt artes &

tatem, qua aliàs se, vitasque & fortunas suas armis defendere cogerentur, constitutos esse videbant.

Tertii ordinis homines, id est, populus, sequebantur idem exemplum, easdemque considerationes & spes in illis oneribus & muneribus, quorum illi capaces sunt, uisumque illecebris ita se inescari omnes, &

Qui à recti ab illo suo proposito^a, quo partes suas & proposito vel bellum apertum sustinebant, abduci sine spe, vel metu bant; quod sua Majestas jam ab uisum se abduci per multa loca, qua ab illo interceperant, vel in adversariū suas partes pertraxerant, recuperavit, atque sunt, proximus est suo id ita canit, ut hæretici ne quidem ad arma interitui. resumenda convolaverint.

Hinc, inquit Rex, b certissimum potest duci argumentum, si sua Majestas non fuisset interrupta (scilicet per Guiliacos) dicti hæretici paulatim ita à vigore & numero suo delabebantur, quod habuisset commoditatem intra paucos annos reducendi totum suum regnum, ad antiquam religionis Catholica observantiam & reverentiam, &c.

Et paulò post: Modus autem, quo ad hæreseos extirpationem perveniatur, optimus est, non solum, ut Majestates sue in se mutuo nulum faciant impetum, aut rebel-

rebellionibus subditorum suorum contra se
in vicem faveant; sed ut se in vicem per bo-
nam & perfectam intelligentiam conjun-
gant: & in hac causa, qua Dei^a & com-
munis obligationis Regum est, omnem opem
& mutuum auxilium, quod illo modo pote-
runt, sibi invicem ferant: cum certum sit,
si ea, qua dependent ab illorum potestate,
dirigantur & impendantur ad illud propo-
situm, quod sua^b Majestates sperare po-
terunt gloriam hanc; ut per felicem victo-
riam, de extirpata haresi triumphum ca-
nere possint.

Quod si Majestas sua jam pridem
eo fuerit affectu, ut bona hac amicitia &
intelligentia, cum dicto Domino Rege ar-
ctius obsideretur, & mutere nunc etiam
ad eum statui Dominum Fresneum in eun-
dem finem, ut arctum hoc mutua amicitia
& intelligentia vinculum cum eodem con-
trahi, & ita suo desiderio satisfieri posset,
sic ut reunitis sibi omnibus Subditis Catho-
licis, illa posset omnes suas vires & media
convertere, ad expurgandum Regnum su-
um ab haresi.

Primum & precipuum remedium est,
e ad firmiter stabiliendam dictam corre-

panda est, eam nulla ope fovere. hinc concludi indubitabiliter
potest, pacificationes & auxilia, qua sancti foederis socii EVAN-

a Communis
causa Dei &
Principum
non agitur;
cum comu-
rant Reges
terra ad ex-
stirpandū sub-
specie rebel-
lionis Evan-
gelium Chri-
sti velut ha-
resin. Quod
& exius
huius Regis
testatur.

b Reunionis
Hispania &
Gallia Regū
supremus fi-
nis est, ut ha-
resis extirpe-
tur.

c Modus cer-
tissimus ha-
reses extir-

licis dant, aut insidiosa esse, aut inter socios illos fœdus & amicitiam bonam non esse; atque hac inter illos à Pontifice, non nisi rebus bene exploratis, conciliata est. Ergo facile videri potest, quò illi tendant, nam hæreticis favere, & Sedis obedire, sunt ex diametro pugnantia.

spontentiam, ut subditis alterutrum omnium audientia & assistentia respectivè denegetur; cæsi ad hæc dicto D. Regi placeat, dare S. Matⁱ ad extirpandam ex hoc Regno hæresin, auxilium idem, quod promissit Guisæ Duci eo facilius ac citius perficietur, & hoc institutum, quod non esset parvi momenti vel parum fructuosum, dicto D. Regi in suis negotiis Belgicis, ad omnia iterum eo citius obedientie sue subjungenda, &c.

Paulo post proponet etiam dicto D. Regi, quod mali^a sit exempli, fovere subditorum rebelliones in Principes: quod Deus justò suo judicio sæpe permittit, ut malum quod tali arte aliis procuratur, recadat in eos, qui auxiliati sunt: quod ipse, quæ easdem exci- jam ad altam pervenit senectutem, relin- tat. exemplū quet filium suum heredem suarum ditio- in Guisacis num valde juvenem, potius eidem debeat contra Henr. parare bonos amicos, quam relinquere inti- hunc eundè. micos

b Huius sententiæ veritatem ipse, qui eam profert, expertus est: ille enim Monachorum consilio lanienam in Evangelicos insti- tuit, & tandem à Monacho sica necatus fuit.

amicos^a: certo eidem promittens, quod si obstringeret suam Majestatem eo auxilio, quo posset negotia & regnum suum reparare, quod post ejus excessum, tale beneficium per omnia amicitia officia, quæ a se procedere poterunt, rependeret, &c.

Et paulò post; quod c Majestas sua hoc à dicto Rege petit, non tantum, ut renun-
ciat sibi aut arte aut Mariæ omnes Ca-
tholicos sui regni, sed quo facilius postea per-
ficere posset hæreseos extirpationem, etsi ne-
cesse fore existimetur, ut auxilii quantitas
exprimatur, petet ter centena millia Coro-
natorum, additi promissione nomine sue
Majestatis, quod rebus in meliorem sta-
tum reparatis, illos restituet, & ultra eam
refusionem, certo promittet, quod deinde illi
dabit simile aut majus auxilium, si opus e-
rit, &c.

Et paulò post: etsi dictus Domi-
nus Rex in hujus amicitia reconciliande
tractatu aliquid intermiscere vellet, de pro-
posito in Angliam^d; quo suam Ma^{tem}
ad id sibi obstringeret, velut cujus non
minoris interest, respectu religionis Ca-

tholicos, ergo etiam eam hæretici quantis possunt conatibus impedi-
re debent; talis enim pax illis bello longe nocentior est.

d Gallia Regi, ut consiliorum Rom. Pissan non ignaro, propo-
situm ad extirpandam hæresin in Anglia non fuit ignotum, eum
hoc offerres.

a Hat de cati-
sa amicitiam
Regis Gallia
tanti emit, i.
per redditio-
nem tot ur-
bium; qua-
rum deleti-
tione Gallia
multos annos
plurima ma-
la inferre po-
tuisset.

b Mutuam
opè regnum
Gallia Hi-
spano certo
promittit, ad
subjugandos
ejus rebelles,
si ejus auxi-
lio sui rebel-
les ad obedi-
entiam redu-
ci possent.

c Pontificio-
rum reunio-
est prepara-
tio ad eo fa-
cilius & po-
tèntius extir-
pandos hære-

^a Religioⁿis *tholica^a, quam scilicet ipsius Hispani dictus*
Catholica Dominus Fresneus ipse dicet, quod sua Ma-
promovenda jestas non minus desideret ejusdem exalta-
studium est, tionem, quam ille, secundum ea, quæ suprà
causa desti- ostensa sunt, ipsa libenter adjuvabit dictum
nationis Hi- spanorum in propositum, suis portub. & aliis mediis sui
Angliam. cū regni, quæ usui esse poterunt ad ejus promo-
itaq; (ut illi tionem & executionem.

ajunt) Ha- *Et si dictus Rex ad ea, quæ supradicta*
ress inibi et- *sunt de aliis propositionibus^b tractare vellet,*
jam nunc à *quam quæ in hac instructione resoluta sunt,*
Rege Britan- *in quibus alicujus boni effecti spes affulgere*
nia defenden- *posset; dictus Dominus Fresneus de eo mo-*
tur, idem Hi- *nebit suam Majestatem, per celerem nun-*
spanorum in *ciū, nec antè inde discedet, quam ad ea*
illam propo- *sumum & Majestatis suæ mandata intellexerit.*
situm velut
sumum &
primum die-
rare necesse

est, non enim Ex hisce tam solemnibus Pontificis;
destinatio Sedis Romanæ, Hispaniæ, Galliæque
hæreseos ex- Regum & aliorum sancti fœderis so-
stirpanda fi- ciorum, actis eorundem, non solum ad
nibus Hispan- delendam maximè pacis artibus in suis
nia & Gal- regnis & ditionibus hæresin, (id est,
lia circum- Evangelii veritatē) sed & ad Angliam
scripta, sed aliaq; Regna omnia ab illâ expurgan-
universalis da,
est.

^b Habent enim Sedes Romana, Hispanus & sancti fœderis so-
 cii, multas altissimas sanctissimasq; ad extirpandam hæresin de-
 stinationes.

da, perpetuum & immutabile propositum esse apparet: quidquid in speciem illi orthodoxis & Evangelicis, per varias & incredibiles artes in contrarium imponere studeant.

Accidit interim, ut suprà dictum est, justissimo Dei judicio, quod hic Galliarum Rex de aliis vaticinari putans, in foveam, quam aliis foderat, ipse inciderit. nam circa idem tempus^a, dum illa in Evangelicos cum Hispano moliretur, per Monachum, proditoriè & in eodem ipso conclavi, ubi lanienæ Parisiensis concilium habitum fuerat, ut & eodem mense, quo illa exercitata fuit, i. Augusto, Deo retributionum etiam in hac vira à Rege illo sanguinario innoxium sanguinem reposcente, cæsus fuerit, eo tamen consiliarii Regis defuncti ab illo in hæreticos proposito nullo modo dimoti, imò multo magis in eosdem accensi fuerunt, neglectis enim obsequiis hujus tam Catholici Regis^b, (cujus cadaver etiam nunc, Compendii Picardiæ oppido in pœnam re-

K

lanissariorum Pontificiorum manus non potuerit ille evadere.

^b Superstitionis Romana observatio atq; innoxii sanguinis effusio, regibus & principibus nullam securitatem adferunt: nisi servilem & omnimodā Pontifici & Sedi obedientiam præstent.

^a Reges & Principes Evangelici severissimum hoc Dei iudicium in sanguinario hunc Regem observet, cui non profuit superstitionis Romana exactissima observatio licet enim mancipium Sedis fuerit; quia tamen in minimo illi refragatus sit.

bellionis erga Pontificem motæ infestum conspicitur) & antequam ad Coronationem successoris procederetur, aut de vindicta tanti sceleris sumenda cogitaretur, æque crudeliter in Evangelicos agere perrexerunt; Monacho illo parricida, ob bonum factum,

a Piis regibus
& Principib.
merito & à
tali religione
& à tali ca-
lo cavendum
est, ubi Regū
parricida in
numerus
Deorum re-
feruntur.
b i ad Theff.
cap. 5. vers. 3.
& 6.

in numerum Deorum ^a relato. Claudam hæc nunc cū verissimo Divi Pauli contra fraudulentos falsæ pacis in ultimis temporibus architectos, vaticinio: *Quum* enim, inquit, *dicent* ^b quòd est pax & tranquillitas, tunc derepente consurget contra eos interitus, sicuti dolor partus mulieri pregnantī, & nequaquam effugient. Ut verum sit, quod ex Jeremia supra relatum fuit: nempe, quod cadentes inter corruentes; in tempore visitationis sue corruent, dicit Dominus. Sic nimirum veritate justissimus Deus judicia sua in ipsos Reges comprobare solet. Nempe *igitur ne dormiamus, ut reliqui, sed vigilemus & sobrii simus: stemus in fide, viriliter agamus, & confortemur.*

c Paul. 1. ad
Corinthios,
6. 16, 17, 13.

Ex hac successivorum tractatū inter Reges & Principes Pontificios cōstanti serie, si rationum momenta, & factorum veritas, ad amissim sine ira & studio

PACIS GENERALIS. 147

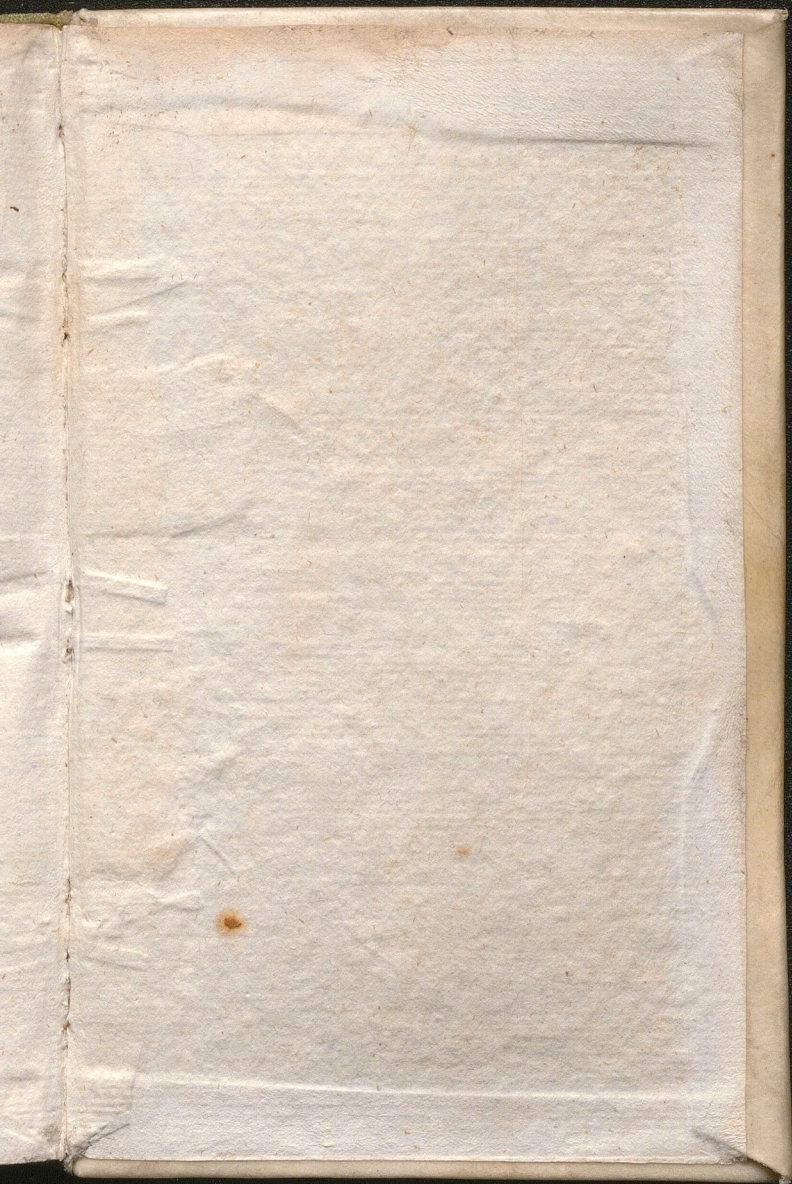
studio expendantur, ii qui aliqua prudentia, pietate in Deum vera, & amore in patriam & posteritatem non ficto sunt, facile quid sibi in pacis hujus generalis scopo, ad majorem felicitatem obtinendam, sequendum fugiendumve erit, dijudicabit: maximè, cum Pontifices & Sedes Romana cum suis amantissimis utrobique sui sint similes, aded ut, qui unum novit, omnes norit.

David Psal. 34. vers. 14.

Diverte à malo & fac bonum, inquire pacem & prosequere eam. Veritatem tantum & pacem dilige.

F I N I S.

Bene

Com

vro

Coon

no

latio

pho

Rep

tio

no

ALF

Berck. Zicrib.
Comenta. 2.2
v. u. a.

2.
Conrad. di. 1.
neu. Dispu-
tationes
thicae. x

3.1
Repræsen-
tatio pacis ge-
neralis.

ALVENSLEBEN

Bb

315

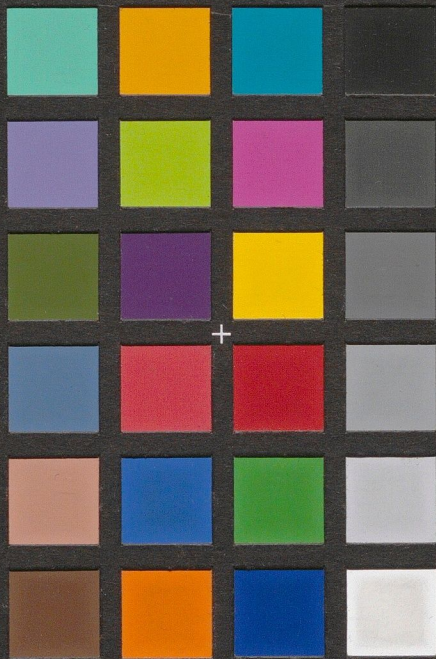

am ponat circa honores, pecunias & talia versetur.
In hoc ergo bene consistit Vita hominis sive humana.

x-rite

colorchecker CLASSIC

REPRÆSENTATIO PACIS GEN- RALIS,

inter
Orbis Christiani
REGES, PRINCIPES ET
STATUS:

Pontificum & Sedis Romanæ sol-
licitudine procuratæ.

*In qua ejusdem Scopus cuius velut in tabella
conspiciendus exhibetur, cuius cognitio
quid ad felicitatem obtinendam cuiq; se-
quendum fugiendūve erit ostendit.*

ANNO

M DCV III.